

BADANIE ZAPOTRZEBOWANIA

gmin województwa warmińsko-mazurskiego
na realizację projektów rewitalizacyjnych

RAPORT KOŃCOWY

eu
consult

Zamawiający:

Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego

ul. Emilii Plater 1

10-562 Olsztyn

Wykonawca:

EU-CONSULT Sp. z o.o.

ul. Toruńska 18C, lokal D

80-747 Gdańsk

Gdańsk 2021 r.

1. Spis treści

1.	Spis treści.....	3
2.	Streszczenie.....	6
3.	Summary.....	8
4.	Wykaz skrótów użytych w raporcie.....	10
5.	Syntetyczny opis koncepcji badania oraz wybranej i zastosowanej metodyki badania	11
5.1.	Cel badania	11
5.2.	Odbiorcy badania	11
5.3.	Zakres przestrzenny badania.....	11
5.4.	Zakres podmiotowy badania	11
5.5.	Wykorzystane metody i techniki badawcze	11
6.	Opis wyników badania.....	13
6.1.	Identyfikacja potrzeb gmin miejskich i miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego	13
6.1.1.	Rozwój społeczno-gospodarczy województwa warmińsko-mazurskiego.....	13
6.1.2.	Doświadczenia rewitalizacyjne podmiotów w województwie warmińsko-mazurskim	14
6.1.3.	Problemy społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, środowiskowe i techniczne wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych.....	16
6.1.4.	Realizacja dotychczasowych projektów rewitalizacyjnych.....	25
6.1.5.	Grupy docelowe planowane do objęcia wsparciem projektami rewitalizacyjnymi.....	27
6.1.6.	Projekty rewitalizacyjne planowane do realizacji	28
6.1.7.	Ocena planowanych do realizacji projektów przez uczestników badania CAWI	29
6.2.	Weryfikacja logiki planowania projektów rewitalizacyjnych	35
6.2.1.	Przygotowanie diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej.....	35
6.2.2.	Kumulacja negatywnych zjawisk wymagająca podjęcia działań rewitalizacyjnych.....	37
6.2.3.	Przygotowanie pracowników gmin do realizacji działań rewitalizacyjnych	42
6.2.4.	Problemy występujące na etapie planowania projektów	43
6.2.5.	Mocne i słabe strony podejścia gmin województwa warmińsko-mazurskiego	44
6.3.	Identyfikacja źródeł finansowania działań rewitalizacyjnych.....	46
6.4.	Identyfikacja źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych (zarówno zwrotnych jak i bezzwrotnych) poza środkami polityki spójności.....	82

6.5.	Identyfikacja dobrych praktyk (w Polsce i w Unii Europejskiej) w ramach projektów rewitalizacyjnych	98
6.5.1.	Studium Przypadku – Modelowa Rewitalizacja Miast w Słupsku	99
6.5.2.	Studium Przypadku – Modelowa Rewitalizacja Miast w Koninie.....	101
6.5.3.	Studium Przypadku – Modelowa Rewitalizacja Miast w Lublinie	104
6.5.4.	Studium Przypadku – Modelowa Rewitalizacja Miast we Włocławku	106
6.5.5.	Studium przypadku – Newcastle Quayside	109
6.5.6.	Studium przypadku – Überseestadt	111
6.6.	Identyfikacja planów gmin województwa warmińsko-mazurskiego w zakresie rewitalizacji... ..	114
6.6.1.	Funkcjonowanie programów rewitalizacji w poszczególnych gminach	114
6.6.2.	Wsparcie informacyjno-szkoleniowe	116
6.6.3.	Narzędzia ułatwiające prowadzenie procesów rewitalizacji	116
6.6.4.	Formy konsultacji społecznych	118
7.	Aneksy	120
7.1.	Wykaz projektów zidentyfikowanych przez poszczególne gminy, wraz z wynikami weryfikacji	120
7.2.	Szczegółowy opis zastosowanej w badaniu metodyki	120
7.3.	Wzory wykorzystanych narzędzi badawczych.....	120
7.4.	Raport z przeprowadzonych wywiadów pogłębionych i badań ilościowych	120
7.5.	Bibliografia.....	120
7.6.	Lista respondentów, którzy wzięli udział w poszczególnych metodach	120
7.7.	Baza danych z wywiadów ankietowych.....	120
7.8.	Mapy opracowane w trakcie realizacji badania	120
7.9.	Zestawienia danych zebranych z poszczególnych metod badawczych.....	120
7.10.	Transkrypcje/notatki z przeprowadzonych wywiadów pogłębionych	120
7.11.	Prezentacja multimedialna wyników	120
7.12.	Analiza problemów wynikających z programów rewitalizacji.....	120
7.13.	Analiza problemów wynikających z innych dokumentów strategicznych	120
7.14.	Zestawienie problemów poszczególnych gmin.....	120
7.15.	Zdjęcia z obserwacji uczestniczącej.....	120
7.16.	Weryfikacja zasadności realizacji projektu w oparciu o przeprowadzoną obserwację uczestniczącą.....	120

7.17. Wykaz podmiotów posiadających strategię.....	120
8. Spis tabel	121
9. Spis wykresów	121
10. Spis rysunków	121

2. Streszczenie

Przeprowadzona analiza pozwoliła wykazać, że większość problemów gmin miejskich i miejsko-wiejskich występuje na terenie wyznaczonych dotychczas obszarów rewitalizacji. Dotyczy to przede wszystkim zdiagnozowanych problemów społecznych, w oparciu o które określony został główny wskaźnik pozwalający na wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. W opinii ewaluatora wynika to przede wszystkim z wytycznych w zakresie rewitalizacji.

Grupy docelowe planowane do objęcia wsparciem projektami rewitalizacyjnymi wskazane zostały w lokalnych dokumentach. W przypadku gmin, które posiadają programy rewitalizacji, był to obowiązkowy element dokumentów. W przypadku pozostałych gmin, grupy, wśród których występuje kumulacja problemów społecznych, wskazane zostały w strategiach rozwoju lub strategiach rozwiązywania problemów społecznych. Analiza desk research w połączeniu z badaniami ilościowymi i jakościowymi wykazała, że głównymi grupami docelowymi są rodziny, osoby z niepełnosprawnościami, dzieci i młodzież oraz osoby starsze. Trudno jednoznacznie wskazać jedną grupę docelową do objęcia wsparciem, ponieważ potrzeby wynikają z uwarunkowań funkcjonowania gmin oraz indywidualnych potrzeb jednostek. Należy jednak podkreślić, że kumulacja problemów społecznych to najważniejsza przesłanka umożliwiająca realizację projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

W opinii ewaluatora, problemy zdiagnozowane w gminach zdecydowanie wymagają podjęcia działań rewitalizacyjnych. W ramach perspektywy finansowej 2014-2020 zrealizowano wiele projektów z zakresu rewitalizacji, jednak nie wszystkie zostały zakończone z uwagi na brak wystarczającej ilości środków. W związku z powyższym, projekty te ocenione zostały jako bardzo pilne do realizacji.

Znaczna część programów rewitalizacji opracowanych przez gminy miejskie i miejsko-wiejskie z obszaru województwa warmińsko-mazurskiego powstała na przełomie lat 2015/2016. Od tego czasu, w wyniku zarówno realizacji szeregu projektów rewitalizacyjnych, jak i zaistnienia nowych okoliczności społeczno-gospodarczych, zmieniła się specyfika problemów występujących na obszarach zdegradowanych. Pomimo tychże zmian oraz nadchodzącej nowej perspektywy finansowej gminy zgłaszały brak potrzeb opracowania nowej diagnozy i programu rewitalizacji, tłumacząc ten wybór chęcią zrealizowania wszystkich projektów określonych w dotychczasowym dokumencie. Podejście to z jednej strony uniemożliwia realizację projektów, które odpowiadałyby na faktyczne i aktualne problemy gminy, a z drugiej stoi w opozycji do wymogu prowadzenia rewitalizacji od 2024 roku wyłącznie na podstawie GPR.

Rekomenduje się tym samym prowadzenie działań, mających na celu zapewnienie realizacji (w ramach przyszłej perspektywy finansowej) projektów, które wynikać będą z aktualnych diagnoz problemów gmin. Należy mieć na uwadze, że już od 2024 r. prowadzenie działań rewitalizacyjnych wymagać będzie opracowania przez gminę GPR. Obecnie tylko nieznaczna część obowiązujących programów (dwie gminy) ma taki status, a plany utworzenia GPR nie są zjawiskiem powszechnym.

W ramach przeprowadzonych badań zgłoszono 176 projektów rewitalizacyjnych, które poddane zostały analizie eksperckiej. Skala i zakres kosztowy planowanych projektów jednoznacznie świadczą o potrzebie kontynuowania wsparcia w tym zakresie w ramach kolejnej perspektywy finansowej.

Podkreślić należy, że 6 podmiotów, które nie wskazały żadnego projektu, posiada obecnie programy rewitalizacji. Wśród przyczyn niepodania żadnego projektu lub przedsięwzięcia wskazywano przede wszystkim na konieczność dokonania aktualizacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji i/lub konieczność zapoznania się z typami projektów możliwymi do realizacji w ramach nowej perspektywy finansowej.

Rekomenduje się więc kontynuację wpierania działań o charakterze rewitalizacyjnym w ramach perspektywy finansowej 2021-2027. Szacowany poziom alokacji w odniesieniu do działań rewitalizacyjnych powinien wynosić 264 161 945 EUR.

Zarówno prowadzone badania ilościowe, jak i badania jakościowe z przedstawicielami gmin miejskich i miejsko-wiejskich pozwoliły na zidentyfikowanie problemu braku pełnego zrozumienia idei rewitalizacji. Wskazywane przez respondentów planowane działania rewitalizacyjne niekiedy opierały się wyłącznie na inwestycjach infrastrukturalnych, niepowiązanych w żaden sposób z działaniami miękkimi oraz możliwością ich finansowania zgodnie z obowiązującą dotychczas Ustawą i Wytocznymi (np. budowa dróg i obwodnic). W związku z tym, wsparcie informacyjno-szkoleniowe jest bardzo ważnym elementem i powinno być kontynuowane w przyszłości.

3. Summary

Conducted analysis made it possible to conclude that the majority of problems of urban-rural and rural communes occur in already identified areas of revitalization, applying primarily to diagnosed social problems on the basis of which the main indicator enabling the designation of a degraded area and a revitalization area was determined. This results, according to the evaluator, mainly from the guidelines for revitalization.

Target groups chosen for the support under the revitalization projects are indicated in local documents - in the case of communes that have revitalization programmes it was a mandatory element of the documents. In the case of other communes, groups with an accumulation of social problems are indicated in the development strategies or strategies for solving social problems. Desk research analysis with quantitative and qualitative research led to the conclusion that the main target groups consist of families, people with disabilities, children, adolescents and the elderly. It is difficult to clearly identify one target group to be supported, as needs result from the conditions of the functioning of communes and the individual needs of individuals. However, it should be emphasized that the accumulation of social problems is the most significant premise enabling the implementation of revitalization projects and undertakings.

According to the evaluator, problems diagnosed in communes definitely require undertaking revitalization measures. Numerous projects were implemented during the 2014-2020 financial perspective, however, not all of them were finished due to the lack of sufficient funds. Therefore, projects were assessed as very urgent to be implemented.

A significant part of the revitalization programmes developed by urban and urban-rural communes from Warmińsko-Mazurskie Voivodeship were established in the years 2015/2016. Since then, as a result of both the implementation of a number of revitalisation projects and the emergence of new socio-economic circumstances, the specificity of problems in degraded areas has changed. Despite these changes and the upcoming new financial perspective, the communes reported a lack of needs to develop a new diagnosis and revitalization programme, explaining this choice by the willingness to implement all the projects specified in the previous documents. Such approach makes it impossible to implement projects that would respond to the actual and current problems of the commune, standing also in opposition to the requirement to conduct revitalisation from 2024 solely on the basis of the Commune Revitalization Programme.

Therefore, it is recommended to conduct measures aimed at ensuring the implementation (within the framework of the future financial perspective) of projects that will result from the current diagnoses of communes' problems. Attention should be drawn to the fact that from 2024 the implementation of revitalization activities will require the development of the Commune Revitalization Programme by the commune. Currently, only an insignificant part of the applicable programmes have such status (two municipalities), and plans to develop Commune Revitalization Programme are not a common phenomenon.

176 revitalization projects were submitted as part of conducted research, and then subjected to expert analysis. The scale and cost of planned projects reflect the need to continue support in this area under

the next financial perspective. It should be emphasized that 6 entities that did not indicate any project currently implement revitalization programmes. The need to update the degraded area and the revitalization area and/or the need to learn about the types of projects that could be implemented under the new financial perspective are among the reasons for not submitting any project or conducted measures.

Therefore, it is recommended to continue supporting revitalization measures under the 2021-2027 financial perspective. The estimated level of allocation in relation to revitalisation activities should amount to approximately EUR 264 161 945.

Quantitative and qualitative research conducted with representatives of urban and urban-rural communes led to the identification of the problem concerning the lack of full understanding of the idea of revitalization. Planned revitalization activities indicated by the respondents were sometimes based only on infrastructure investments, unrelated to soft measures and the possibility of financing them in accordance with the Act and Guidelines in force (e.g. construction of roads and ring roads). Therefore, trainings and information activities are crucial and such measures should be implemented in the future.

4. Wykaz skrótów użytych w raporcie

SKRÓT	ROZWIINIĘCIE SKRÓTU
CATI	Wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo (z j. ang. <i>Computer-Assisted Telephone Interviewing</i>)
CAWI	Ankieta internetowa (z j. ang. <i>Computer-Assisted Web Interview</i>)
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
FGI	Zogniskowany wywiad grupowy (z j. ang. <i>Focus Group Interview</i>)
DPR UM WiM	Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
DR	Desk research (analiza źródeł wtórnych)
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EFSI	Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne
IDI	Indywidualny wywiad grupowy (z j. ang. <i>In-Depth Interview</i>)
IZ	Instytucja Zarządzająca
JST	Jednostka samorządu terytorialnego
OP	Oś Priorytetowa
POIiŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
POPW	Program Operacyjny Polska Wschodnia
POWER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
RPO WiM 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko- Mazurskiego na lata 2014-2020
SZOOP	Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych
TDI	Telefoniczne wywiady pogłębione (z j. ang. <i>Telephone depth interview</i>)
UE	Unia Europejska
UP	Umowa Partnerstwa
ZB	Zespół Badawczy

5. Syntetyczny opis koncepcji badania oraz wybranej i zastosowanej metodyki badania

5.1. Cel badania

Głównym celem badania była identyfikacja potrzeb gmin miejskich i miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w zakresie realizacji projektów rewitalizacyjnych i weryfikacja możliwości ich finansowania ze środków zewnętrznych w latach 2021-2027. W tym celu zidentyfikowane zostały potrzeby gmin w zakresie planowania i realizowania działań rewitalizacyjnych prowadzonych na terenie badanych jednostek.

5.2. Odbiorcy badania

Głównymi odbiorcami badania są podmioty zaangażowane w proces programowania i realizacji polityki rozwoju regionalnego w województwie, w szczególności:

- Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego;
- Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie;
- Gminy miejskie i miejsko-wiejskie województwa warmińsko-mazurskiego prowadzące procesy rewitalizacji.

5.3. Zakres przestrzenny badania

Badanie objęło swym zakresem obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

5.4. Zakres podmiotowy badania

Badanie objęło swym zakresem gminy miejskie oraz miejsko-wiejskie województwa warmińsko-mazurskiego.

5.5. Wykorzystane metody i techniki badawcze

W ramach badania wykorzystane zostały takie metody i techniki badawcze jak:

- Analiza danych źródłowych (Desk Research);
- Badanie ankietowe CATI z przedstawicielami gmin miejskich i miejsko-wiejskich z województwa warmińsko-mazurskiego:
 - 17 wywiadów z przedstawicielami gmin miejskich;
 - 33 wywiady z przedstawicielami gmin miejsko-wiejskich.
- Telefoniczne wywiady pogłębione (TDI):
 - 17 wywiadów z przedstawicielami gmin miejskich;
 - 33 wywiady z przedstawicielami gmin miejsko-wiejskich;
 - 1 wywiad z przedstawicielem Stowarzyszenia „Polskie Miasta Cittaslow”.

- Badanie ankietowe CAWI z lokalną społecznością, lokalnymi przedsiębiorcami, pracownikami Miejskich/Gminnych Ośrodków Kultury, przedstawicielami Stowarzyszeń i Fundacji oraz pracownikami Klubów/Centrów Integracji Społecznej:
 - Łącznie 1012 efektywnie przeprowadzonych ankiet.
- Obserwacje w obszarach rewitalizacji:
 - 25 obserwacji w gminach: Pasłęk, Barczewo, Morąg, Młynary, Ostróda, Nowe Miasto Lubawskie, Elbląg, Działdowo, Mrągowo, Górowo Iławeckie, Ruciane Nida, Pieniężno.
- Metoda kartograficzna;
- Analizy statystyczne;
- Studium przypadku (Case Study):
 - 4 studia przypadków w Polsce (Konin, Lublin, Słupsk, Włocławek);
 - 2 studia przypadków za granicą (projekty z zakresu Rewitalizacji w Wielkiej Brytanii i Niemczech);
- Ocena ekspercka;
- Panel dyskusyjny;
- Panel delficki:
 - 6 ekspertów posiadających doświadczenie z zakresu projektów rewitalizacyjnych.
- Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) ze społecznością lokalną gmin:
 - Działdowo;
 - Ełk
 - Elbląg;
 - Olsztyn;
 - Górowo Iławeckie.
- Jakościowa analiza porównawcza.

6. Opis wyników badania

6.1. Identyfikacja potrzeb gmin miejskich i miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego

6.1.1. Rozwój społeczno-gospodarczy województwa warmińsko-mazurskiego

W 2019 r., w województwie warmińsko-mazurskim mieszkało 1 422 737 osób. Liczba mieszkańców nieznacznie zmniejszyła się od 2014 r. (1 443 967 osób). Gęstość zaludnienia w 2019 r. wyniosła 59 osób na 1 km². W przypadku gęstości zaludnienia powierzchni zabudowanej i zurbanizowanej, wskaźnik ten w 2019 r. osiągnął wartość 1 508 osób na km². Szacuje się, że zmiana liczby ludności w latach 2018/2019 na 1000 mieszkańców wyniosła -4,4 osób. Powołując się na dane GUS¹, liczba mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego nadal będzie się zmniejszać i w 2030 osiągnie wartość 1 370 632 osoby. Z drugiej strony wzrasta przeciętny wiek mieszkańców, a mediana ogółem w 2019 r. wyniosła 40,7 (w przypadku mężczyzn 39,2 a w przypadku kobiet 42,4).

Szczegółowa diagnoza województwa warmińsko-mazurskiego przedstawiona została w dokumentach strategicznych. W kolejnych dokumentach wojewódzkich aktualizowane były dane statystyczne, co było zgodne z rekomendacjami zawartymi w Ewaluacji ex-ante projektu zaktualizowanej strategii rozwoju społeczno-gospodarczego². Pozwoliło to ostatecznie na zdefiniowanie faktycznych problemów województwa wraz z przygotowaniem kierunku rozwoju obszaru w przyszłości. Biorąc pod uwagę wszystkie wskaźniki, zdefiniowana została wizja województwa warmińsko-mazurskiego w 2030 r. Najważniejszym filarem rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego jest człowiek. Jak wynika z analizy desk research, województwo warmińsko-mazurskie to obszar zamieszkiwany przede wszystkim przez ludzi młodych, który również dotknięty jest problemami demograficznymi, w tym zjawiskiem starzenia się społeczeństwa³. Drugim elementem, wskazanym w Strategii Rozwoju Województwa są „fundamenty rozwoju”⁴, w którym wskazane zostały:

- Stosunkowo niski wskaźnik kapitału społecznego, zmieszonego na podstawie frekwencji w wyborach;
- Konieczność prowadzenia inwestycji w zakresie infrastruktury energetycznej i ochrony zdrowia;
- Planowanie inwestycji z zakresu spójności komunikacyjnej;
- Budowanie infrastruktury teleinformatycznej;
- Dbałość o jakość środowiska przyrodniczego.

¹ Prognoza ludności wg 5-letnich grup wieku (opracowane na bazie NSP 2011), <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat/3/557/3560>

² Ewaluacja ex ante projektu zaktualizowanej strategii rozwoju-społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025, s. 75.

³ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2030 r. „Warmińsko Mazurskie 2030, s. 9.

⁴ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2030 r. „Warmińsko Mazurskie 2030, s. 11.

„Aktywni mieszkańcy” to kolejny element wskazywany w dokumencie strategicznym województwa warmińsko-mazurskiego⁵. Zaplanowane projekty powinny wpływać na możliwość budowania współpracy międzysektorowej: biznes, nauka, administracja, społeczność.

W ramach „inteligentnej gospodarki” należy położyć szczególny nacisk na innowacyjność⁶. Dotyczy to wszystkich podmiotów, zarówno biznesowych, jak i administracyjnych, które również mogą oferować e-rozwiązania.

W związku z tym, wszystkie planowane inwestycje na szczeblu lokalnym, powinny uwzględniać wizję oraz wpisywać się w zaplanowane cele wynikające ze strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2030 r.

6.1.2. Doświadczenia rewitalizacyjne podmiotów w województwie warmińsko-mazurskim

W perspektywie finansowej 2007-2013 projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne finansowane były z osi priorytetowej 4. Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast Regionalnego Programu operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013. Należy jednak podkreślić, że realizowane wówczas projekty związane były przede wszystkim z wykonywaniem działań modernizacyjnych, adaptacyjnych i zagospodarowaniem przestrzeni publicznych⁷(przy czym jednak zakładano konieczność wyznaczenia obszaru rewitalizacji w oparciu o dane porównawcze, lecz proces ten nie odbywał się w oparciu o zasady wypracowane na poziomie centralnym). W perspektywie finansowej 2014-2020 dokonano redefinicji pojęcia rewitalizacji. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, „rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowanie działań na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji”⁸. Obszarem zdegradowanym i obszarem rewitalizacji objęta może zostać przestrzeń, gdzie nastąpiła kumulacja zjawisk społecznych i co najmniej jednego z innej analizowanej sfery. Powołując się na komentarz do ustawy o rewitalizacji, należy wyjaśnić, pozostałe sfery, które umożliwiają stwierdzenie występowania zjawisk negatywnych i tym samym przygotowania delimitacji:

- Sfera gospodarcza – kumulacja m.in. takich problemów jak: niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw;
- Sfera środowiskowa – kumulacja m.in. takich problemów jak: przekroczenie standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska;
- Sfera przestrzenno-funkcjonalna – kumulacja m.in. takich problemów jak: niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną, zły stan techniczny tej infrastruktury, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań

⁵ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2030 r. „Warmińsko Mazurskie 2030, s. 16.

⁶ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2030 r. „Warmińsko Mazurskie 2030, s. 18.

⁷ Ekspertyzy w zakresie analizy potrzeb i możliwości realizacji projektów rewitalizacyjnych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, s. 19.

⁸ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Dz. U. 2015, poz. 1777.

urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych;

- Sfera techniczna – kumulacja m.in. takich problemów jak: degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych, umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska⁹.

W wykazie pozytywnie zweryfikowanych programów rewitalizacji znajdują się 32 programy rewitalizacji¹⁰. Analiza tych dokumentów szczegółowo wykonana została w aneksie (7.12). W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 rewitalizacja była finansowana z Osi Priorytetowej 8. Obszary wymagające rewitalizacji. Zgodnie z SZOOP, wyłonione zostały takie typy beneficjentów jak:

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki lub stowarzyszenia
- Jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego;
- Organizacje pozarządowe;
- Kościoły i związki wyznaniowe;
- Wspólnoty mieszkaniowe i spółdzielnie mieszkaniowe¹¹.

Co ważne, grupami docelowymi i ostatecznymi odbiorcami wsparcia byli mieszkańcy zdegradowanych obszarów miejskich. Wsparcie mogły otrzymać wyłącznie projekty wynikające z programów rewitalizacji zatwierdzonych przez IZ RPO WiM.

Do tej pory, zgodnie z założeniami do Narodowego Programu Rewitalizacji, dofinansowanie w zakresie realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych można było uzyskać z:

- Środków wspólnotowych:
 - RPO WiM 2014-2020;
 - POLiŚ;
 - POWER;
 - POPW;
 - PO „Rybnictwo i Morze”;
 - Program Life.
- Środków krajowych publicznych:
 - budżety jednostek samorządu terytorialnego;
 - emisja obligacji przychodowych przez jednostki samorządu terytorialnego;
 - projekt doradztwa energetycznego Ministerstwa Rozwoju;
 - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
 - Bank Gospodarstwa Krajowego;
 - Fundusz Inwestycji Samorządowych FIZAN;

⁹ Ustawa o rewitalizacji. Praktyczny komentarz, Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa, Departament Polityki Przestrzennej, Warszawa 2016, s. 25.

¹⁰ Wykaz pozytywnie zweryfikowanych programów rewitalizacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020.

¹¹ Szczegółowy opis osi priorytetowej Obszary wymagające rewitalizacji RPO WiM 2014-2020.

- Fundusz Municypalny FIZAN;
- Środki z Polskiego Funduszu Rozwoju;
- Partnerska Inicjatywa Miast;
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.
- Środków krajowych prywatnych:
 - Środki wspólnot mieszkaniowych;
 - Środki pochodzące z organizacji pozarządowych;
 - Środki osób prywatnych.

6.1.3. Problemy społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, środowiskowe i techniczne wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych

Analiza wskaźników (za 2019 r.) potwierdziła, że w całym województwie warmińsko-mazurskim występują problemy związane z kumulacją negatywnych zjawisk społecznych, tj. m.in.:

- Wysoki wskaźnik beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. osób:
 - 797 na 10 tys. osób w województwie warmińsko-mazurskim;
 - 463 na 10 tys. osób w Polsce.
- Wysoki odsetek osób, którym decyzją przyznano świadczenia:
 - 542,6 osób w województwie warmińsko-mazurskim;
 - 314 osób w Polsce.
- Wysoki odsetek osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa skrajnego:
 - 6,8% w województwie warmińsko-mazurskim;
 - 4,2% w Polsce.
- Wysoki odsetek osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej relatywnej granicy ubóstwa:
 - 21% w województwie warmińsko-mazurskim;
 - 13% w Polsce.
- Wysoki odsetek osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej „ustawowej” granicy ubóstwa:
 - 14% w województwie warmińsko-mazurskim;
 - 9% w Polsce.

Z przeprowadzonej diagnozy województwa warmińsko-mazurskiego wynika także, że obszar traci swój potencjał gospodarczy¹² na rzecz innych regionów. Szczególnie widoczne jest to w gminach przygranicznych, gdzie pogorszeniu ulega także ocena jakości życia.

Problemy społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, środowiskowe i techniczne, odnoszące się do gmin miejskich i miejsko-wiejskich, które wymagają podjęcia działań rewitalizacyjnych, szczegółowo wskazane zostały w Aneksie (7.14). Problemy i wyzwania przeanalizowane zostały osobno

¹² Diagnoza strategiczna województwa warmińsko-mazurskiego, Warszawa 2018, Geoprofit, s. 44.

dla każdej analizowanej jednostki. Warto podkreślić, że na podstawie przeprowadzonej analizy desk research i badań jakościowych i ilościowych, można określić katalog głównych problemów, które występują we wszystkich analizowanych gminach. Na wszystkich analizowanych obszarach (tj. gminach miejskich i miejsko-wiejskich) zauważyć można koncentrację ubóstwa, bezrobocia i przestępczości oraz problemów przestrzenno-funkcjonalnych na obszarze zdegradowanym. Na podstawie przeprowadzonych diagnoz, zaplanowane zostały projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne (które w większości stanowią odpowiedź na zdiagnozowane problemy). Ze względu na konieczność wykazania komplementarności problemowej, przedsięwzięcia społeczne bardzo często realizowane są wraz z modernizacją budynków czy zagospodarowaniem przestrzeni publicznych. Jak wynika z analizy danych zastanych i wyników badań, do głównych problemów jednostek samorządu terytorialnego należą:

- Problemy społeczne – wysokie bezrobocie, problemy na rynku pracy, problemy demograficzne (starzenie się społeczeństwa), wzrost zapotrzebowania na usługi społeczne, nieatrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego, niski poziom aktywności obywatelskiej, ubóstwo, problemy opiekuńczo-wychowawcze, duży odsetek osób korzystających z pomocy społecznej, bierna postawa mieszkańców;
- Problemy gospodarcze – niski poziom przedsiębiorczości, niewielka liczba terenów uzbrojonych, niewielkie zainteresowanie inwestorów, nieodpowiednia promocja gminy, słabość infrastruktury, niewielka liczba dużych przedsiębiorstw;
- Problemy przestrzenno-funkcjonalne – stosunkowo duża liczba niezagospodarowanych obiektów zabytkowych, niezadawalający stan techniczny zabytków, ograniczony dostęp do usług edukacyjnych i usług zdrowotnych, niewielki odsetek zagospodarowanych przestrzeni zieleni, degradacja obszaru miasta;
- Problemy środowiskowe – wysoki odsetek mieszkań wyposażonych w piece węglowe, niewielki odsetek wykorzystanych instalacji do odzysku wody deszczowej, niska jakość powietrza;
- Problemy techniczne – bariery architektoniczne, konieczność modernizacji sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, zły stan infrastruktury drogowej.

Katalog głównych problemów z uwzględnieniem obszarów problemowych, przedstawiony został w poniższej tabeli.

Tabela 1. Najważniejsze problemy występujące w gminach

Obszar problemowy	Gminy miejskie	Gminy miejsko-wiejskie
Problemy społeczne	• Wysoki poziom bezrobocia, w tym bezrobocia długotrwałego; • Starzenie się ludności; • Niski przyrost naturalny; • Wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i zdrowotne; • Wyludnianie się obszaru gminy; • Brak perspektyw dla ludzi młodych; • Niska aktywność organizacji pozarządowych;	• Wysoki poziom bezrobocia; • Ubóstwo; • Marazm społeczny; • Starzenie się społeczeństwa; • Niski przyrost naturalny; • Migracje ludzi młodych; • Uzależnienia; • Brak perspektyw dla ludzi młodych; • Marginalizacja starszych mieszkańców;

Obszar problemowy	Gminy miejskie	Gminy miejsko-wiejskie
	Niska aktywność społeczna mieszkańców; Niski kapitał społeczny; Ubóstwo; Dysfunkcje rodzin, w tym problemy opiekuńczo-wychowawcze; Przestępczość; Wysoki odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej; Brak odpowiedniej oferty spędzania czasu wolnego, w tym przeznaczonej dla dzieci i młodzieży; Niskie zarobki; Uzależnienia; Niski poziom kwalifikacji;	Niewystarczająca oferta kulturalna i edukacyjna; Niski poziom kwalifikacji mieszkańców; Niewystarczający poziom opieki społecznej; Koncentracja środowisk patologicznych na określonym terenie; Niskie dochody mieszkańców; Brak odpowiedniej oferty spędzania czasu wolnego, w tym przeznaczonej dla dzieci i młodzieży; Wandalizm;
Problemy gospodarcze	Niedostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy; Niewystarczająca ilość uzbrojonych terenów; Brak zainteresowania ze strony inwestorów; Niewystarczająca promocja gminy; Sezonowość prowadzonych działalności; Słabo rozwinięta infrastruktura hotelowa i drogowa, wraz z infrastrukturą towarzyszącą; Niski poziom przedsiębiorczości; Niewielka liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw i/lub ich słaba kondycja; Brak wysoko wyspecjalizowanych pracowników; Ograniczona oferta turystyczna;	Niski poziom przedsiębiorczości; Brak większych zakładów pracy; Niewielka liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw i/lub ich słaba kondycja;
Problemy przestrzenno-funkcjonalne	Postępująca degradacja zabytkowych miejsc/obiektów w gminach; Stara zabudowa; Ograniczenia w dostępności do usług edukacyjnych i zdrowotnych; Niewystarczający dostęp do wysokiej jakości terenów rekreacyjnych i terenów zielonych; Gęsta zabudowa;	Niekorzystny układ urbanistyczny; Zły stan techniczny części zabytków; Degradacja obszaru miasta; Niezagospodarowanie części terenów, w tym terenów zielonych; Niezagospodarowanie części budynków zlokalizowanych w obszarze gminy; Brak miejsc służących do wypoczynku i rekreacji; Problemy komunikacyjne, zwłaszcza na obszarach wiejskich;
Problemy środowiskowe	Występowanie przestarzałych pieców węglowych i lokalnych kotłowni; Niewystarczający poziom odzysku wód opadowych;	Występowanie przestarzałych pieców węglowych i lokalnych kotłowni skutkujące niską jakością powietrza w okresie jesienno-zimowym;

Obszar problemowy	Gminy miejskie	Gminy miejsko-wiejskie
	Konieczność modernizacji sieci deszczowej; Niski poziom zagospodarowania obszarów rzek; Konieczność podjęcia działań skoncentrowanych na ochronie wód; Niska jakość powietrza związana m.in. z działalnością przemysłową; Hałas drogowy;	
Problemy techniczne	Przestarzała sieć wodociągowa i kanalizacyjna; Niewystarczająca ilość lokali mieszkalnych; Ogólny zły stan infrastruktury; Niewystarczająca ilość ciągów pieszo-rowerowych lub ich zły stan techniczny; Bariery architektoniczne dla osób mających trudności z poruszaniem się, w tym starszych i niepełnosprawnych; Zły stan techniczny dróg; Słaby stan techniczny i wizualny budynków w centrum;	Bariery architektoniczne dla osób mających trudności z poruszaniem się, w tym starszych i niepełnosprawnych; Ogólny zły stan infrastruktury; Zły stan techniczny dróg; Brak linii kolejowych; Zły stan techniczny starych budynków; Przestarzała sieć wodociągowa i kanalizacyjna;

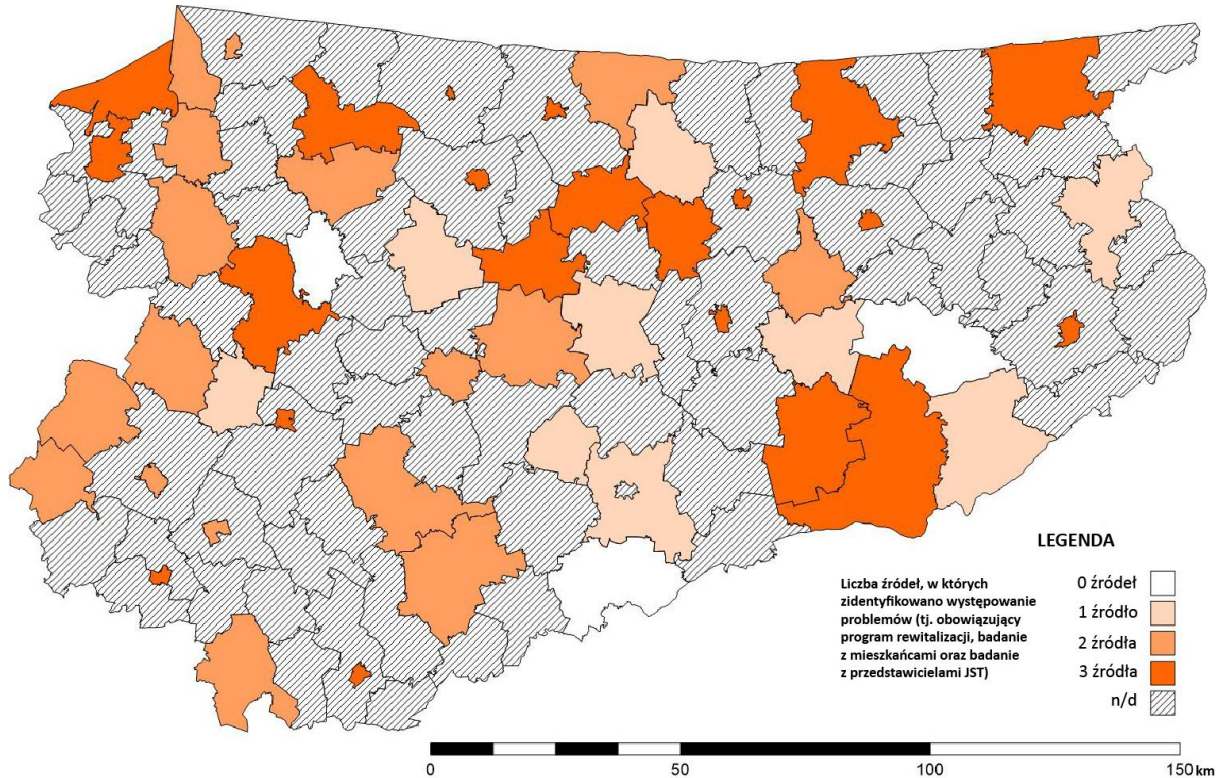
Źródło: Opracowanie własne EU-Consult Sp. z o.o. na podstawie przeprowadzonych badań TDI.

Podsumowanie poszczególnych kategorii problemów w analizowanych jednostkach

Poniżej przedstawiono wyniki badań i analiz w zakresie występowania poszczególnych kategorii problemów na obszarze gmin miejskich i miejsko-wiejskich (gminy wiejskie oznaczone zostały polem zakreślowanym). W każdym przypadku zastosowano trójstopniową skalę dotyczącą liczby źródeł, w których zidentyfikowano występowanie tego rodzaju problemów, tj. 1. Obowiązujący program rewitalizacji, 2. Badanie z mieszkańcami oraz 3. Badanie z przedstawicielami JST. Ostatecznie udało się zidentyfikować szereg gmin, w których występowanie tego rodzaju problemów potwierdzono za pośrednictwem wszystkich 3 ww. źródeł.

Warto zauważyć, że udało się wskazać 3 gminy, w których żadne z ww. źródeł nie potwierdziło występowania problemów społecznych, tj. gminy Miłakowo, Orzysz oraz Wielbark (przy czym należy zaznaczyć, że gminy te nie posiadają opracowanych Programów rewitalizacji). W opinii ekspertów, w województwie warmińsko-mazurskim najbardziej widoczne są właśnie problemy społeczne. Związane jest to przede wszystkim z wysoką liczbą przyznanych świadczeń oraz bardzo często roszczeniową postawą świadczeniobiorców. Często dochodzi do sytuacji, że takie osoby wymagają wręcz udzielenia pomocy, pomimo, że są zdolni do pracy. Wynika to ze zjawiska tzw. dziedziczenia biedy i czerpania wzorców od osób, które prezentują bierną postawę życiową. Warto także podkreślić, że bardzo często rodziny o niższym statusie społecznym żyją na stosunkowo niewielkim obszarze, co powoduje kumulację problemów w obrębie np. jednego osiedla.

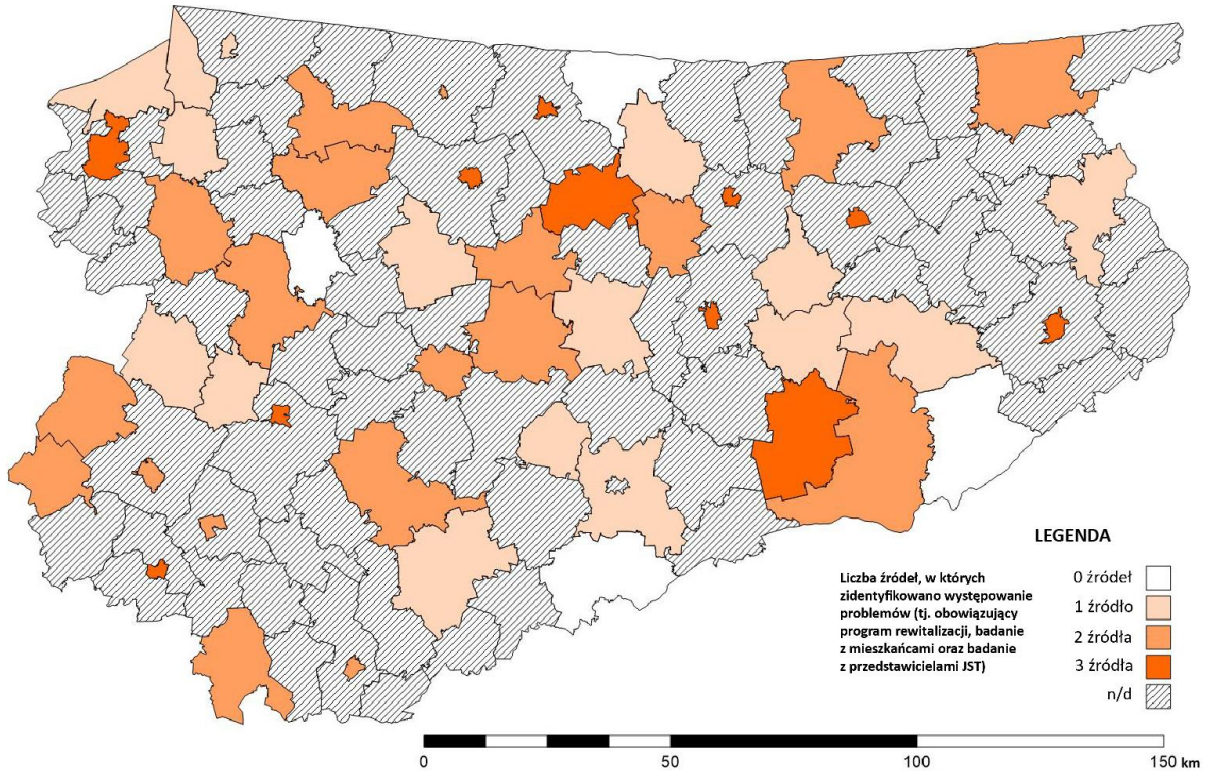
Rysunek 1. Problemy społeczne zidentyfikowane na obszarze gmin miejskich i miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego

Źródło: Opracowanie własne EU-Consult Sp. z o.o. na podstawie badania CATI przeprowadzonego z przedstawicielami gmin miejskich i miejsko-wiejskich z województwa warmińsko-mazurskiego, badania ankietowego z mieszkańcami oraz analizy desk research

Występowanie problemów o charakterze gospodarczym w dużej mierze zbieżne jest z sytuacją dot. problemów społecznych. Ta kategoria problemów bowiem jest stosunkowo powszechna i współwystępuje z trudnościami społecznymi, z którymi borykają się mieszkańcy badanych gmin. Również w przypadku gmin, w których nie zidentyfikowano tego rodzaju problemów, w dużej mierze sytuacja zbieżna jest z występowaniem problemów społecznych (poza ww. gminami problemów gospodarczych nie zidentyfikowano jedynie w przypadku gminy Sępólno). Problemy gospodarcze bardzo często utożsamiane są z wysokim poziomem bezrobocia. Nie jest to do końca poprawne definiowanie problemów gospodarczych. Bezrobocie zdefiniowane zostało jako problem społeczny, a problemy gospodarcze należy analizować w kontekście stopnia przedsiębiorczości, kondycji lokalnych przedsiębiorstw). W związku z tym, należy dokładnie zdefiniować wskaźniki związane z problemami gospodarczymi i na tej podstawie przeanalizować faktyczne problemy gospodarcze występujące na terenie analizowanych gmin.

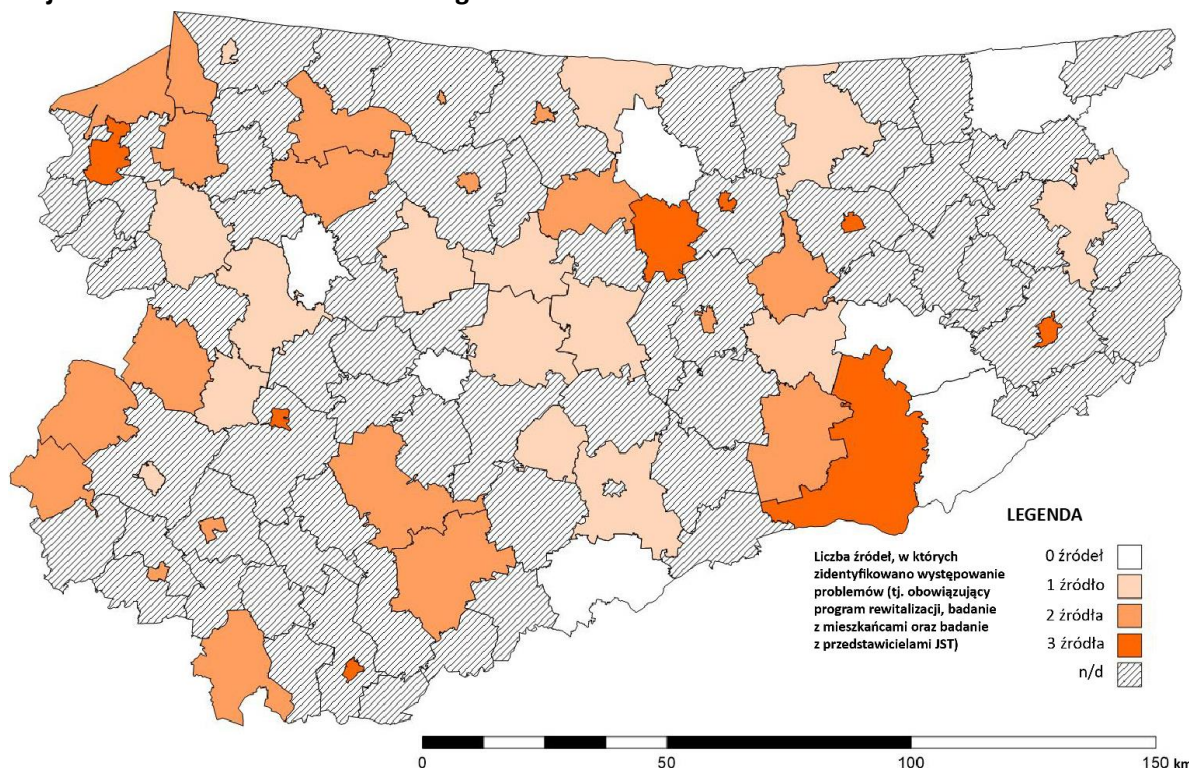
Rysunek 2. Problemy gospodarcze zidentyfikowane na obszarze gmin miejskich i miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego

Źródło: Opracowanie własne EU-Consult Sp. z o.o. na podstawie badania CATI przeprowadzonego z przedstawicielami gmin miejskich i miejsko-wiejskich z województwa warmińsko-mazurskiego, badania ankietowego z mieszkańcami oraz analizy desk research

Występowania problemów o charakterze środowiskowym nie zidentyfikowano w przypadku aż 7 gmin województwa warmińsko-mazurskiego. Przy czym ich zróżnicowana lokalizacja nie pozwala na sformułowanie wniosku dotyczącego wpływu położenia na występowanie tego rodzaju problemów. Warto podkreślić, że zdaniem uczestników panelu delfickiego, problemy środowiskowe są i będą zazwyczaj rozpatrywane w kontekście przekroczenia standardów środowiska. Pozostałe aspekty nie są tak ważne dla mieszkańców poszczególnych gmin, a pozostają widoczne jedynie dla pracowników urzędów. W związku z tym ważne może okazać się prowadzenie działań edukacyjnych z zakresu zagadnień środowiskowych, w tym edukacji, wspierania postaw proekologicznych.

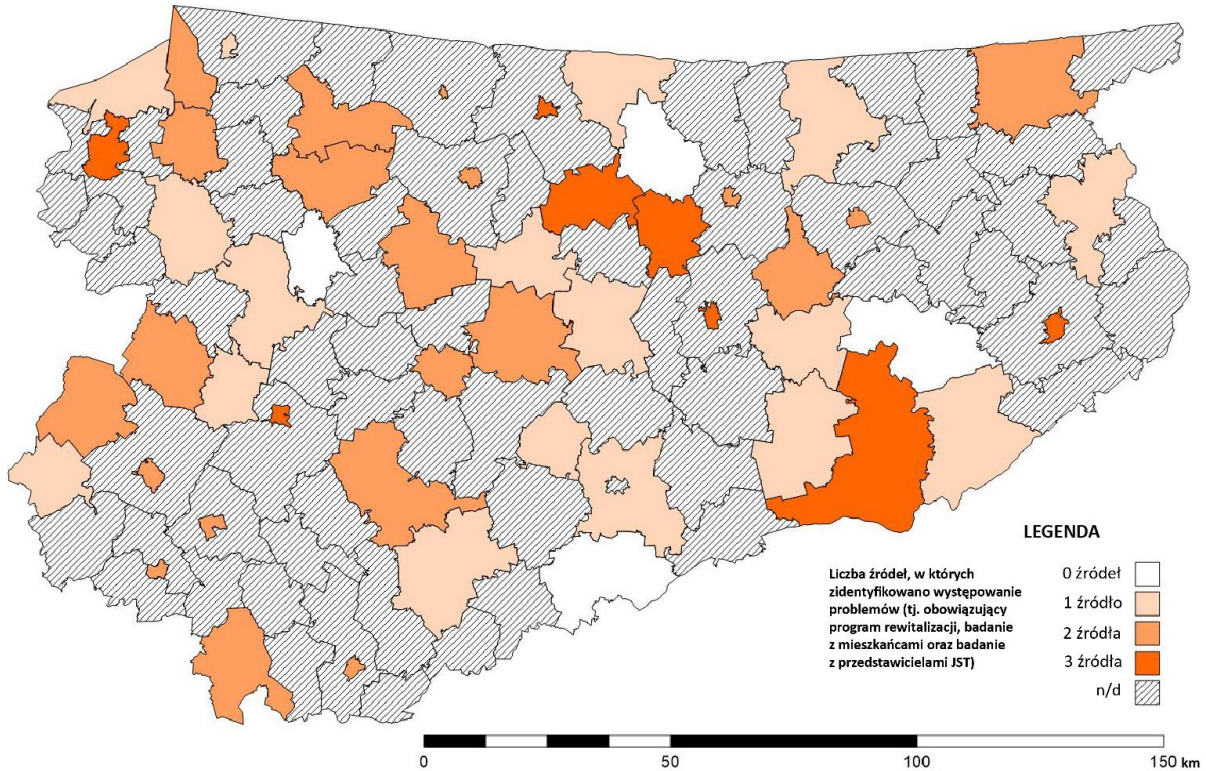
Rysunek 3. Problemy środowiskowe zidentyfikowane na obszarze gmin miejskich i miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego

Źródło: Opracowanie własne EU-Consult Sp. z o.o. na podstawie badania CATI przeprowadzonego z przedstawicielami gmin miejskich i miejsko-wiejskich z województwa warmińsko-mazurskiego, badania ankietowego z mieszkańcami oraz analizy desk research

Problemy o charakterze technicznym zidentyfikowano na obszarze zdecydowanej większości analizowanych gmin, przy czym ich nasilenie (mierzone liczbą źródeł, w których potwierdzono ich występowanie) było umiarkowane. Brak występowania tego rodzaju problemów dotyczy z kolei jedynie 4 gmin (Korsze, Miłakowo, Orzysz oraz Wielbark). Uczestnicy panelu delfickiego są zdania, że problemy techniczne bardzo często mylnie utożsamiane są z problemami przestrzenno-funkcjonalnymi. Z całą pewnością, we wszystkich analizowanych jednostkach można mówić o występowaniu problemów technicznych np. w kontekście degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych. Wiele budynków np. o przeznaczeniu mieszkaniowych nie posiada rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych. Należy jednak pamiętać o tym, że rewitalizacja w perspektywie finansowej 2014-2020 rozumiana jest jako rozwiązywanie przede wszystkim problemów społecznych. Zdaniem panelistów, znaczna część jednostek samorządu terytorialnego błędnie definiowała cały proces rewitalizacji i bardzo często przedsięwzięcia społeczne wykonywane były dodatkowo, w celu uzasadnienia realizacji tzw. projektów twardych.

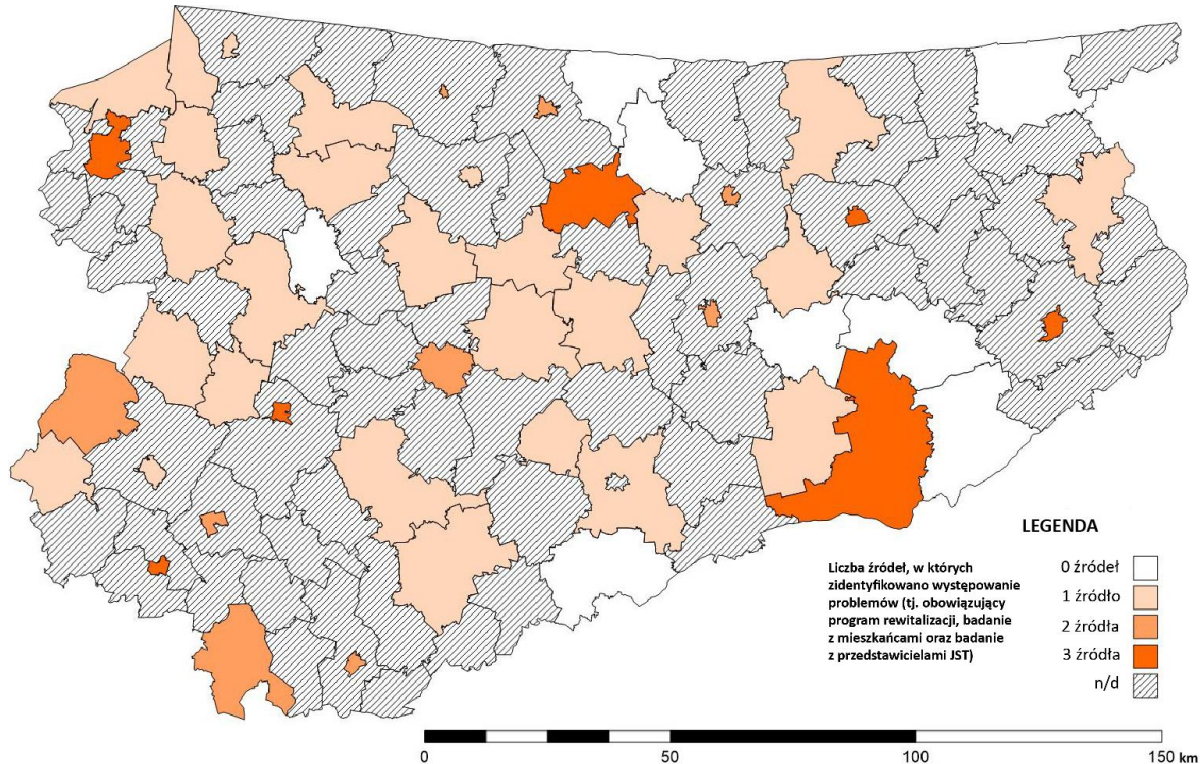
Rysunek 4. Problemy techniczne zidentyfikowane na obszarze gmin miejskich i miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego

Źródło: Opracowanie własne EU-Consult Sp. z o.o. na podstawie badania CATI przeprowadzonego z przedstawicielami gmin miejskich i miejsko-wiejskich z województwa warmińsko-mazurskiego, badania ankietowego z mieszkańcami oraz analizy desk research

Problemy o charakterze przestrzenno-funkcyjnym stanowią najmniej powszechną kategorię problemów, z którymi zmagają się analizowane gminy. W przypadku aż 8 gmin nie zidentyfikowano bowiem tego rodzaju trudności, a na obszarze większości pozostałych gmin natężenie tych problemów było stosunkowo niewielkie (tj. zidentyfikowane jedynie za pośrednictwem jednego źródła danych). Problemy przestrzenno-funkcyjne to przede wszystkim niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną i techniczną oraz niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, poziom obsługi komunikacyjnej, jakość terenów publicznych, itd. Problemy te bardzo rzadko analizowane były przez przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, ponieważ gminy miały trudności z przygotowaniem danych do wyliczenia wskaźników. W związku z tym, dobrym rozwiązaniem będzie przygotowanie katalogu wskaźników, które powinny zostać wykorzystane do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Rysunek 5. Problemy przestrzenno-funkcjonalne zidentyfikowane na obszarze gmin miejskich i miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego

Źródło: Opracowanie własne EU-Consult Sp. z o.o. na podstawie badania CATI przeprowadzonego z przedstawicielami gmin miejskich i miejsko-wiejskich z województwa warmińsko-mazurskiego, badania ankietowego z mieszkańcami oraz analizy desk research

Podsumowując, rewitalizacja to proces, którego celem jest zminimalizowanie występowania skumulowanych negatywnych zjawisk, które występują na obszarze zdegradowanym i obszarze rewitalizacji. Z analizy desk research wynika, że wszystkie analizowane gminy powinny kontynuować projekty rewitalizacyjne. Z drugiej strony, zdaniem niektórych przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego (Dobre Miasto, Korsze, Wielbark), w gminach nie występują już żadne negatywne zjawiska. W przypadku gmin Korsze i Wielbark może to wynikać z braku programu rewitalizacji i nieprzygotowania odpowiedniej diagnozy. Gminy te posiadają jednak inne dokumenty lokalne (tj. m.in. strategię rozwoju), gdzie zdiagnozowane zostały problemy społeczne, gospodarcze i przestrzenno-funkcjonalne. Oznacza to, że w przypadku chęci realizowania projektów rewitalizacyjnych w kolejnej perspektywie finansowej, należy szczegółowo przeanalizować potrzeby jednostek i przygotowaną diagnozę, w celu zweryfikowania występowania negatywnych zjawisk. Co więcej, aż 7 gmin nie miało zdania na temat występowania negatywnych zjawisk społecznych na terenie ich gminy (Biała Piska, Biskupiec, Kisielice, Miłakowo, Orzysz, Pasym, Szczytno) i w tym aż 5 przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego nie widzi żadnych problemów w swojej gminie (odpowiedzi „trudno powiedzieć” dla wszystkich wskazanych problemów zaznaczyli przedstawiciele gmin: Kisielice, Miłakowo, Orzysz, Pasym, Szczytno). W opinii ewaluatora wynika to przede wszystkim z niedostrzegania występowania pewnych zjawisk społecznych lub próby przerzucania odpowiedzialności na inne podmioty. Dotyczy to przede wszystkim zjawisk społecznych, gdzie to

ośrodki pomocy społecznej zajmują się rozwiązywaniem problemów w tym zakresie. Natomiast wiedza pracowników urzędów może być nieco ograniczona (co wynika m.in. z zajmowania się tematem rewitalizacji przez osoby pracujące np. w wydziałach pozyskiwania środków zewnętrznych czy też ze zlecenia opracowania programu rewitalizacji przez podmiot zewnętrzny). W związku z tym, w kolejnych prowadzonych badaniach, należy wziąć pod uwagę możliwość zbadania także przedstawicieli ośrodków pomocy społecznej i urzędów pracy, którzy najlepiej znają problemy społeczne i gospodarcze, występujące na terenie gmin.

6.1.4. Realizacja dotychczasowych projektów rewitalizacyjnych

Typy projektów, które mogły być realizowane w ramach programów rewitalizacji, szczegółowo opisane zostały w Wytycznych do rewitalizacji¹³. Projekt rewitalizacyjny, został zdefiniowany jako „wynikający z programu rewitalizacji, tj. zaplanowany w programie rewitalizacji i ukierunkowany na osiągnięcie jego celów”¹⁴. Realizacja projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych powinna przyczynić się do zminimalizowania występowania przede wszystkim problemów społecznych na obszarze rewitalizacji. Do tej pory dopuszczane były projekty zlokalizowane poza obszarem rewitalizacji, jeżeli wynikało to ze specyfiki lub uwarunkowań danej jednostki (np. brak możliwości zorganizowania zajęć dla osób z niepełnosprawnościami na wyznaczonym obszarze rewitalizacji). Wszystkie projekty wpisane w programy rewitalizacji powinny być także komplementarne i dotyczy to zarówno komplementarności przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej, jak i źródeł finansowania.

W opinii ewaluatora należy pozytywnie ocenić realizację dotychczasowych projektów rewitalizacyjnych. Każda jednostka samorządu terytorialnego, posiadająca program rewitalizacji, zobowiązana jest do prowadzenia monitoringu i oceny projektów. Z analizy danych wynika, że przedstawiciele gmin wysoko oceniają realizowane do tej pory działania (62,2% przedstawicieli gmin miejskich i 80,4% reprezentantów gmin miejsko-wiejskich wskazało na ocenę bardzo dobrą bądź dobrą). Wśród przyczyn niezadowolenia części przedstawicieli gmin miejskich wskazywano na niską efektywność podejmowanych przez samorządy działań lub ich niewłaściwe lokalizowanie. Pojawiały się również odpowiedzi dotyczące opóźnień w realizacji projektów, a także uwagi na brak konsultacji społecznych przed podjęciem działania. Z kolei reprezentanci gmin miejsko-wiejskich wskazywali na trudności finansowe gminy, brak perspektyw dla ludzi młodych, niską efektywność podejmowanych działań i długi okres ich realizacji.

Widoczne są również efekty prowadzonych działań, co potwierdza konieczność realizowania projektów rewitalizacyjnych. Z analizy eksperckiej wynika, że mieszkańcy doceniają przede wszystkim zakończone projekty infrastrukturalne, ponieważ ten typ projektów jest najbardziej widoczny dla wszystkich interesariuszy rewitalizacji (dzięki poprawie estetyki budynków, zagospodarowaniu wspólnych przestrzeni i nadaniu nowych funkcji zniszczonym budynkom). Trudności na etapie realizowania projektów związane były przede wszystkim z koniecznością rozliczenia projektu, problemami w

¹³ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 r.

¹⁴ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 r., rozdział 3, punkt 6.

wyłonieniu wykonawcy, problemami własnościowymi nieruchomości, ograniczeniami wynikającymi z nadzoru konserwatorskiego, konieczność uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Podsumowując, realizowane do tej pory projekty rewitalizacyjne należy ocenić pozytywnie. Efekty zakończonych projektów są widoczne i zadowalające. Na podstawie przeprowadzonych badań, analizy źródeł wtórnych i analizy eksperckiej, zauważono jednak potrzebę zwiększenia liczby szkoleń i warsztatów, które będą związane z budowaniem kompetencji przedstawicieli organizacji i instytucji realizujących tzw. projekty społeczne. Warto także podkreślić, że większy nacisk należy położyć na rozwiązywanie problemów społecznych, a projekty tzw. miękkie powinny stanowić główny typ projektów realizowanych w ramach rewitalizacji. Analiza wyników badań wykazała także konieczność uproszczenia procedury konkursowej oraz konieczność zwiększenia tzw. puli dostępnych środków (nie tylko dla samej gminy, ale również działających w niej organizacji).

W opinii ewaluatora, co potwierdzili uczestnicy panelu delfickiego, w kolejnej perspektywie finansowej większy nacisk należy położyć na zagospodarowanie terenów przemysłowych, popegeerowskich, powojсковych. Zwłaszcza rekultywacja terenów popegeerowskich powinna stanowić ważny element rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego, ze względu na strukturę tego rodzaju obszarów w niektórych powiatach. Charakterystyka obszarów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego wskazana została w dokumencie: *Diagnoza wybranych aspektów życia środowisk popegeerowskich w województwie warmińsko-mazurskim*¹⁵. Jak wynika z analizy dokumentu, problem ten jest wyraźnie dostrzegany w województwie, dlatego wykorzystanie dobrych praktyk z zakresu rekultywacji terenów popegeerowskich, powojсковych i przemysłowych powinno zostać zaimplementowane w województwie.

Liczba projektów realizowanych w ramach rewitalizacji w województwie warmińsko-mazurskim, jest stosunkowo niska¹⁶. W związku z tym należy podejmować działania mające na celu zwiększenie liczby realizowanych projektów. W opinii eksperckiej, wymagany poziom środków potrzebnych na pokrycie wkładu własnego w planowanych projektach nie powinien stanowić wyzwania dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego. Stosunkowo niewielka liczba projektów może wynikać przede wszystkim z problemów związanych ze zrozumieniem samej idei rewitalizacji. W poprzedniej perspektywie finansowej rewitalizacja związana była przede wszystkim z modernizacją i adaptacją budynków. Przedstawicielom gmin trudno wyjaśnić, że w obecnej perspektywie finansowej rewitalizacja powinna mieć zupełnie inny punkt wyjścia. Na podstawie przeprowadzonych badań, w tym szczególności wyników panelu delfickiego, sformułowane zostały działania, które należy realizować w przyszłości:

- Spotkania informacyjne w zakresie procesu rewitalizacji w celu:
 - omówienia różnic między lokalnym programem rewitalizacji a gminnym programem rewitalizacji;

¹⁵ Diagnoza wybranych aspektów życia środowisk popegeerowskich w województwie warmińsko-mazurskim, Olsztyn 2015.

¹⁶ Przedsięwzięcia z zakresu rewitalizacji w województwie warmińsko-mazurskim stanowiły tylko 0,26% przedsięwzięć GPR, 1,98% przedsięwzięć PR i 1,39% przedsięwzięć IDS wszystkich województwach, wskazanych w Raporcie – dane statystyczne w zakresie rewitalizacji na poziomie gmin w 2017 r.

- zaprezentowania zalet gminnych programów rewitalizacji;
- podkreślenia celu rewitalizacji.
- Szkolenia i warsztaty z zakresu:
 - Przygotowania gminnych programów rewitalizacji;
 - Zaprezentowania modelowych rozwiązań wykorzystanych w innych jednostkach samorządu terytorialnego.
- Przygotowanie broszury informacyjnej na temat rewitalizacji w nowej perspektywie finansowej i rozdystrybuowanie wśród różnych typów beneficjentów.

6.1.5. Grupy docelowe planowane do objęcia wsparciem projektami rewitalizacyjnymi

Grupy docelowe planowane do objęcia wsparciem projektami rewitalizacyjnymi wskazywane były w programach rewitalizacji. Analiza desk research¹⁷ w połączeniu z badaniami ilościowymi i jakościowymi wykazała, że głównymi grupami docelowymi są rodziny, osoby z niepełnosprawnościami, dzieci i młodzież oraz osoby starsze. Trudno jednoznacznie wskazać tylko jedną grupę docelową, ponieważ wynika to z uwarunkowań funkcjonowania wszystkich gmin i indywidualnych potrzeb jednostek. Należy jednak podkreślić, że kumulacja problemów społecznych to najważniejsza przesłanka umożliwiająca realizację projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W opinii ewaluatora należy angażować grupy docelowe w całym procesie rewitalizacji, tj. na wszystkich etapach prowadzonych prac. Tylko w ten sposób można poznać faktyczne potrzeby i problemy analizowanych grup społecznych.

Potwierdzeniem opinii ewaluatora są przede wszystkim wyniki badań ilościowych i jakościowych. Jak wynika z analizy, mieszkańcy wskazywali przede wszystkim na konieczność wspierania rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym (50,00% w przypadku gmin miejskich i 61,00% w przypadku gmin miejsko wiejskich), dzieci i młodzieży (49,10% w przypadku gmin miejskich i 51,20% w przypadku gmin miejsko wiejskich) oraz osób z niepełnosprawnościami rodzin (40,20% w przypadku gmin miejskich i 52,70% w przypadku gmin miejsko wiejskich). Osoby starsze wskazywane natomiast były głównie przez przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego (97,70% w przypadku gmin miejskich i 73,50% w przypadku gmin miejsko wiejskich), co potwierdza konieczność uwzględnienia seniorów w grupie docelowej. Wskazane grupy docelowe wynikają ze sporządzonych diagnoz społeczno-gospodarczych¹⁸. Co ważne, w lokalnych dokumentach gmin miejskich, dwa razy częściej wskazywane są wszystkie grupy zidentyfikowane w przygotowanej diagnozie niż w przypadku dokumentów przygotowanych przez przedstawicieli gmin miejsko-wiejskich. Potwierdzają to wyniki badań, gdzie 68,70% przedstawicieli gmin miejskich i 32,20% przedstawicieli gmin miejsko-wiejskich potwierdziło, że wszystkie wskazane grupy zostały zidentyfikowane w diagnozie. Z drugiej strony, należy podkreślić, że w przypadku przedstawicieli gmin miejsko-wiejskich, którzy wskazali, że nie wszystkie wymienione grupy zidentyfikowano w ramach diagnozy, analiza potrzeb seniorów i osób z niepełnosprawnościami nie została wykonana, a ich wskazania wynikają z doświadczenia i obserwacji środowiska lokalnego.

¹⁷ Szczegółowe informacje znajdują się w aneksach 7.12 i 7.13.

¹⁸ Szczegółowa analiza znajduje się w aneksach 7.12 i 7.13.

6.1.6. Projekty rewitalizacyjne planowane do realizacji

W ramach przeprowadzonych badań zgłoszono 176 projektów rewitalizacyjnych. Szczegółowa analiza zgłoszonych projektów wraz z opinią ekspercką znajduje się w rozdziale 6.3. Projekty zostały zgłoszone przez przedstawicieli 36 gmin. Oznacza to, że 14 przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego nie zgłosiło żadnego projektu rewitalizacyjnego (Bartoszyce, Frombork, Iława, Korsze, Mikołajki, Miłakowo, Olecko, Olsztyn, Olsztynek, Orzysz, Pasym, Susz, Wielbark, Zalewo). Podkreślić należy, że 6 podmiotów, które nie wskazały żadnego projektu z zakresu rewitalizacji, posiada obecnie programy rewitalizacji. Wśród przyczyn niepodania żadnego projektu lub przedsięwzięcia wskazywano przede wszystkim na konieczność dokonania aktualizacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji i/lub konieczność zapoznania się z typami projektów możliwymi do realizacji w ramach nowej perspektywy finansowej.

Większość uczestników badania (80% przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i 54% interesariuszy rewitalizacji) dostrzega problemy społeczne, które występują na terenie poszczególnych gmin. Co więcej, znaczna część respondentów wskazuje na występowanie problemów przestrzenno-funkcyjnych (40% przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i 20% interesariuszy rewitalizacji), np. niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych. Jest to szczególnie widoczne w planowanych do realizacji projektach rewitalizacyjnych. Zdecydowana większość wskazanych projektów i przedsięwzięć (83%) dotyczy właśnie projektów infrastrukturalnych, którym przyporządkowano rozwiązania społeczne. W ramach niniejszego badania pogłębione zostało zagadnienie związane z planowanymi projektami, które należy realizować w perspektywie finansowej 2021-2027. Należy podkreślić, że nie wszystkie jednostki udzieliły odpowiedzi na pytanie związane z planami gmin na kolejne lata. Wynika to przede wszystkim z takich czynników jak: konieczność aktualizacji programu rewitalizacji, potrzeba zaktualizowania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, obowiązek zaangażowania interesariuszy rewitalizacji w proces przygotowania dokumentów lokalnych funkcjonujących w kolejnej perspektywie finansowej. Niemniej, w aneksie 7.1 przedstawiono przewidziane do realizacji w poszczególnych gminach miejskich i miejsko-wiejskich projekty, wskazane w badaniach ilościowych i jakościowych. W ramach prowadzonych działań przeprowadzona została obserwacja uczestnicząca, która umożliwiła zespołowi badawczemu wszechstronne zapoznanie się z wybranymi obszarami rewitalizacji. Na potrzeby badania przeprowadzonych zostało 25 obserwacji, co pozwoliło na ocenę zasadności wdrażania działań rewitalizacyjnych, jak też weryfikację działań przyjętych do realizacji w ramach poszczególnych projektów. Wszystkie zdjęcia, wraz z weryfikacją zasadności realizacji projektu w oparciu o przeprowadzoną obserwację znajdują się w aneksie nr 15.

Analiza pozyskanego materiału, wykazała, że wszystkie wytypowane projekty są realizowane w miejscach, które wymagają działań rewitalizacyjnych. W opinii osób biorących udział w obserwacjach zdiagnozowane problemy oraz działania zaplanowane do realizacji w ramach

wskazanych inwestycji są adekwatne dla obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji, a planowane działania stanowią, przynajmniej częściowo, odpowiedź na problemy występujące na wytypowanych obszarach. Zgodnie z wynikami obserwacji, zdiagnozowane w gminach problemy wymagały podjęcia działań rewitalizacyjnych, a działania zaplanowane do realizacji mogą przynieść zakładane przez JST efekty. Najwięcej trudności przysporzyło dokonanie oceny aktualnego poziomu realizacji wdrażanych działań. Obserwatorzy na podstawie wyłącznie swoich spostrzeżeń oraz posiadanej wiedzy w wielu przypadkach nie byli w stanie stwierdzić, czy aktualny stan realizacji projektu pozwoli na jego terminową i skuteczną realizację.

6.1.7. Ocena planowanych do realizacji projektów przez interesariuszy rewitalizacji

W ramach planowanych projektów rewitalizacyjnych osiągnięte zostaną przede wszystkim efekty przestrzenno-funkcjonalne, techniczne i społeczne. Tylko część gmin założyła osiągnięcie projektów społecznych w pierwszej kolejności. Jak już wskazano, gminy bardzo często koncentrują się na problemach przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych, ponieważ efekty te są najbardziej widoczne dla wszystkich mieszkańców. Jednak, zgodnie z założeniami rewitalizacji, projekty i przedsięwzięcia powinny koncentrować się na rozwiązywaniu problemów społecznych. W opinii ewaluatora wszystkie projekty powinny zostać opisane w kontekście planowanych celów realizacji, tj. ze wskazaniem sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej. Największy nacisk powinien zostać położony na rozwiązywanie problemów społecznych. Ważną cechą projektów z zakresu rewitalizacji jest także komplementarność problemowa, co oznacza konieczność realizacji projektów, które dopełniają się tematycznie. Tylko w ten sposób można uniknąć jednego z głównych błędów, tj. fragmentyzacji działań. Należy całościowo spojrzeć na obszar rewitalizacji i zaplanować działania, które pozwolą na wyjście z kryzysu danego obszaru. W poniższej tabeli przedstawiono ocenę planowanych do realizacji projektów rewitalizacyjnych, na podstawie badania ankietowego z interesariuszami rewitalizacji¹⁹.

¹⁹ Badanie ankietowe przeprowadzone zostało z szerokim gronem interesariuszy rewitalizacji, tj. przedstawicielami Stowarzyszeń, fundacji, lokalną społecznością, lokalnymi przedsiębiorcami, pracownikami Miejskich/Gminnych Ośrodków Kultury, pracownikami Powiatowych Urzędów Pracy, pracownikami Klubów/Centrów Integracji Społecznej.

Tabela 2. Ocena planowanych do realizacji projektów rewitalizacyjnych – badanie CAWI

Lp.	Gmina	Nazwa projektu i średnia ocen		
Gminy miejsko-wiejskie				
1	Bartoszyce	-	-	-
2	Braniewo	Zagospodarowanie brzegów rzeki Pasłęki – 3,85	Adaptacja zabytków na funkcje społeczne – 4,00	Rewitalizacja fosy miejskiej – 3,75
3	Działdowo	-	-	-
4	Elbląg	Rozbudowa i modernizacja portu morskiego w Elblągu – 4,10	Rewitalizacja kąpieliska morskiego w Elblągu – 4,10	Utworzenie strefy seniora – 3,48
		Przygotowanie terenów inwestycyjnych – 4,34	Rozbudowa ścieżek rowerowych – 4,13	Rewitalizacja przestrzeni parkowych – 4,10
5	Ełk	Kompleksowe wsparcie ełckich rodzin w zakresie opieki okołoporodowej i poporodowej 3,48	Modernizacja infrastruktury Ełckiego Centrum Kultury – 4,34	Modernizacja infrastruktury szpitala miejskiego 3,48
		Utworzenie nowych kierunków kształcenia na potrzeby lokalnej gospodarki 3,48	Zagospodarowanie turystyczne i gospodarcze Jeziora Ełckiego – 3,85	Zagospodarowanie turystyczne i gospodarcze rzeki – 3,85
		Stworzenie w Ełku korzystnych warunków dla działalności kreatywnej i innowacyjnej – 4,34	Wspieranie pro-ekologicznych inicjatyw społecznych – 4,34	Tworzenie przestrzeni zielonych w mieście – 4,50
		Zagospodarowanie podwórek – 4,34	Ekomobilność mieszkańców Ełku – 3,48	Rozwijanie kompetencji cyfrowych nauczycieli w ełckich szkołach podstawowych – 4,10
		Wsparcie aktywności lokalnej w ECRS Stajnia – 4,34	Kompleksowe wsparcie oraz rozwój usług społecznych na rzecz osób potrzebujących 4,10	
6	Giżycko	Rewitalizacja parku – 4,35	Zagospodarowanie placu marszałka Józefa Piłsudskiego wraz z przebudową sieci kanalizacji deszczowej – 4,50	
7	Górowo Iławeckie	Utworzenie domu seniora – 2,95	Prowadzenie zajęć dla osób starszych – 2,75	Utworzenie domu dziecka – 2,50
		Utworzenie dziennego domu pobytu – 2,95	Budowa drogi przemysłowej – 3,20	Przebudowa ulic na Starym Mieście – 4,40
		Przebudowa ulicy Armii Krajowej – 4,00	Zagospodarowanie terenu w dolinie rzeki Młynówki – 2,85	
8	Iława	-	-	-
9	Kętrzyn	Mieszkania chronione dla osób chorych somatycznie – 3,85	Klub Integracji Społecznej – 3,90	Centrum wolontariatu dla seniora – 3,90
10	Lidzbark Warmiński	Rewitalizacja budynku dworca kolejowego – 4,60	Rozbudowa sieci podziemia – 2,65	Termomodernizacja budynków i hali sportowej w Szkole Podstawowej nr 1 – 3,50

Lp.	Gmina	Nazwa projektu i średnia ocen		
		Modernizacja sieci dróg – 4,30	Budowa ciągów jezdnych rowerowych i pieszych na byłych terenach kolejowych – 4,60	Wymiana pieców ogrzewania na niskoemisyjne – 4,40
		Uaktywnienie nieczynnego obserwatorium astronomicznego przy Szkole Podstawowej nr 1 – 2,95	Rozbudowa centrum sportowego – 3,15	Centrum przedsiębiorczości – 4,00
11	Lubawa	Remont ulic – 4,13	-	-
12	Nowe Miasto Lubawskie	Modernizacja budynku urzędu miejskiego w Nowym Mieście Lubawskim – 2,52	Rewitalizacja gotyckich obiektów obronnych – 2,94	Rewitalizacja ulic w centrum miasta Nowe Miasto Lubawskie – 3,89
		Zagospodarowanie terenów nabrzeżnych rzeki Drwęcy – 4,00	Kontynuacja kompleksowego wsparcia rodzin dysfunkcyjnych zamieszkałych za obszarze rewitalizowanym – 2,57	
13	Mrągowo	Rewitalizacja historycznego Śródmieścia wpisanego w obszar zabytków wraz z Ratuszem i ulicami przylegającymi (75000m kwadratowych) – 4,13	-	-
14	Olsztyn	-	-	-
15	Ostróda	Rewitalizacja Placu Tysiąclecia – 2,80	Rewitalizacja Czerwonych Koszar – 3,00	Rewitalizacja podwórek – 4,80
16	Szczytno	Rewitalizacja centrum miasta- zabytkowy ratusz miasta, plac Juranda, wieża ciśnień – 3,85	-	-
Gminy miejsko-wiejskie				
1	Barczewo	Utworzenie centrum aktywizacji – 4,15	-	-
2	Biała Piska	Wymiana oświetlenia ulicznego – 4,10	-	-
3	Biskupiec	Rewitalizacja ulic – 3,55	Budowa zbiornika retencyjnego – 2,90	Budowa ciągów pieszo-jezdnych – 4,20
		Rewitalizacja wieży ciśnień – 2,55	Budowa skate parku – 3,45	Budowa stadionu kolarskiego – 3,75
		Poprawa oferty kulturalnej i rekreacyjnej na terenie miasta – 4,10	Nadanie funkcji rekreacyjnych terenom zielonym – 4,10	
4	Biszynek	Odtworzenie historycznej zabudowy Ratusza – 3,14	Energooszczędne oświetlenie uliczne – 4,85	Prace konserwatorskie elewacji budynków mieszkalnych – 4,33
5	Dobre Miasto	Organizacja zajęć pozalekcyjnych – 4,35	-	-
6	Frombork	-	-	-
7	Gołdap	Rewitalizacja przestrzeni miejskiej (tereny zielone) – 3,05	Rewitalizacja podwórek przy budynkach wielorodzinnych – 2,30	Zagospodarowanie przestrzeni przy jeziorze Gołdap – 3,65

Lp.	Gmina	Nazwa projektu i średnia ocen		
8	Jeziorany	Rewitalizacja ulic – 3,80	Rewitalizacja parku zabytkowego – 3,45	Nowa przestrzeń rekreacyjna w Zamkowej fosie – 3,80
		Jeziorany odzyskują zamek – 3,70	Otworzenie średniowiecznego ratusza na cele mieszkańców – 3,70	
9	Kisielice	Rewitalizacja zabytkowego budynku szkoły podstawowej w Kisielicach – 3,95	Odbudowa historycznego Starego Miasta w Kisielicach – 4,10	Rewitalizacja istniejących zabytków (np. obiekty sakralne, zabytkowe kamienice) – 3,95
		Rewitalizacja wieży ciśnień w Kisielicach – 4,60	Rewitalizacja parków wpisanych do rejestru zabytków na terenie gminy (m. in. Ogrodzieniec, Trupel) – 4,05	
10	Korsze	-	-	-
11	Lidzbark	Rewitalizacja budynków użyteczności publicznej – 4,10	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenie miasta – 4,45	-
12	Mikołajki	-	-	-
13	Miłakowo	-	-	-
14	Miłomłyn	Rewitalizacja centrum Miłomłyna oraz obiektów zabytkowych – 4,05	-	-
15	Młynary	Utworzenie klubu seniora – 4,15	Rozbiórka i przebudowa budynku na cele Centrum integracji społeczno-kulturowej – 4,15	-
16	Morąg	Modernizacja stadionu miejskiego – 4,50	Rewitalizacja wieży ciśnień na potrzeby klubu integracji społecznej – 4,10	-
17	Nidzica	Budowa boiska sportowego ze sztuczną nawierzchnią – 4,70	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej wokół i w budynku starostwa powiatowego w Nidzicy wraz z dostosowaniem budynku dla osób niepełnosprawnych – 4,85	Budowa drogi od ul. Olsztyńskiej do ul. Przemysłowej i Leśnej wraz z odwonieniem i oświetleniem – 4,85
		Rozbudowa z przebudową budynku kina Wenus – 4,70	Rewitalizacja parku – 4,75	
		Rewitalizacja obszaru wokół jeziora miejskiego w Nidzicy – 4,70	-	-
18	Olecko	-	-	-
19	Olsztynek	-	-	-
20	Orneta	Remont i modernizacja budynku Szkoły Podstawowej nr 1 – 5,00	Rewitalizacja układu drogowego – 5,00	Rozbudowa nowego cmentarza komunalnego – 5,00

Lp.	Gmina	Nazwa projektu i średnia ocen		
		Korekcja małej obwodnicy – 5,00	Rewitalizacja parku miejskiego etap II – 4,95	Łamanie barier architektonicznych na terenie miasta – 4,95
		Monitoring wizyjny Starego Miasta – 4,85	Remont Ratusza w Ornece – 4,80	
21	Orzysz	-	-	-
22	Pastęk	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej – 5,00	Rewitalizacja Ratusza Miejskiego – 5,00	Rewitalizacja Zamku – 4,85
		Poprawa dostępu usług edukacyjno-sportowych – 4,95	Utworzenie Pastęckiego Szlaku Zamkowego – 4,95	
23	Pasym	-	-	-
24	Pieniężno	Odbudowa Ratusza Staromiejskiego – 1,80	Wieża widokowa po dawnej wieży kościoła ewangelickiego – 1,75	Ośrodek dziennej opieki – 3,05
		Świetlica wiejska – 2,3		
25	Pisz	Modernizacja i rozbudowa Domu Kultury – 4,35	Modernizacja stadionu miejskiego w Pisz – 4,60	Modernizacja targowiska miejskiego w Pisz – 4,30
26	Reszel	Budowa parkingów – 4,25	Remont budynku Ratusza – 2,65	Remont zabytkowych kamienic mieszkalnych – 3,65
		Odnowienie budynku baszty z murami obronnymi – 3,45	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej trasa Reszel – Święta Lipka – 4,60	
27	Ruciany-Nida	Rewitalizacji wieży wodnej – 4,10	Rewitalizacja terenu tartaczno (utworzenie portu) - 3,85	
28	Ryn	Przebudowa i remont budynku urzędu gminy – 2,30	Przebudowa ulicy Krzywej – 2,90	Przebudowa ulicy Zielonej – 2,80
		Budowa parku rekreacji i wypoczynku – 3,60	Rewitalizacja terenów przy zespole szkolno-przedszkolnym – 3,45	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie miasta Ryn – 3,10
29	Sępól	Przebudowa dróg gminnych – 4,35	-	-
30	Susz	-	-	-
31	Tolkmicko	Rewitalizacja budynku komunalnego – 4,15	-	-
32	Węgorzewo	Rewitalizacja przestrzeni miejskiej – 4,50	Rewitalizacja dworca kolejowego – 4,10	-
33	Wielbark	-	-	-
34	Zalewo	-	-	-

Źródło: opracowanie własne EU-Consult Sp. z o.o. na podstawie badania CAWI z prezesami Stowarzyszeń, Fundacji; lokalną społecznością; lokalnymi przedsiębiorcami; pracownikami Miejskich/Gminnych Ośrodków Kultury; pracownikami Powiatowych Urzędów Pracy; Pracownikami Klubów/Centrów Integracji Społecznej.

W celu pogłębienia analizy działań w ramach realizowanych projektów rewitalizacyjnych, przeanalizowano także potrzebę realizacji innych przedsięwzięć, które odpowiadałyby na wskazane w dokumentach strategicznych problemy. Zdaniem uczestników badań, należałoby jeszcze uwzględnić działania w sferze: społecznej (33,80% gmin miejskich i 19,30% gmin miejsko-wiejskich) i gospodarczej (33,80% gmin miejskich i 16,10% gmin miejsko-wiejskich). Co ważne, przedstawiciele gmin miejskich znacznie częściej wskazywali, że konieczne jest podjęcie dodatkowych przedsięwzięć. W opinii ewaluatora, dodatkowe działania stanowią bardzo ważny element rewitalizacji i mogą stanowić uzupełnienie projektów głównych. Obowiązkowym elementem programów rewitalizacji jest wykazanie komplementarności problemowej i projektowej, dlatego tak ważne jest przeanalizowanie rzeczywistych potrzeb interesariuszy rewitalizacji i odpowiednie zaplanowanie działań.

Wśród projektów społecznych należy przede wszystkim zwiększyć intensywność działań związanych z ochroną zdrowia i opieką zdrowotną, a także zapewnić bogatą ofertę spędzania czasu wolnego dla osób z różnych grup i w różnym wieku. Co więcej, w opinii ewaluatora, należy uwypuklić konieczność nawiązania/uściślenia współpracy z organizacjami pozarządowymi, podjęcie działań aktywizacyjnych oraz nastawionych na likwidowanie wskazanych wcześniej problemów społecznych. W przypadku niezbędnych działań na obszarze gmin miejsko-wiejskich, największy nacisk należy położyć na rozszerzenie oferty edukacyjnej, dofinansowanie działań na rzecz środowisk seniorskich, wprowadzenie konsultacji społecznych dotyczących planowanych działań publicznych. W opinii ekspertów, bardzo ważnym elementem jest również aktywizacja społeczna i zawodowa społeczeństwa, a także monitorowanie środowisk patologicznych i rozbudowanie oferty spędzania wolnego czasu, przede wszystkim dla dzieci i młodzieży.

Jeśli chodzi o sferę gospodarczą, w gminach miejskich istnieje potrzeba rozszerzenia działań o wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, opracowanie oferty inwestycyjnej, wspieranie małych firm i zachęcanie do zakładania firm w gminie. W przypadku gmin miejsko-wiejskich największe potrzeby związane są z koniecznością wsparcia i dofinansowania lokalnych przedsiębiorstw, a także działania związane z podniesieniem zainteresowania inwestorów.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej natomiast, w gminach miejskich konieczne byłoby podjęcie działań związanych z rozbudową infrastruktury społecznej, wsparcie finansowe na remont i doposażenie domów kultury oraz świetlic miejskich i zagospodarowanie niewykorzystanych bądź zdegradowanych terenów. Natomiast na terenie gmin miejsko-wiejskich należy realizować działania związane z budową infrastruktury społecznej i technicznej oraz zadbać o estetykę przestrzeni. W opinii ewaluatora, niezbędne jest stworzenie miejsca spotkań dla młodzieży oraz przestrzeni do zabaw dla najmłodszych, a także podjęcie działań związanych z podniesieniem dostępności komunikacyjnej w gminach.

Wśród działań dotyczących sfery środowiskowej w gminach miejskich należy realizować zadania z zakresu dofinansowania dla budowy przydomowych oczyszczalni czy alternatywnych źródeł ciepła. Ponadto potrzebne jest zagospodarowanie i zadbanie o tereny znajdujące się w pobliżu rzek czy jezior. W przypadku gmin miejsko-wiejskich szczególnie istotna jest likwidacja dzikich wysypisk śmieci, budowa oczyszczalni przydomowych oraz zwiększona kontrola i edukacja w zakresie ekologii, dystrybucja wsparcia finansowego na poprawę energooszczędności i ekologiczności źródeł ogrzewania, wsparcie inicjatyw proekologicznych.

W sferze technicznej, konieczne jest rozszerzenie planowanych działań o likwidację barier architektonicznych dla osób mających trudności z poruszaniem się, zwiększenie przepustowości dróg oraz modernizację/budowę infrastruktury drogowej oraz okołodrogowej. Pogłębiona analiza wykazała także potrzebę modernizacji obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkalnym. Na terenie gmin miejsko-wiejskich niezbędna jest natomiast budowa i modernizacja istniejącej infrastruktury technicznej, budowa budynków mieszkalnych, a także stworzenie ścieżek rowerowych oraz obwodnicy. Co więcej, należy zwrócić uwagę na konieczność poprawy energooszczędności części budynków, gazyfikacja gminy oraz doposażenie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.

6.2. Weryfikacja logiki planowania projektów rewitalizacyjnych

6.2.1. Przygotowanie diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej

Każdy Program Rewitalizacji powinien składać się m.in. z tzw. części diagnostycznej, tj. szczegółowej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej jednostki. Zgodnie z art. 4, ust. 1 pkt. 2 Ustawy o rewitalizacji, szczegółowa diagnoza obszaru obejmuje analizę negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1 wraz ze zdefiniowaniem potencjałów występujących na obszarze. Powołując się na Komentarz do ustawy o rewitalizacji: „punktem wyjścia do udanego procesu rewitalizacji, który może liczyć na pozytywny odbiór społeczny jest rzetelna diagnoza”²⁰. Analiza problemów występujących w gminach, które posiadają program rewitalizacji wpisany do wykazu pozytywnie zaopiniowanych programów, przedstawiona została w aneksie (7.12). Natomiast analiza problemów wynikająca z pozostałych dokumentów lokalnych przygotowana została w aneksie (7.13).

Z analizy eksperckiej wynika, że 32²¹ jednostki samorządu terytorialnego posiadają przygotowaną diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej w ramach programów rewitalizacji (wpisanych na wykaz pozytywnie zweryfikowanych programów rewitalizacji w ramach RPO WiM 2014-2020). Należy jednak podkreślić, że analizy społeczno-gospodarcze były wykonywane w ramach innych dokumentów strategicznych, m.in. strategii rozwoju i strategii rozwiązywania problemów społecznych²². Strategię rozwoju lub plan rozwoju, w ramach których przygotowano diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej, posiadają wszystkie analizowane gminy. Warto jednak podkreślić, że 2 jednostki (Pisz i Węgorzewo), dysponują jedynie dokumentem przygotowanym w ramach obszaru funkcjonalnego (Wielkie Jeziora Mazurskie 2030. Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego). W przypadku strategii rozwiązywania problemów społecznych, w ramach których przygotowano diagnozy, dokumenty posiada 46 gmin. Wśród jednostek, które nie dysponują tego typu dokumentem, znajdują się: Miłakowo, Miłomłyn, Morąg, Ryn.

Jak wykazała analiza materiałów, nie wszystkie wskazane problemy wynikają z przeprowadzonej diagnozy. Potwierdzili to także przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, gdzie 68,70% gmin miejskich i tylko 41,10% gmin miejsko-wiejskich²³ wskazało, że wszystkie wskazane problemy

²⁰ Ustawa o rewitalizacji. Komentarz. Tom 1., red. J. H. Szlachetko, K. Borówka, Gdańsk 2017, s. 189.

²¹ Przeanalizowano wszystkie gminy miejskie i miejsko-wiejskie w województwie warmińsko-mazurskim, tj. 50 jednostek samorządu terytorialnego.

²² Tabela wraz z wykazem posiadanych dokumentów lokalnych znajduje się w aneksie nr 7.16.

²³ Szczegółowy raport z przeprowadzanych wywiadów i badań ankietowych znajduje się w rozdziale 7.4.

wynikają z przeprowadzonych diagnoz. Zdaniem ewaluatora jest to stosunkowo niewielki odsetek gmin, które wykazały konieczność realizowania tzw. działań naprawczych, w dokumentach lokalnych. Z drugiej strony, wszystkie gminy posiadają strategię rozwoju, w której znajdują się chociaż częściowo wskazane problemy. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej stanowi bardzo ważny punkt odniesienia i pokazuje nie tylko przygotowanie jednostek samorządu terytorialnego do procesu rewitalizacji, ale przede wszystkim kumulację występowania problemów we wszystkich analizowanych sferach.

W sporządzonych diagnozach zdefiniowane zostały przede wszystkim problemy społeczne, które szczegółowo zostały opisane w lokalnych dokumentach. Źródłem problemów społecznych, które zidentyfikowano w drodze sporządzenia diagnozy (a odpowiedzią na które są właśnie zaplanowane projekty), w gminach miejskich była najczęściej diagnoza przygotowana na potrzeby Programu Rewitalizacji i/lub Lokalnego Planu (37,50%). Nieco rzadziej wskazane problemy zidentyfikowano przy okazji opracowywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych (31,30%) czy Strategii Rozwoju (12,50%). W gminach miejsko-wiejskich wskazane problemy w sferze społecznej najczęściej wynikały z diagnozy przygotowanej na potrzeby Strategii Rozwoju (17,70%), Lokalnego Planu Rozwoju (14,70%) czy Programu Rewitalizacji (11,80%).

Również występowanie problemów gospodarczych i środowiskowych wskazane zostało przede wszystkim w:

- programach rewitalizacji:
 - problemy gospodarcze: 25,00% wśród gmin miejskich i 5,90% wśród gmin miejsko-wiejskich;
 - problemy środowiskowe: 31,30% wśród gmin miejskich i 5,90% wśród gmin miejsko-wiejskich.
- strategiach rozwoju gminy/ programach lokalnych:
 - problemy gospodarcze: 56,20% wśród gmin miejskich i 14,70% wśród gmin miejsko-wiejskich;
 - problemy środowiskowe: 31,30% wśród gmin miejskich i 8,80% wśród gmin miejsko-wiejskich.

Natomiast w przypadku pozostałych problemów, tj. przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych nie wszystkie wskazane problemy wynikają z przeprowadzonej diagnozy. Może to być związane przede wszystkim z typami projektów, które możliwe były do realizacji w ramach rewitalizacji. Wskazywane problemy tylko po części wynikają z diagnozy społeczno-gospodarczej (opracowanej na potrzeby LPR bądź programu rewitalizacji 37,50% wśród gmin miejskich i 8,80% wśród gmin miejsko-wiejskich). W przypadku gmin miejsko-wiejskich większość podmiotów nie posiada tego rodzaju diagnozy.

W opinii ewaluatora sporządzanie diagnozy społeczno-gospodarczej oraz wskazanie grup docelowych to kluczowy element programów rewitalizacji. Wydaje się jednak, że dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, to projekty i przedsięwzięcia z zakresu rewitalizacji są elementem najważniejszym. Należy jednak pamiętać o tym, że wszystkie planowane do realizacji projekty muszą wynikać z przygotowanej diagnozy. Właśnie dlatego, że programy przygotowywane są na pewien z góry ustalony okres, ustawodawca przewidział możliwość dokonania aktualizacji dokumentów. Związane jest to z tym, że na wszystkie jednostki oddziałują także uwarunkowania zewnętrzne. Znaczna

część gmin zapomina o możliwości aktualizacji dokumentów lub nie dopuszcza takiej możliwości. W ten sposób powstają diagnozy, które opisują wszystkie możliwe problemy, a nie kumulację najważniejszych problemów na obszarze rewitalizacji. Aktualizacje wydłużają proces pracy nad przygotowaniem ostatecznych dokumentów (jest to szczególnie uciążliwe w przypadku gminnych programów rewitalizacji), jednak daje to możliwość wprowadzenia stosownych zmian.

Podsumowując, 34 jednostki samorządu terytorialnego posiadają program rewitalizacji wpisany na wykaz pozytywnie zweryfikowanych programów. W dokumentach wykonana została szczegółowa analiza społeczno-gospodarcza. Zdecydowana większość problemów występujących na obszarze zdegradowanym i obszarze rewitalizacji wynika właśnie z przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej. Co więcej, 50 gmin posiada strategie rozwoju, w których przygotowana została analiza społeczno-gospodarcza. Problemy społeczne zostały także zdefiniowane w strategiach rozwiązywania problemów społeczno-gospodarczych. Takimi dokumentami dysponuje 46 jednostek samorządu terytorialnego. Warto jednak podkreślić, że 30% gmin posiada strategie rozwoju gospodarczego z okresem czasowym do 2020 r. Oznacza to konieczność zaktualizowania posiadanych dokumentów i przygotowaniem aktualnej diagnozy społeczno-gospodarczej jednostki.

Zaplanowane działania rewitalizacyjne z całą pewnością mogą przynieść zakładane przez gminę efekty. Analiza danych wykazała, że projekty wynikają ze zdiagnozowanych problemów i połączone są z zaplanowanymi celami (48%). Zdaniem ewaluatora należy położyć jednak większy nacisk na definiowanie problemów społecznych i na tej podstawie przygotowanie projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, umożliwiających rozwiązanie zdiagnozowanych problemów. Zgodnie z wypowiedziami uczestników zogniskowanych wywiadów grupowych, działania rewitalizacyjne zaplanowane do realizacji mogą przynieść efekty, które założyły poszczególne gminy. Podczas wywiadów wskazywano przy tym na to, że problemy społeczne, które dotyczą ludność zamieszkującą na terenach rewitalizowanych, mają tendencję do pogłębiania się i nie ma możliwości ich całkowitego rozwiązania. W związku z tym, konieczne jest jednak stałe podejmowanie inicjatyw nakierowanych na wspieranie mieszkańców. Takie działania doprowadzić mają do stanu, w którym nie będzie występować zjawisko koncentracji negatywnych zjawisk.

6.2.2. Kumulacja negatywnych zjawisk wymagająca podjęcia działań rewitalizacyjnych

Jak wynika z analizy danych, kumulacja problemów (z zakresu wszystkich badanych sfer) występuje na obszarze zdegradowanym. Dotyczy to przede wszystkim zdiagnozowanych problemów społecznych, tj. głównego wskaźnika pozwalającego na wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Problemy społeczne bardzo szeroko opisane zostały w programach rewitalizacji (dotyczy 32 jednostek samorządu terytorialnego). W dokumentach wykazano kumulację negatywnych zjawisk społecznych wymagających podjęcia działań rewitalizacyjnych. W opinii ewaluatora wynika to z prawidłowo przeprowadzonej delimitacji ww. obszaru. Należy dodać, że w przypadku braku posiadania programu rewitalizacji, wskazane problemy dotyczą całej gminy lub tzw. obszarów popegeerowskich. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji i wytycznymi w zakresie rewitalizacji, istnieje możliwość realizowania projektów poza obszarem rewitalizacji. Jednak powinno wynikać to przede wszystkim ze zdiagnozowanych wcześniej potrzeb mieszkańców i pod warunkiem niemożliwości zrealizowania projektu na wyznaczonym obszarze.

Nieopracowanie odpowiednich dokumentów, w których wskazano kumulację negatywnych zjawisk wymagających podjęcia działań rewitalizacyjnych wynikało przede wszystkim ze względów finansowych. Proces rewitalizacji to bardzo złożony proces, wymagający przygotowania szeroko rozumianych konsultacji społecznych, co wiąże się z zabezpieczeniem odpowiednich nakładów finansowych. Potwierdzili to uczestnicy wywiadów pogłębionych, którzy poza wysokimi kosztami przygotowania programu rewitalizacji, wskazywali także na niedostrzeżenie potrzeby opracowania tego typu dokumentu. W opinii ewaluatora nie wszystkie jednostki dostrzegają pozytywne aspekty posiadania programów rewitalizacji i tym samym ubiegania się o dofinansowanie w dedykowanych konkursach.

W poniższej tabeli przedstawiono zestawienie wyników przeprowadzonych badań, biorąc pod uwagę analizę danych zastanych, badanie z mieszkańcami i badanie z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego. Natomiast podsumowanie wraz z opinią ewaluatora zostało przedstawione poniżej.

Tabela 3 Zestawienie problemów występujących w poszczególnych gminach (legenda: T – Tak, N – Nie, B/A – Brak przygotowanej analizy, Nd – Nie dotyczy, T/P – Trudno powiedzieć.

Gmina	Występowanie negatywnych zjawisk														
	społecznych			gospodarczych			środowiskowych			przestrzenno-funkcjonalnych			technicznych		
	PR	JST	Mieszkańcy ***	PR	JST	Mieszkańcy ***	PR	JST	Mieszkańcy ***	PR	JST	Mieszkańcy ***	PR	JST	Mieszkańcy ***
Barczewo	T	T	N	T	T	Nie	T	T/P	Nie	B/A	T	Nie	T	T	N
Bartoszyce	T	T	T	T	T	T	T	T	N	T	T	N	T	T	T
Biała Piska**	Nd	T/P	T	Nd	T/P	N	Nd	N	N	Nd	T/P	N	Nd	T	N
Biskupiec	T	T/P	N	T	T/P	N	T	T/P	N	T	N	N	T	T/P	N
Bisztynek	T	T	T	T	T	T	T	N	T	T	T	T	T	T	T
Braniewo**	Nd	T	T	Nd	T	N	Nd	T	N	Nd	T	N	Nd	T	N
Dobre Miasto	T	N	N	T	N	N	T	N	T/P	T	N	N	T	N	T
Działdowo	T	T	T	T	T	T/P	T	T	T	T	T	N	T	N	T
Elbląg	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Ełk	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Frombork*	T	T	N	T	T/P	N	T	T	N	T	T/P	N	T	T	N
Giżycko*	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	N	T
Gołdap	T	T	T	T	T	T/P	B/A	T/P	T/P	B/A	T/P	T/P	T	T	T/P
Górowo Iławeckie	T	T	T	T	T	N	T	T	N	T	T	N	T	T	N
Iława	T	T	N	T	T	N	T	N	N	T	N	N	T	T	N
Jeżiorany*	T	T	T	T	T/P	T	B/A	T	T/P	T	N	T/P	T	N	T/P
Kętrzyn	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T/P	T	T	T/P
Kisielice*	T	T/P	T	T	T/P	T	T	T/P	T	T	T/P	T/P	T	T/P	T/P
Korsze**	Nd	N	T	Nd	N	T	Nd	N	T/P	Nd	N	T/P	Nd	N	T/P
Lidzbark	T	T	T/P	T	T	T/P	T	T	T/P	T	T	T/P	T	T	T/P
Lidzbark Warmiński	T	T	T	T	T	T	T	T/P	T	T	N	T/P	T	T	T/P
Lubawa	T	T	T/P	T	T	T/P	T	T	T/P	T	T	T/P	T	T	T/P
Nowe Miasto Lubawskie	T	T	T	T	T	T	T	T	T/P	T	T	T	T	T	T/P
Mikołajki**	Nd	T	T/P	Nd	T	T/P	Nd	T	T/P	Nd	T/P	T/P	Nd	T	T/P
Miłakowo**	Nd	T/P	T/P	Nd	T/P	N	Nd	T/P	N	Nd	T/P	N	Nd	T/P	N
Miłomłyn**	Nd	T	T/P	Nd	T	T/P	Nd	T	T/P	Nd	T	T/P	Nd	T	T/P

Gmina	Występowanie negatywnych zjawisk														
	społecznych			gospodarczych			środowiskowych			przestrzenno-funkcjonalnych			technicznych		
	PR	JST	Mieszkańcy ***	PR	JST	Mieszkańcy ***	PR	JST	Mieszkańcy ***	PR	JST	Mieszkańcy ***	PR	JST	Mieszkańcy ***
Młynary*	T	T	T/P	T	T/P	T/P	T	T	T/P	T	N	T/P	T	T	T/P
Morąg	T	T	T	T	T/P	T	B/A	T/P	T	T	N	N	T	N	N
Mrągowo	T	T	T	T	T	T	B/A	T	T	T	T	N	T	T	T
Nidzica	T	T	T/P	T	T/P	T/P	T	T	T/P	T	T/P	T/P	T	T/P	T/P
Olecko**	Nd	T	T/P	Nd	T	T/P	Nd	T	T/P	Nd	T	T/P	Nd	T	T/P
Olsztyn	T	T	T/P	T	T	T/P	B/A	T/P	T/P	T	T	T/P	T	T	T/P
Olsztynek	T	T	T/P	T	T	T/P	T	T	T/P	T	N	T/P	T	T	T/P
Orneta	T	T	T/P	T	T	T/P	T	T	T/P	T	T/P	T/P	T	T	T/P
Orzysz**	Nd	T/P	T/P	Nd	T	T/P	Nd	T/P	T/P	Nd	T/P	T/P	Nd	T/P	T/P
Ostróda	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Paśćk	T	T	T/P	T	T	T/P	T	N	T/P	T	N	T/P	T	N	T/P
Pasym	T	T/P	T/P	T	T/P	T/P	T	T/P	T/P	T	T/P	T/P	T	T/P	T/P
Pieniężno*	T	T	T	T	T/P	T	B/A	T	T	T	T/P	T/P	T	T	T/P
Pisz	T	T	T	T	T/P	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Reszel	T	T	T	T	T/P	T	T	T	T	T	N	N	T	T	T
Ruciane-Nida*	T	T	T	T	T	T	T	T	N	T	N	N	T	T/P	N
Ryn	T	T	N	T	T/P	T/P	T	T	N	T	N	N	T	T	T/P
Sępól**	Nd	T	T	Nd	T/P	N	Nd	T	T/P	Nd	N	N	Nd	T	T/P
Susz	T	T	T/P	T	T	T/P	T	T	T/P	T	T	N	T	T	T/P
Szczytno	T	T/P	T/P	T	T/P	N	T	T/P	N	T	T/P	N	T	T/P	N
Tolkicko	T	T	T	T	T/P	N	T	T	N	T	T/P	N	T	T/P	N
Węgorzewo	T	T	T	T	T/P	T	T	T/P	N	T	T/P	N	T	T/P	N
Wielbark**	Nd	N	N	Nd	N	N	Nd	N	N	Nd	N	N	Nd	N	N
Zalewo**	Nd	T	T	Nd	N	T	Nd	T	T	Nd	N	T	Nd	T	T

* Brak Programu Rewitalizacji wpisanego na wykaz pozytywnie zweryfikowanych Programów

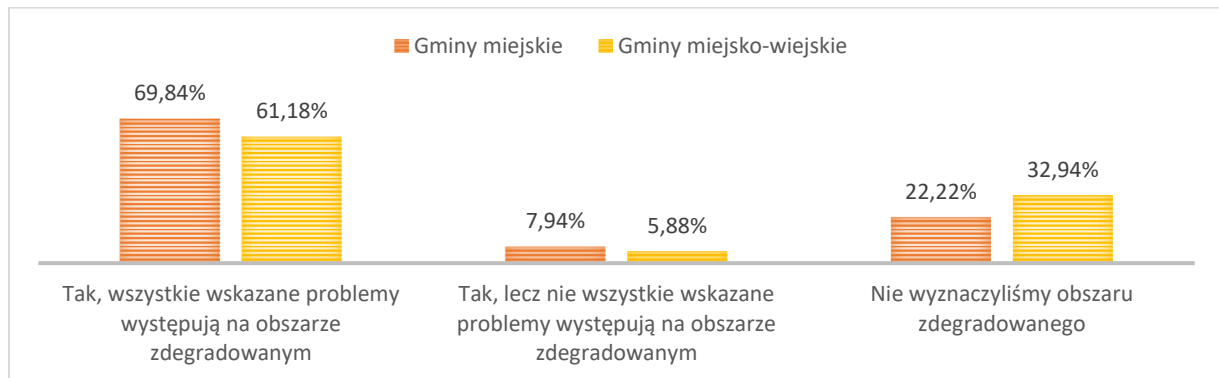
** Brak aktualnego Programu Rewitalizacji

*** Wskaźniki wyliczone na podstawie średniej arytmetycznej z wyników badania z mieszkańcami

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Poniższy wykres natomiast przedstawia kumulację negatywnych zjawisk, tj. odnosi się do łącznych wyników względem wszystkich badanych sfer problemowych (w przeliczeniu na respondentów, którzy wskazali ich występowanie). Jak można zauważyć, kumulacja zjawisk negatywnych zachodzi głównie na obszarze zdegradowanym (w przypadku obu typów badanych gmin). Stosunkowo wysoki udział przypadł natomiast na brak wyznaczenia obszaru zdegradowanego, co wskazała blisko 1/3 badanych gmin miejsko-wiejskich. Respondenci, którzy wskazali, że w ich gminach nie wyznaczano takiego obszaru deklarowali, że problemy te występują na terenie całej gminy bądź na obszarach wiejskich popegeerowskich.

Wykres 1. Kumulacja negatywnych zjawisk - czy wskazane problemy (wszystkie sfery łącznie) występują głównie na dotychczas wyznaczonym obszarze zdegradowanym, czy poza nim?

Źródło: Opracowanie własne EU-Consult Sp. z o.o. na podstawie badania CATI przeprowadzonego z przedstawicielami gmin miejskich i miejsko-wiejskich z województwa warmińsko-mazurskiego.

W odpowiedzi na występowanie wskazanych zjawisk problemowych w gminach miejskich stosowane były działania zaradcze, m.in. poprzez realizację projektów rewitalizacyjnych i społecznych, w formie rozszerzenia oferty spędzania czasu wolnego dla osób młodych, rozbudowę lub modernizację infrastruktury, szeroko pojęte działania rewitalizacyjne i aktywizacyjne, służące uatrakcyjnieniu przestrzeni miejskiej i życia społeczno-kulturalnego. Podobnie w gminach miejsko-wiejskich starano się zwalczać dostrzegane problemy. W tym celu realizowano m.in. projekty na niewielką skalę, przede wszystkim infrastrukturalne, pozwalające zaspokoić podstawowe potrzeby mieszkańców, a na które środki pozyskiwano zwykle z dofinansowań zewnętrznych czy działania służące pobudzeniu aktywności społecznej ludności. Dużo większym wyzwaniem było jednak odpowiadanie na problemy społeczne, nie tylko w związku z trudnościami związanymi z przeprowadzaniem interwencji o charakterze miękkim, ale także z możliwościami gminy.

Należy przy tym wskazać, że przedstawiciele gmin miejsko-wiejskich często wskazywali na problem z pozyskiwaniem środków zewnętrznych na realizację różnego typu inicjatyw, z powodu niespełniania przez gminę warunków dot. odpowiedniej powierzchni czy liczby mieszkańców. Brak środków skutkowało więc niemożnością zaspokojenia potrzeb ludności bądź jedynie szczątkową ich realizacją.

Wskazane problemy występujące w gminach miejskich koncentrowały się przede wszystkim w ścisłym centrum miasta i na obszarach śródmieścia. W zdecydowanej większości gmin tereny te pokrywały się z obszarami zdegradowanymi przeznaczonymi do rewitalizacji. W gminach miejsko-wiejskich problemy koncentrowały się przede wszystkim w obszarze miasta, głównie w jego zabytkowej części. Należy natomiast zwrócić uwagę na problemy typowe dla obszarów wiejskich, jak problemy komunikacyjne

czy infrastrukturalne. Podobnie jak w przypadku gmin miejskich, w większości gmin miejsko-wiejskich, w których przeprowadzono delimitację obszaru zdegradowanego, obszar ten pokrywał się z obszarem przeznaczonym do rewitalizacji.

Podsumowując, należy uznać, że problemy, które zostały wskazane przez respondentów jako wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych są zbieżne z problemami, które zdiagnozowano w dokumentach strategicznych poszczególnych gmin województwa warmińsko-mazurskiego. Zdiagnozowane problemy wymagają podjęcia działań rewitalizacyjnych. W opinii ewaluatora i uczestników badań, wymienione w dokumentach problemy występują m.in. na terenach, na których zaplanowano wdrażanie inwestycji rewitalizacyjnych. Co więcej, analiza ekspercka wraz z analizą wyników badań, wykazała koncentrację problemów występujących w obszarach zdegradowanych. Już w ramach aktualnie kończącej się perspektywy finansowej realizowano działania, mające na celu zminimalizowanie występowania negatywnych zjawisk. Należy jednak pamiętać, że część przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego podkreśliła konieczność dokonania aktualizacji programów rewitalizacji lub strategii rozwoju, gdzie zdefiniowane zostały problemy, i dopiero na tej podstawie wskazanie projektów rewitalizacyjnych zaplanowanych do zrealizowania w przyszłości (jest to szczególnie istotne z punktu widzenia nowej perspektywy finansowej oraz nadchodzącego terminu granicznego (2024 r.), kiedy to Gminy będą musiały planować działania rewitalizacyjne w oparciu o GPR). Warto jednak podkreślić, że sam fakt występowania problemu w danej jednostce jest co prawda wyzwaniem dla władz gminnych ale nie przesłanką do konieczności wpisania projektów i przedsięwzięć do programów rewitalizacji. W opinii ewaluatora należy wykazać kumulację negatywnych zjawisk (wynikającą z przeprowadzonej diagnozy) i dopiero wówczas rozpisać planowane cele i wynikające z nich kierunki działań.

6.2.3. Przygotowanie pracowników gmin do realizacji działań rewitalizacyjnych

Tylko nieznaczna część pracowników urzędów została przygotowana do realizacji działań rewitalizacyjnych. Jednakże do najpowszechniejszych praktyk w zakresie przygotowania pracowników do realizacji zadań związanych z rewitalizacją należały szkolenia i/lub warsztaty (43,7% gmin miejskich i 35,3% gmin miejsko-wiejskich, spośród respondentów, którzy potwierdzili przygotowanie do realizacji działań rewitalizacyjnych), duże znaczenie miało również doświadczenie wyniesione z realizacji podobnych projektów (43,7% gmin miejskich i 11,8% gmin miejsko-wiejskich). Pojawiły się również odpowiedzi wskazujące na prowadzenie spotkań organizacyjnych czy konferencji, analizę dobrych praktyk czy powołanie zespołu roboczego. Zdaniem ewaluatora nie jest to wystarczający zakres działań, świadczący o dobrym przygotowaniu pracowników do podjęcia zadań związanych z realizacją działań rewitalizacyjnych. Wynika to przede wszystkim ze specyfiki procesu rewitalizacji. Przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego bardzo często identyfikują rewitalizację z projektami infrastrukturalnymi. Należy jednak podkreślić, że w tej perspektywie finansowej rewitalizacja oznacza przede wszystkim działania ukierunkowane na niwelowanie problemów społecznych, co powinno być również wspierane przez działania tzw. miękkie.

Reprezentanci gmin miejskich biorący udział w badaniu TDI deklarowali zazwyczaj, że pracownicy są dość dobrze przygotowani do aplikowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych, głównie dzięki zdobytemu doświadczeniu przy realizacji tego typu działań. Wskazywano również na znaczenie, jakie

mają szkolenia pracowników i podkreślano, że mimo ogólnego ich przygotowania, wiedza w tym zakresie powinna być wciąż utrwalana i rozszerzana. Podobnie w przypadku większości gmin miejsko-wiejskich, dotychczasowe doświadczenie we wnioskowaniu o dofinansowania do różnego typu projektów, a także realizowane kursy czy szkolenia, pozwalają określić pracowników jako odpowiednio przygotowanych do przeprowadzania projektów w zakresie rewitalizacji.

Pojawiały się jednak wskazania na konieczność systematycznego poszerzania ich wiedzy w danym zakresie, co nierzadko utrudniają ograniczone środki gminy przeznaczane na tego typu działania.

6.2.4. Problemy występujące na etapie planowania projektów

Już na etapie planowania projektów z zakresu rewitalizacji, część respondentów natrafiła na problemy związane z realizacją zaplanowanych projektów (37,50% gmin miejskich i 23,60% gmin miejsko-wiejskich). Wynika to przede wszystkim z obawy braku możliwości uzyskania finansowania, co związane jest przede wszystkim z niepełną informacją o możliwościach finansowania projektów w kolejnej perspektywie finansowej. Tzw. okres przejściowy jest trudnym momentem dla przedstawicieli jednostek w kontekście planowania projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Przekłada się to również na stosunkowo wysoki odsetek odpowiedzi "tak" związanych z przewidywaniem trudności w związku z realizacją projektów rewitalizacyjnych.

Analiza ekspercka potwierdziła także, że przedstawiciele gmin miejskich i miejsko-wiejskich obawiają się trudności w związku z realizacją zaplanowanych projektów rewitalizacyjnych (43,7% przedstawicieli gmin miejskich i 38,2% reprezentantów gmin miejsko-wiejskich). Zdaniem ewaluatora wynika to przede wszystkim z wcześniejszych doświadczeń przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i niedokładnego przygotowania pracowników urzędów do realizacji działań rewitalizacyjnych. Głównym z przewidywanych problemów jest przede wszystkim brak źródeł finansowania (odpowiednio 25,0% i 26,5%). Stosunkowo duże trudności przewidywano również w związku z koniecznością uzyskania odpowiednich pozwoleń (12,5% oraz 5,9%).

Podsumowując, zdecydowana większość przedstawicieli gmin nie potrafiła szczegółowo wskazać planowanych projektów z zakresu rewitalizacji. Tym samym trudno było wskazać nakłady finansowe i szczegółowy okres realizacji. W związku z tym, trudno jednoznacznie potwierdzić skuteczność realizacji zaplanowanych projektów. Zdaniem ewaluatora, większość zaplanowanych projektów wynika ze zdiagnozowanych problemów. Jest to główna przesłanka, która pozwala na pozytywną ocenę wszystkich projektów. Co więcej, projekty wynikają z celów zaplanowanych w dokumentach lokalnych. Należy także zaznaczyć, że część przedstawicieli wskazała na konieczność zaktualizowania dokumentów lokalnych ze względu na dostrzeżenie innych problemów lub zakończenie okresu ich obowiązywania. Oznacza to, że pracownicy urzędów dostrzegają także inne wyzwania, które należy zdefiniować i opisać w diagnozie problemów społeczno-gospodarczych. Dopiero na tej podstawie możliwa będzie ocena zaplanowanych projektów realizacji. W opinii ewaluatora zbyt często planowane są projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne i dopiero na tej podstawie definiowane są problemy społeczno-gospodarcze. Oznacza to konieczność położenia większego nacisku na podkreślenie istotności przygotowanej diagnozy. Warto zaznaczyć, że faktyczna skala planowanych do realizacji projektów będzie możliwa do poznania dopiero po opracowaniu przez wszystkie zainteresowane gminy GPR. Jednocześnie, ze względu na określone procedury i obostrzenia związane z opracowaniem

tego rodzaju dokumentu, może okazać się, że część spośród planowanych obecnie przez gminy projektów nie znajdzie się w opracowanych GPR (bądź ich skala będzie odmienna).

6.2.5. Mocne i słabe strony podejścia gmin województwa warmińsko-mazurskiego

Przeprowadzona analiza pozwala pozytywnie ocenić strategiczne podejście gmin do procesu rewitalizacji. Przeanalizowane zostały wszystkie programy rewitalizacji gmin miejskich i miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego oraz pozostałe dokumenty strategiczne identyfikujące np. problemy gmin (wyniki znajdują się w aneksie 7.12 oraz 7.13). Poprzez tę analizę Wykonawca był w stanie ocenić każdy z planowanych przez badane gminy projektów pod względem takich czynników jak: czy wynikają one z dokumentów strategicznych gmin, czy są one zgodne w zakresie zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych oraz oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe (społeczne, gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne, techniczna) – w tym czy są adekwatne dla zdelimitowanego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, czy są zgodne w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne, z planowanymi do osiągnięcia efektami. Ponadto zweryfikowano, czy stopień przygotowania projektu pozwala sądzić, że istnieje możliwość jego realizacji oraz czy możliwe jest osiągnięcie zakładanych efektów – to ostatecznie przełożyło się na możliwość oceny kwalifikowania się poszczególnych projektów do dofinansowania w ramach rewitalizacji. Analiza pozwoliła na odrzucenie 7 z 162 planowanych projektów, ze względu na brak spełniania wymogów względem finansowania w ramach rewitalizacji. Ponadto, 89 projektów zakwalifikowanych zostało jako podstawowe, a 66 jako uzupełniające. Wyniki przeprowadzonej analizy zaprezentowane zostały m.in. w zestawieniu w rozdziale 6.3.

Jak wykazała analiza materiałów, nie wszystkie wskazane przez gminy problemy wynikają z przeprowadzonej diagnozy. W sporządzonych diagnozach zdefiniowane zostały przede wszystkim problemy społeczne, które szczegółowo zostały opisane w lokalnych dokumentach. Również występowanie problemów gospodarczych i środowiskowych wskazane zostało w lokalnych planach rozwoju, programach rewitalizacji lub strategiach rozwoju gminy. Natomiast w przypadku pozostałych problemów, tj. przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych nie wszystkie wskazane problemy wynikają z przeprowadzonej diagnozy. Może to wynikać po części z rodzaju wsparcia oferowanego dotychczas w ramach działań rewitalizacyjnych.

Z analizy danych wynika również, że kumulacja problemów (z zakresu wszystkich badanych sfer) występuje na obszarze zdegradowanym (79% i 61% kolejno dla gmin miejskich i miejsko-wiejskich, które potwierdziły występowanie problemów). Dotyczy to przede wszystkim zdiagnozowanych problemów społecznych. Pozostały udział przypada z kolei głównie na gminy, które do tej pory nie opracowały programu rewitalizacji. Pozytywnie świadczy to więc o delimitacjach, przeprowadzonych w ramach istniejących już programów (analiza desk research tychże dokumentów również potwierdza ten wniosek).

Co więcej, zgodnie z wynikami badań, zaplanowane działania rewitalizacyjne z całą pewnością mogą przynieść zakładane przez gminę efekty. Analiza danych wykazała, że wszystkie projekty (za wyjątkiem tych, które Wykonawca odrzucił z puli wskazanych przez gminy, ze względu na brak możliwości dofinansowania w ramach rewitalizacji) wynikają ze zdiagnozowanych problemów i połączone są z zaplanowanymi celami.

Mocną stroną podejścia gmin województwa warmińsko-mazurskiego do procesu rewitalizacji jest niewątpliwie stosunkowo wysoki poziom ich przygotowania do realizacji przyszłych działań. Wykonawca uzyskał informacje o planowanych projektach aż od 64% gmin miejskich i miejsko-wiejskich, co uznać należy za wynik pozytywny – również dlatego, że większość (ponad 70%) gmin, które nie wskazały w badaniu tego rodzaju planów, nie startowało również w dotychczasowych naborach w ramach działań rewitalizacyjnych.

Jednocześnie wynika z tego również słaba strona gmin w zakresie podejścia do procesu rewitalizacji. Zidentyfikowano bowiem 10 gmin, które do tej pory nie aplikowały w ramach OP 8 RPO WiM 2014-2020 oraz jednocześnie nie wskazały w przeprowadzonym badaniu planów w tym zakresie względem kolejnej perspektywy finansowej. Rekomendowanym działaniem w tym aspekcie byłoby przeprowadzenie akcji informacyjnej lub spotkania informacyjnego dot. możliwości w zakresie dofinansowania działań rewitalizacyjnych, skierowanego bezpośrednio ku tymże gminom.

Kolejną słabą stroną jest stopień przygotowania pracowników JST. Zgodnie z wynikami badania, 31,2% gmin miejskich i aż 61,8% gmin miejsko-wiejskich nie przygotowało w szczególności swoich pracowników do realizacji działań rewitalizacyjnych (suma dla wskazań "nie" oraz "trudno powiedzieć". Sytuacja ta budzi obawy, głównie ze względu na fakt, że w proces rewitalizacji zaangażowane są zwykle wydziały JST, które na co dzień zajmują się innymi zagadnieniami (np. pozyskiwaniem środków zewnętrznych). Ponadto, zadanie opracowania programów rewitalizacji często zlecane jest podmiotom zewnętrznym, wobec czego wiedza samych pracowników JST nt. problemów występujących na terenie gminy i samego procesu rewitalizacji jest ograniczona. Po części problem ten zauważalny był podczas prowadzonych badań na potrzeby niniejszego dokumentu. Okazało się bowiem, że część informacji podawanych przez respondentów była błędna (np. dot. posiadanego rodzaju dokumentu (LPR/GPR) czy ustanowienia SSR).

Kolejną słabą stroną podejścia gmin do kwestii rewitalizacji jest bardzo niski udział gmin, które opracowały dotychczas GPR (zaledwie 2 z 50 gmin). W opinii ewaluatora gminy przygotowują częściej lokalne programy rewitalizacji, ponieważ łączny czas przygotowania dokumentów na podstawie wytycznych jest zdecydowanie krótszy niż w przypadku ustawy o rewitalizacji. Tym samym można sądzić, że przedstawiciele gmin posiadają niepełną wiedzę na temat możliwych do wprowadzenia narzędzi wynikających z gminnych programów rewitalizacji. Proces konsultacji społecznych jest zdecydowanie dłuższy w przypadku wybrania ścieżki na podstawie ustawy o rewitalizacji. Co więcej, w gminnych programach rewitalizacji obowiązkowy jest także element opiniowania dokumentu, co znacznie wydłuża proces uchwalenia dokumentów. Jednostki samorządu terytorialnego zdają się jednak nie dostrzegać korzyści wynikających z przygotowania gminnych programów rewitalizacji. Od 2024 r. działania rewitalizacyjne będą możliwe do prowadzenia jedynie w ramach GPR, co zdaniem ewaluatora może być nie do końca uświadomione wśród gmin województwa warmińsko-mazurskiego (na co wskazuje np. opracowanie niektórych LPR na okres do 2025 r.).

Ponadto, negatywnie ocenić należy podejście niektórych gmin do samego projektowania działań rewitalizacyjnych. Wykonawca spotykał się bowiem z sytuacjami, w których odmawiano wskazania planowanych projektów rewitalizacyjnych, ze względu na to, że gmina oczekuje na ustalenie szczegółowych założeń kolejnej perspektywy finansowej i dopiero wtedy będzie planować działania w tym zakresie. Podejście to stoi w opozycji do idei rewitalizacji, tzn. realizacji projektów, które wynikają

z przeprowadzonej wcześniej analizy problemów, delimitacji obszaru zdegradowanego i działań odpowiadających na zidentyfikowane problemy. Ponadto, negatywnie wpływa to na możliwość zaplanowania przyszłej perspektywy zgodnie z potrzebami gmin, które niekiedy wstrzymują się z planowaniem działań do czasu poznania założeń przyszłego programu (co z kolei świadczyć może o chęci „dopasowania” problemów gminy do możliwości pozyskania środków).

Analizując podejście gmin do procesu rewitalizacji wskazać należy również problem stosunkowo niskiego zainteresowania realizacją projektów stricte społecznych. Wśród projektów planowanych przez gminy na kolejną perspektywę finansową dominują działania o charakterze infrastrukturalnym. Projekty społeczne są tym samym w pewien sposób marginalizowane, bądź są uzupełnieniem względem większych projektów infrastrukturalnych, które stanowią podstawę do rozpoczęcia działań przez analizowane jednostki.

Biorąc pod uwagę powyższe wnioski oraz stosunkowo wysokie zapotrzebowanie na środki finansujące działania rewitalizacyjne, istotnym działaniem umożliwiającym pozyskanie finansowania byłoby prowadzenie systematycznego monitoringu naborów ogłaszanych przez poszczególne instytucje w ramach pozostałych (zidentyfikowanych w raporcie) źródeł finansowania. Nabory ogłaszane są z różnym wyprzedzeniem, w różnych okresach w ciągu całego roku kalendarzowego. Z tego względu nie ma możliwości zaplanowania udziału w poszczególnych naborach w odgórnie zaplanowanym okresie. Rekomenduje się zatem bieżący monitoring i udostępnienie potencjalnym wnioskodawcom informacji (np. za pośrednictwem strony internetowej) dotyczących możliwości finansowania projektów rewitalizacyjnych, jak również zachęcanie wskazanych podmiotów do dywersyfikacji źródeł finansowania, które mogą potencjalnie zwiększyć zasięg wdrażanych inwestycji. Działanie tego rodzaju mogłoby stanowić uzupełnienie względem wsparcia kierowanego ze środków projektowanego RPO.

6.3. Identyfikacja źródeł finansowania działań rewitalizacyjnych

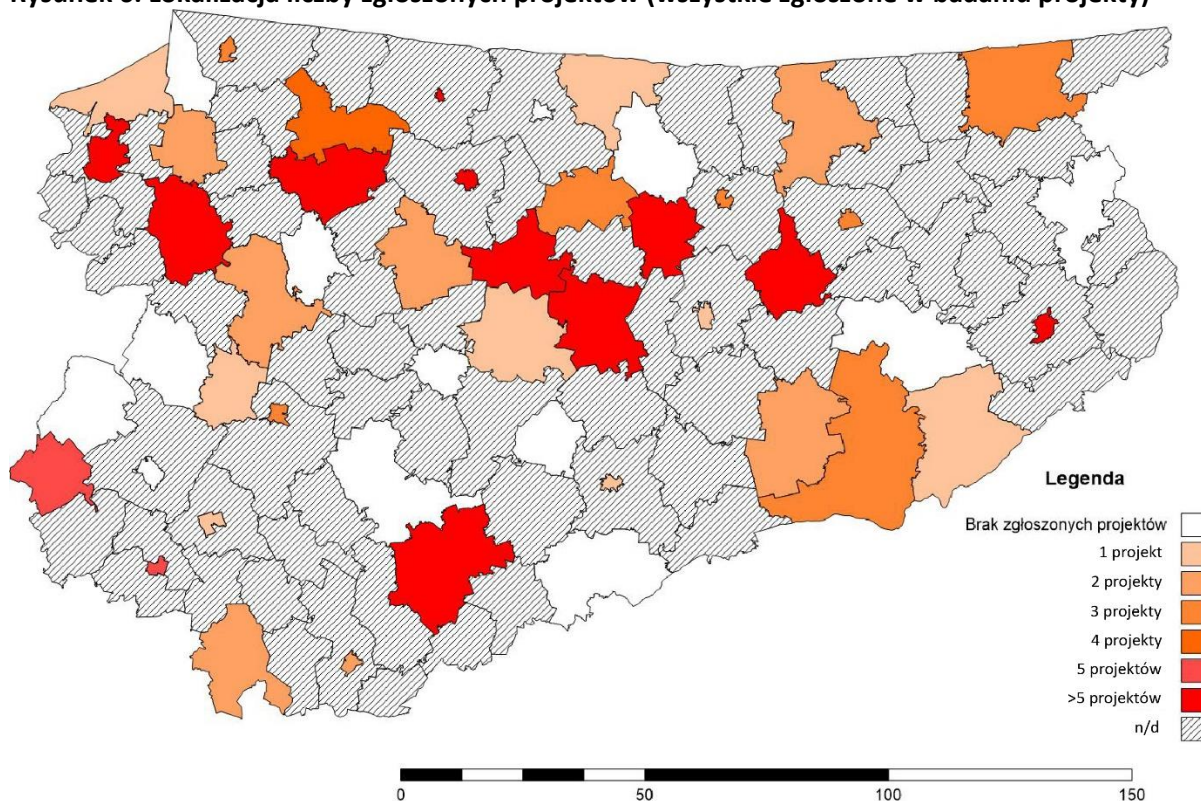
W tabeli znajdującej się w aneksie 7.1 przedstawiona została lista projektów zaplanowanych do realizacji w perspektywie finansowej 2021-2027 w kontekście rewitalizacji. Uwzględnione zostały w niej takie elementy jak:

- Szacunkowy koszt projektu;
- Planowane źródło finansowania;
- Potwierdzenie wniesienia wkładu własnego;
- Zakładany okres realizacji;
- Powiązanie projektu z dokumentami lokalnymi;
- Stan przygotowania projektu;
- Przewidziane efekty;
- Grupa docelowa.

Analiza tak zestawionych danych pozwoliła w dalszej kolejności na oszacowanie środków finansowych niezbędnych do zrealizowania planowanych przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych, identyfikacji typów projektów oraz wskazania wysokości alokacji finansowej niezbędnej do zaplanowania w ramach RPO WiM 2021-2027.

Poniżej przedstawiona została lokalizacja zgłoszonych projektów wg ich liczby (wszystkie zgłoszone projekty).

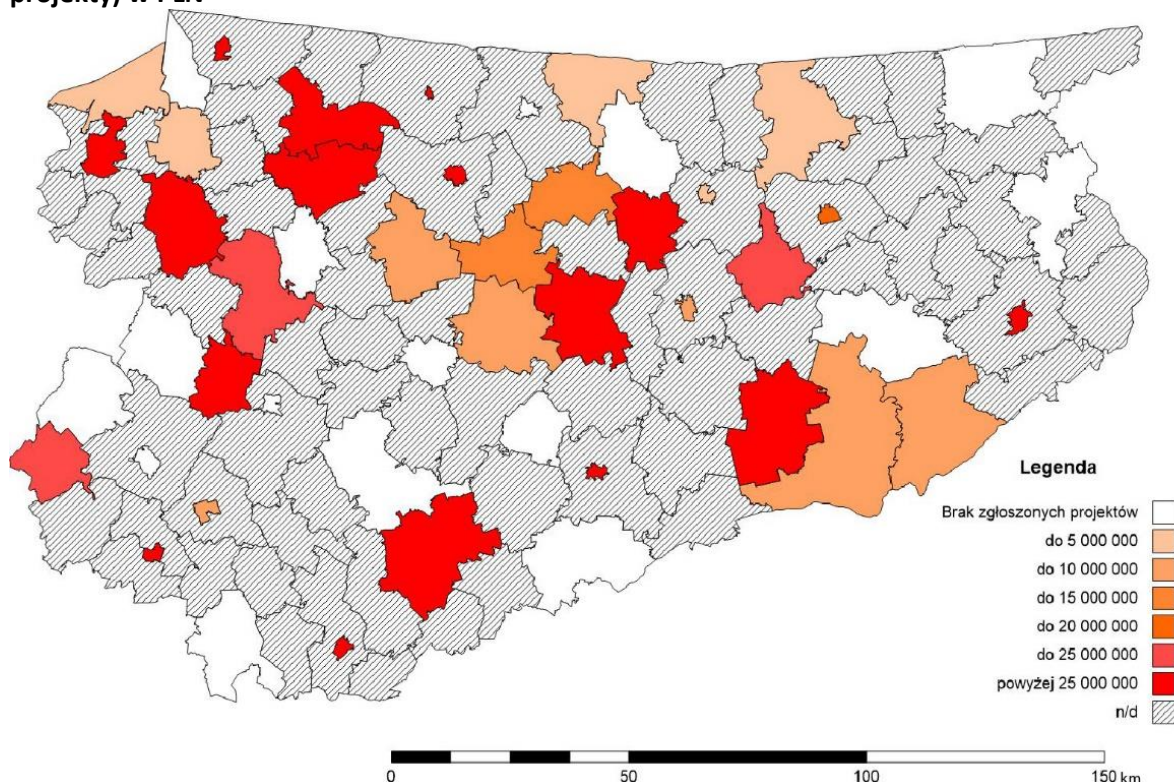
Rysunek 6. Lokalizacja liczby zgłoszonych projektów (wszystkie zgłoszone w badaniu projekty)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ilościowych

Celem uzupełnienia poniżej przedstawiono wartość zgłoszonych projektów wg ich lokalizacji. Jak można zauważyć, analizowana wcześniej stosunkowo wysoka liczba planowanych projektów nie zawsze idzie w parze z wysokim zapotrzebowaniem względem środków finansowych potrzebnych na ich realizację.

Rysunek 7. Wartość zgłoszonych projektów wg ich lokalizacji (wszystkie zgłoszone w badaniu projekty) w PLN

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ilościowych

Zaznaczyć jednak należy, że nie wszystkie wskazane projekty podlegają finansowaniu w ramach rewitalizacji. Niektóre zgłoszone projekty dotyczyły np. inwestycji drogowych spoza obszaru rewitalizacji. Infrastruktura drogowa co prawda mogła być do tej pory realizowana w ramach rewitalizacji, ale tylko w przypadku, gdy stanowiła uzupełnienie realizowanych projektów, lub dotyczyła stricte obszaru rewitalizacji. W związku z tym dokonano selekcji projektów, która umożliwiła obliczenie alokacji w perspektywie finansowej 2021-2027. Każdorazowo projekty zostały przeanalizowane przez Zespół Badawczy pod względem możliwości finansowania w ramach działań rewitalizacyjnych (w tym poprzez weryfikację czy problemy, na które odpowiadają wskazane projekty wynikają z lokalnych dokumentów strategicznych). Zespół dokonał w tym zakresie oceny eksperckiej, eliminującej niektóre z planowanych projektów (np. budowa obwodnicy). Łącznie „odrzucono” możliwość sfinansowania z tego tytułu 7 zgłoszonych projektów (Budowa obwodnicy północnej Elbląga, Ekomobilność mieszkańców Ełku, Rozbudowa taboru niskoemisyjnego (Lidzbark Warmiński), Korekcja małej obwodnicy (Orneta), Modernizacja drogi gminnej ORNETA-KARKAJMY-Bogatyńskie, Budowa obwodnicy Reszła, Przebudowa drogi na trasie Reszel-Wólka Ryńska). Łączna wartość odrzuconych projektów wyniosła 312 mln PLN, wobec czego wartość zgłoszonych przez gminy projektów spadła z 1 579 045 000 PLN do 1 267 045 000 PLN.

Poniżej zaprezentowano zestawienie wyników szczegółowej analizy zgłoszonych projektów.

Tabela 4. Analiza ekspercka zgłoszonych projektów

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
1	Barczewo	Utworzenie centrum aktywizacji	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	Tak - Lokalny Program Rewitalizacji gminy Barczewo w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow Województwa Warmińsko-Mazurskiego	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć dodatkowych dla młodzieży i seniorów	8000000
2	Bartoszyce											
3	Biała Piska	Wymiana oświetlenia ulicznego	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK	Nie (Powiązanie ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy)	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	7000000
4	Biskupiec	Rewitalizacja ulic	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie miasta Biskupiec w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji sieci miast Cittaslow Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	7500000
5		Budowa zbiornika retencyjnego	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie miasta Biskupiec w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych i wodociągowych (jako uzupełnienie działań	3500000

²⁴ Szczegółowe uzasadnienie zawarte zostało w aneksie 7.1.

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
								sieci miast Cittaslow Województwa Warmińsko-Mazurskiego			związanych z rewitalizacją)	
6		Budowa ciągów pieszo jezdnych	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie miasta Biskupiec w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji sieci miast Cittaslow Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	5000000
7		Przebudowa koryta rzeki	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie miasta Biskupiec w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji sieci miast Cittaslow Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Ochrona środowiska w tym wspieranie proekologicznych inicjatyw, wymiana źródeł ciepła	20000000
8		Rewitalizacja wieży ciśnień	NIE	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie miasta Biskupiec w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji sieci miast Cittaslow Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Ochrona zabytków i rozwój turystyki	5000000
9		Budowa skejt parku	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie miasta Biskupiec w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior,	1000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
								sieci miast Cittaslow Województwa Warmińsko-Mazurskiego			stadionów, skateparków	
10		Budowa stadionu kolarskiego	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie miasta Biskupiec w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji sieci miast Cittaslow Województwa Warmińsko-Mazurskiego	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	5000000
11		Poprawa oferty kulturalnej i rekreacyjnej na terenie miasta	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie miasta Biskupiec w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji sieci miast Cittaslow Województwa Warmińsko-Mazurskiego	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	4000000
12		Nadanie funkcji rekreacyjnych terenom zieleni	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji sieci miast Cittaslow w zakresie miasta Biskupiec w ramach Ponadlokalnego Programu Rewitalizacji sieci miast Cittaslow Województwa Warmińsko-Mazurskiego	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	6000000
13	Bisztynek	Odtworzenie historycznej zabudowy ratusza	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (ZAŁOŻENIA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji gminy Bisztynek w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	10000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
14		Energooszczędne oświetlenie uliczne	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (ZAŁOŻENIA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji gminy Bisztynek w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Ochrona środowiska w tym wspieranie proekologicznych inicjatyw, wymiana źródeł ciepła	1200000
15		Prace konserwatorskie elewacji budynków mieszkalnych	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (ZAŁOŻENIA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji gminy Bisztynek w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	500000
16	Braniewo	Zagospodarowanie brzegów rzeki Pastęki	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Plan Rewitalizacji Gminy Braniewo na lata 2017-2022	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	5000000
17		Rewitalizacja fosy miejskiej	NIE	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Plan Rewitalizacji Gminy Braniewo na lata 2017-2022	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Ochrona zabytków i rozwój turystyki	11000000
18		Adaptacja zabytków na funkcje społeczne	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Plan Rewitalizacji Gminy Braniewo na lata 2017-2022	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	10000000
19	Dobre Miasto	Rewitalizacja obszaru zielonego	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji gminy Dobre Miasto w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	3000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
20		Organizacja zajęć pozalekcyjnych	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji gminy Dobre Miasto w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFS	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć dodatkowych dla młodzieży i seniorów	2000000
21	Działdowo	Rewaloryzacja budynku pokoszarowego	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy-Miasto Działdowo na lata 2015-2020	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Ochrona zabytków i rozwój turystyki	23000000
22		Rewitalizacja starego miasta w Działdowie	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy-Miasto Działdowo na lata 2015-2020	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	10000000
23	Elbląg	Rozbudowa i modernizacja portu morskiego w Elblągu	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Elbląga 2020+	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	19000000
24		Rewitalizacja kąpieliska morskiego w Elblągu	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Elbląga 2020+	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	42000000
25		Utworzenie strefy seniora	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Elbląga 2020+	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior,	30000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
											stadionów, skateparków	
26		Przygotowanie terenów inwestycyjnych	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Elbląga 2020+	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, w tym tworzenie centrów przedsiębiorczości	70000000
27		Zabezpieczenie przeciwpowodziowe miasta Elbląg	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Elbląga 2020+	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych i wodociągowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	65000000
28		Budowa obwodnica północna Elbląga	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Elbląga 2020+	Nie			230000000
29		Rozbudowa i modernizacja lotniska	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Elbląga 2020+	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	45000000
30		Rozbudowa ścieżek rowerowych	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Elbląga 2020+	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	1000000
31		Rewitalizacja przestrzeni parkowych	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Elbląga 2020+	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym	10000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
											terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	
32	Ełk	Kompleksowe wsparcie ełckich rodzin w zakresie opieki okołoporodowej i poporodowej	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Program Rewitalizacji Ełku na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFS	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć dodatkowych dla młodzieży i seniorów	50000
33		Modernizacja infrastruktury Ełckiego Centrum Kultury	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Program Rewitalizacji Ełku na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	2200000
34		Modernizacja infrastruktury szpitala miejskiego	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Program Rewitalizacji Ełku na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	2000000
35		Utworzenie nowych kierunków kształcenia na potrzeby lokalnej gospodarki	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Program Rewitalizacji Ełku na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFS	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć dodatkowych dla młodzieży i seniorów	3000000
36		Zagospodarowanie turystyczne i gospodarcze Jeziora Ełckiego	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Program Rewitalizacji Ełku na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	15000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
37		Zagospodarowanie turystyczne i gospodarcze rzeki Ełk	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Program Rewitalizacji Ełku na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	18000000
38		Stworzenie w Ełku korzystnych warunków dla działalności kreatywnej i innowacyjnej	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Program Rewitalizacji Ełku na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, w tym tworzenie centrów przedsiębiorczości	13000000
39		Wspieranie pro-ekologicznych inicjatyw społecznych	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Program Rewitalizacji Ełku na lata 2016-2023	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Ochrona środowiska w tym wspieranie proekologicznych inicjatyw, wymiana źródeł ciepła	1700000
40		Tworzenie przestrzeni zieleni w mieście	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Program Rewitalizacji Ełku na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	8000000
41		Zagospodarowanie podwórek	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Program Rewitalizacji Ełku na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	5000000
42		Ekomobilność mieszkańców Ełku	TAK	TAK	NIE	TAK	B.D.	TAK Program Rewitalizacji Ełku na lata 2016-2023	Nie			65000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
43		Rozwijanie kompetencji cyfrowych nauczycieli w ełckich szkołach podstawowych	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Program Rewitalizacji Ełku na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFS	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć dodatkowych dla młodzieży i seniorów	3000000
44		Wsparcie aktywności lokalnej w ECRS Stajnia	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Program Rewitalizacji Ełku na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFS	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć dodatkowych dla młodzieży i seniorów	3000000
45		Kompleksowe wsparcie oraz rozwój usług społecznych na rzecz osób potrzebujących	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Program Rewitalizacji Ełku na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFS	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć dodatkowych dla młodzieży i seniorów	1000000
46	Frombork											
47	Giżycko	Rewitalizacja parku	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Giżycka 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	3000000
48		Zagospodarowanie placu marszałka Józefa Piłsudskiego wraz z przebudową sieci kanalizacji deszczowej	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Giżycka 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	13000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
49		Rewitalizacja parku Rogera Goemaera	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Giżycka 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	1500000
50	Gołdap	Rewitalizacja przestrzeni miejskiej (tereny zielone)	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Program Rewitalizacji obszaru w Gminie Gołdap	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	Bd
51		Rewitalizacja podwórek przy budynkach wielorodzinnych	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Program Rewitalizacji obszaru w Gminie Gołdap	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	Bd
52		Zagospodarowanie przestrzeni przy jeziorze Gołdap	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Program Rewitalizacji obszaru w Gminie Gołdap	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	bd
53	Górowo Iławeckie	Utworzenie domu seniora	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Górowo Iławeckie w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	3000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
54		Prowadzenie zajęć dla osób starszych	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Górowo Iławeckie w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFS	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć dodatkowych dla młodzieży i seniorów	1000000
55		Utworzenie domu dziecka	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Górowo Iławeckie w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	2500000
56		Opieka na dziećmi	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Górowo Iławeckie w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFS	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć dodatkowych dla młodzieży i seniorów	1000000
57		Utworzenie dziennego domu pobytu	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Górowo Iławeckie w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć dodatkowych dla młodzieży i seniorów	3000000
58		Budowa drogi przemysłowej	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Górowo Iławeckie w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	3500000
59		Przebudowa ulic na starym mieście	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Górowo Iławeckie w ramach Ponadlokalnego	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu	5000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
60		Przebudowa ulicy Armii Krajowej	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Górowo Iławeckie w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacja ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	2000000
61		Budowa drogi łącząca staw Garncarski z Zalewem Miejskim	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Górowo Iławeckie w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacja ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	3000000
62		Zagospodarowanie terenu w dolinie rzeki Młynówki	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Górowo Iławeckie w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	2000000
63		Uporządkowanie kanalizacji sanitarnej	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Górowo Iławeckie w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych i wodociągowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	1000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
64		Uporządkowanie gospodarki wodociągowej	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Górowo Iławeckie w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych i wodociągowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	25000000
65	Łława											
66	Jeziorany	Rewitalizacja ulic	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Jeziorany na lata 2016-2025	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	1800000
67		Parking	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Jeziorany na lata 2016-2025	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	1000000
68		Rewitalizacja parku zabytkowego	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Jeziorany na lata 2016-2025	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	3200000
69		Nowa przestrzeń rekreacyjna w Zamkowej fosie	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Jeziorany na lata 2016-2025	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior,	1500000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
											stadionów, skateparków	
70		Jeziorko odzyskują zamek	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Jeziorany na lata 2016-2025	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Ochrona zabytków i rozwój turystyki	2000000
71		Otworzenie Średniowiecznego ratusza na cele mieszkańców	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Jeziorany na lata 2016-2025	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	5000000
72		Mieszkania chronione dla osób chorych somatycznie	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Program Rewitalizacji miasta Kętrzyn na lata 2015-2025	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	2000000
73	Kętrzyn	Klub integracji społecznej	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Program Rewitalizacji miasta Kętrzyn na lata 2015-2025	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	500000
74		Centrum wolontariatu - seniora	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Program Rewitalizacji miasta Kętrzyn na lata 2015-2025	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć dodatkowych dla młodzieży i seniorów	1000000
75		Rewitalizacja zabytkowego budynku szkoły podstawowej w Kisielicach	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Kisielice na lata 2007 - 2020	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	4000000
76	Kisielice	Odbudowa historycznego Starego Miasta w Kisielicach	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Kisielice na lata 2007 - 2020	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	5000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
77		Rewitalizacja istniejących zabytków (np. Obiekty sakralne, zabytkowe kamienice)	NIE	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Kisielice na lata 2007 - 2020	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Ochrona zabytków i rozwój turystyki	4000000
78		Rewitalizacja wieży ciśnieni w Kisielicach	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Kisielice na lata 2007 - 2020	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	1000000
79		Rewitalizacja parków wpisanych do rejestru zabytków na terenie gminy (m. In. Ogrodzieniec, trupel)	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Kisielice na lata 2007 - 2020	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	10000000
80	Korsze											
81	Lidzbark	Rewitalizacja budynków użyteczności publicznej	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Lidzbark na lata 2016-2022	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	bd
82		Rewitalizacja obszarów zdegradowanych na terenie miasta	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Lidzbark na lata 2016-2022	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	bd
83	Lidzbark Warmiński	Rewitalizacja budynku dworca kolejowego	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Lidzbark Warmiński w ramach Ponadlokalnego	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	3000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
								programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow				
84		Termomodernizacja budynków i hali sportowej w szkole podstawowej nr. 1	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Lidzbark Warmiński w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	6000000
85		Budowa ciągów jezdnych rowerowych i pieszych na byłych terenach kolejowych	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Lidzbark Warmiński w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	3000000
86		Wymiana pieców ogrzewania na niskoemisyjne	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Lidzbark Warmiński w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Ochrona środowiska w tym wspieranie proekologicznych inicjatyw, wymiana źródeł ciepła	2000000
87		Rozbudowa taboru niskoemisyjnego	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Lidzbark Warmiński w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Nie			1000000
88		Uaktywnienie nieczynnego obserwatorium astronomicznego przy szkole	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Lidzbark Warmiński w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	1800000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
		podstawowej nr.1										
89		Rozbudowa sieci podziemia	NIE	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Lidzbark Warmiński w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Ochrona zabytków i rozwój turystyki	10000000
90		Modernizacja sieci dróg	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Lidzbark Warmiński w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	6200000
91		Rozbudowa centrum sportowego	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Lidzbark Warmiński w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	10000000
92		Centrum przedsiębiorczości	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Lidzbark Warmiński w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, w tym tworzenie centrów przedsiębiorczości	5000000
93	Lubawa	Remont ulic	TAK	TAK	NIE	TRUDNO POWIEDZIEĆ	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji gminy miejskiej Lubawa w ramach ponadlokalnego programu Rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	5000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
94	Mikołajki											
95	Mińsk											
96	Miłomłyn	Rewitalizacja centrum Miłomłyna oraz obiektów zabytkowych	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	Nie (Powiązanie ze strategią rozwoju miasta i gminy)	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	60000000
97	Młynary	Utworzenie klubu seniora	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA I GMINY MŁYNARY 2020+	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć dodatkowych dla młodzieży i seniorów	230000
98		Rozbiórka i przebudowa budynku na cele Centrum integracji społeczno-kulturowej	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA I GMINY MŁYNARY 2020+	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	850000
99	Morąg	Modernizacja stadionu miejskiego	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Morąg do roku 2023	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	20000000
100		Rewitalizacja wieży ciśnień na potrzeby klubu integracji społecznej	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Morąg do roku 2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	3000000
101	Mragowo	Rewitalizacja historycznego Śródmieścia wpisanego w obszar zabytków wraz	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Mragowo na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior,	8000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
		z Ratuszem i ulicami przylegającymi (75000m kwadratowych)									stadionów, skateparków	
102		Budowa boiska sportowego z sztuczną nawierzchnią	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Nidzica w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	4000000
103	Nidzica	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej wokół i w budynku starostwa powiatowego w Nidzicy wraz z dostosowaniem budynku dla osób niepełnosprawnych	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Nidzica w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	4500000
104		Budowa drogi od ul. Olsztyńskiej do ul. Przemysłowej i leśnej wraz z odwonieniem i oświetleniem	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Nidzica w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	8500000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
		oraz budowa na terenie całej gminy sieci wod-kan										
105		Rozbudowa z przebudową budynku kina Wenus	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Nidzica w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	10000000
106		Budowa sieci wodociągowej wraz ze stacją uzdatniania wody i budową sieci kanalizacji sanitarnej naj jeziorom Omulew etap III	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Nidzica w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych i wodociągowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	20000000
107		Rewitalizacja parku GREGORYOVU SA w Nidzicy	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Nidzica w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	2000000
108		Przebudowa i remont ratusza miejskiego etap 8	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Nidzica w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	2000000
109		Rewitalizacja obszaru wokół jeziora	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Nidzica w ramach	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym	2000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
		miejskiego w Nidzicy						Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow			terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	
110	Nowe Miasto Lubawskie	Modernizacja budynku urzędu miejskiego w Nowym Mieście Lubawskim	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Miejskiej Nowe Miasto Lubawskie w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	4000000
111		Rewitalizacja gotyckich obiektów obronnych	NIE	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (POMYSŁ)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Miejskiej Nowe Miasto Lubawskie w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Ochrona zabytków i rozwój turystyki	8000000
112		Rewitalizacja ulic w centrum miasta Nowe Miasto Lubawskie	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (POMYSŁ)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Miejskiej Nowe Miasto Lubawskie w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	10000000
113		Zagospodarowanie terenów nabrzeżnych rzeki	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (POMYSŁ)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Miejskiej Nowe Miasto Lubawskie w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	4000000
114		Kontynuacja wsparcia kompleksowego	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (POMYSŁ)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Miejskiej Nowe Miasto	TAK - projekt podstawowy	EFS	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć	2000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
		o wsparcia rodzin dysfunkcyjnych zamieszkałych za obszarze rewitalizowanym						Lubawskie w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow			dodatkowych dla młodzieży i seniorów	
115	Olecko											
116	Olsztyn											
117	Olsztynek											
118	Ostróda	Rewitalizacja Placu Tysiąclecia	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Ostróda do roku 2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	bd
119		Rewitalizacja Czerwonych Koszar	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Ostróda do roku 2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	bd
120		Rewitalizacja podwórek	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Ostróda do roku 2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	bd
121	Orzysz											
122	Orneta	Modernizacja stadionu sportowego	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK okalny Program Rewitalizacji Gminy Orneta na lata 2016-2021	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	7000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
123		Remont i modernizacja budynku sz. P. Nr 1	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK okalny Program Rewitalizacji Gminy Orneta na lata 2016-2021	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	2500000
124		Rewitalizacja układu drogowego	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK okalny Program Rewitalizacji Gminy Orneta na lata 2016-2021	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	3000000
125		Rozbudowa nowego cmentarza komunalnego	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK okalny Program Rewitalizacji Gminy Orneta na lata 2016-2021	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	1000000
126		Korekcja małej obwodnicy	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK okalny Program Rewitalizacji Gminy Orneta na lata 2016-2021	Nie			500000
127		Modernizacja drogi gminnej ORNETA-KARKAJMY bogatyńskie	NIE	NIE	NIE	TAK	TAK	TAK okalny Program Rewitalizacji Gminy Orneta na lata 2016-2021	NIE			4000000
128		Modernizacja drogi Bażynylejtawki	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK	TAK okalny Program Rewitalizacji Gminy Orneta na lata 2016-2021	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	4000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
129		Rewitalizacja i rewaloryzacja parku miejskiego etap II	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK okalny Program Rewitalizacji Gminy Orneta na lata 2016-2021	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	6000000
130		Łamanie barier architektonicznych na terenie miasta Orneta	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK okalny Program Rewitalizacji Gminy Orneta na lata 2016-2021	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	1000000
131		Monitoring wizyjny Starego Miasta w Orniecie	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK okalny Program Rewitalizacji Gminy Orneta na lata 2016-2021	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	1000000
132		Remont budynku sp. 1 etap ii	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK okalny Program Rewitalizacji Gminy Orneta na lata 2016-2021	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	1700000
133		Budowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Orneta	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK okalny Program Rewitalizacji Gminy Orneta na lata 2016-2021	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych i wodociągowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	4000000
134		Remont Ratusza w Orniecie	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK okalny Program Rewitalizacji Gminy Orneta na lata 2016-2021	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	3000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
135	Pasym											
136	Pasłęk	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Pasłęk na lata 2016-2023	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	15000000
137		Rewitalizacja pomieszczenia zamkowego	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Pasłęk na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	2500000
138		Rewitalizacja Ratusza Miejskiego	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Pasłęk na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	3000000
139		Rewitalizacja zamku	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Pasłęk na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Ochrona zabytków i rozwój turystyki	3500000
140		Poprawa funkcjonalność i ruchu kołowego oraz pieszego na starym mieście w Pasłęku	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Pasłęk na lata 2016-2023	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	5500000
141		Poprawa dostępu do uzyskania dostępności do usług edukacyjno-sportowych	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Pasłęk na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	10000000
142		Modernizacja oczyszczalni ścieków	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych i	17000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
143		Utworzenie Pasłęckiego szlaku zamkowego	NIE	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Pasłęk na lata 2016-2023	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	wodociągowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	1500000
144	Pieniężno	Odbudowa ratusza staromiejskiego	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Pieniężno na lata 2005 – 2007 z perspektywą do roku 2020	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	14000000
145		Wieża widokowa po dawnej wieży kościoła ewangelickiego	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Pieniężno na lata 2005 – 2007 z perspektywą do roku 2020	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Ochrona zabytków i rozwój turystyki	1200000
146		Ośrodek dziennej opieki	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Pieniężno na lata 2005 – 2007 z perspektywą do roku 2020	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć dodatkowych dla młodzieży i seniorów	7200000
147		Świetlica wiejska w Sawity	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji miasta Pieniężno na lata 2005 – 2007 z perspektywą do roku 2020	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć dodatkowych dla młodzieży i seniorów	14000000
148	Pisz	Modernizacja i rozbudowa piskiego domu kultury	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Pisz na lata 2016-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	1315000
149		Modernizacja stadionu	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Pisz na lata 2016-2023	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	5500000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
		miejskiego w Pisz										
150		Modernizacja targowiska miejskiego w Pisz	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Pisz na lata 2016-2023	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	2500000
151	Reszel	Budowa parkingów	TAK	TAK	NIE	TAK	B.D.	TAK Lokalny Program Rewitalizacji gminy Reszel w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	2000000
152		Remont budynku Ratusza	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Lokalny Program Rewitalizacji gminy Reszel w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	5000000
153		Remont zabytkowych kamienic mieszkalnych	NIE	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Lokalny Program Rewitalizacji gminy Reszel w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Ochrona zabytków i rozwój turystyki	3000000
154		Odnowienie budynku baszty z murami obronnymi	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Lokalny Program Rewitalizacji gminy Reszel w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	2000000
155		Budowa obwodnicy Reszla	TAK	TAK	NIE	TAK	B.D.	TAK Lokalny Program Rewitalizacji gminy Reszel w ramach Ponadlokalnego	Nie			8000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
								programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow				
156		Budowa sieci kanalizacyjnej	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Lokalny Program Rewitalizacji gminy Reszel w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych i wodociągowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	4000000
157		Budowa sieci wodociągowej	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Lokalny Program Rewitalizacji gminy Reszel w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych i wodociągowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	5000000
158		Budowa ścieżki pieszo-rowerowej trasa Reszel - Święta Lipka	TAK	TAK	NIE	TAK	B.D.	TAK Lokalny Program Rewitalizacji gminy Reszel w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	
159		Budowa kanalizacji deszczowej	TAK	TAK	TAK	TAK	B.D.	TAK Lokalny Program Rewitalizacji gminy Reszel w ramach Ponadlokalnego programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych i wodociągowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	1500000
160		Przebudowa drogi na trasie Reszel Wólkaryśa	NIE	NIE	NIE	TAK	B.D.	TAK Lokalny Program Rewitalizacji gminy Reszel w ramach Ponadlokalnego	NIE			3500000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
								programu rewitalizacji sieci miast Cittaslow				
161	Ruciane-Nida	Rewitalizacji wieży wodnej	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY RUCIANE-NIDA DO ROKU 2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	1500000
162		Rewitalizacja terenu tartaczego (utworzenie portu)	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY RUCIANE-NIDA DO ROKU 2023	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	25000000
163	Ryn	Przebudowa i remont budynku urzędu	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ryn obszarów zdegradowanych	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	2000000
164		Przebudowa ulicy Krzywej	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ryn obszarów zdegradowanych	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	800000
165		Przebudowa ulicy Zielonej i	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ryn obszarów zdegradowanych	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	1200000
166		Budowa parku rekreacji i wypoczynku	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ryn	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym	15000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
								obszarów zdegradowanych			terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	
167		Rewitalizacja terenów przy zespole szkolno-przedszkolnym	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ryn obszarów zdegradowanych	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	1500000
168		Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie miasta Ryn	TAK	TAK	NIE	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (KONCEPCJA)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Ryn obszarów zdegradowanych	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	2000000
169	Sępapol	Przebudowa dróg gminnych	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK	Nie (Powiązanie z programem Polska-Rosja)	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	4000000
170	Susz											
171	Szczytno	Rewitalizacja centrum miasta- zabytkowy ratusz miasta, plac Juranda, wieża ciśnień	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Szczytno do 2020	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	35000000

L.p.	Gmina	Tytuł projektu	Zgodność w zakresie zaplanowanych projektów w kontekście zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych	Zgodność w zakresie oddziaływania na zidentyfikowane sfery problemowe	Zgodność w zakresie oddziaływania na zagrożone grupy społeczne	Zgodność zaplanowanych działań z planowanymi do osiągnięcia efektami	Zgodność stopnia przygotowania projektu względem możliwości jego realizacji	Program Rewitalizacji (czy gmina posiada)	Projekt kwalifikuje się do uzyskania dofinansowania w ramach rewitalizacji ²⁴	Źródło finansowania	Typ projektu	Kwota projektu
172	Tolkmicko	Rewitalizacja budynku komunalnego	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Tolkmicko na lata 2018-2023	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	2400000
173	Węgorzewo	Rewitalizacja przestrzeni miejskiej	TAK	TAK	TAK	TAK	TRUDNO POWIEDZIEĆ (POMYSŁ)	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Węgorzewa 2014-2020	TAK - projekt podstawowy	EFRR	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	bd
174		Rewitalizacja dworca kolejowego	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Węgorzewa 2014-2020	Tak - projekt uzupełniający	EFRR	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	4000000
175	Wielbark											
176	Zalewo											

Źródło: opracowanie własne

Przeprowadzone badanie (z przedstawicielami poszczególnych gmin miejskich i miejsko-wiejskich) pozwoliło na poznanie planów JST w zakresie realizacji projektów o charakterze rewitalizacyjnym w kolejnych latach. Poprzez to, możliwa stała się identyfikacja typów projektów, do których zaliczają się wskazane przez respondentów inwestycje (przy czym tak jak wskazano powyżej, Zespół dokonał analizy eksperckiej (uwzględniającej dotychczasowe możliwości w zakresie finansowania działań rewitalizacyjnych) poprzez co udało się zawęzić listę możliwych do realizacji projektów i ich pogrupowanie).

Ostatecznie planowane projekty pogrupowane zostały względem 9 kategorii (typów projektów), które wskazane zostały w poniższym zestawieniu. Poszczególnym typom projektów przyporządkowano również wartość projektów, które wskazane zostały przez badane gminy (już po ww. selekcji projektów niewpisujących się w rewitalizację).

Tabela 5. Typy projektów rewitalizacyjnych planowanych do realizacji przez gminy miejskie oraz miejsko-wiejskie z obszaru województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2021-2027 wraz z ich szacowaną wartością w PLN

L.p.	Typ projektu	Wartość zgłoszonych w badaniu projektów
1.	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	614 200 000
2.	Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych i wodociągowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	146 000 000
3.	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	112 215 000
4.	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	94 000 000
5.	Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, w tym tworzenie centrów przedsiębiorczości	88 000 000
6.	Ochrona zabytków i rozwój turystyki	72 200 000
7.	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	66 050 000
8.	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć dodatkowych dla młodzieży i seniorów	49 480 000
9.	Ochrona środowiska w tym wspieranie proekologicznych inicjatyw, wymiana źródeł ciepła	24 900 000
Razem		1 267 045 000

Źródło: Opracowanie własne EU-Consult Sp. z o.o. na podstawie badania CATI przeprowadzonego z przedstawicielami gmin miejskich i miejsko-wiejskich z województwa warmińsko-mazurskiego.

W ramach badania ankietowego wśród przedstawicieli JST (gmin miejskich i miejsko-wiejskich) z obszaru województwa warmińsko-mazurskiego wskazane zostały rodzaje projektów planowanych do zrealizowania w przyszłej perspektywie finansowej. Ostatecznie plany te, wraz z przypisanymi szacunkowymi kwotami potrzebnymi do zrealizowania inwestycji, przekazane zostały przez 64% gmin.

Ze względu na fakt, iż Wykonawca przeprowadził badanie ze wszystkimi gminami miejskimi i miejsko-wiejskimi, teoretycznie nie istnieje konieczność dalszej ekstrapolacji uzyskanych wartości projektów. Pozostałe gminy bowiem (36%) pomimo przeprowadzenia badania nie wskazały na istnienie planowanych do realizacji przez nich w przyszłości projektów o charakterze rewitalizacyjnym. Niemniej jednak, jak wynikało z badań jakościowych, niektóre gminy (np. Olsztyn) nie posiadają obecnie planowanych projektów, ze względu na oczekiwanie na zaprogramowanie interwencji czy potrzebę przeprowadzenia aktualizacji programu rewitalizacji. Z tego względu zbadano udział gmin, które nie przekazały podczas badania planowanych projektów (14 gmin), w bazie beneficjentów dotychczasowych działań rewitalizacyjnych (ograniczono się w tym zakresie do OP 8, w której starować mogły jedynie gminy miejskie i miejsko-wiejskie, a realizowane projekty miały typowo rewitalizacyjny charakter). Jak wynika z tejże analizy 4 z ww. 14 gmin realizowały dotychczas projekty rewitalizacyjne, wobec czego spodziewać się można, że będą chciały je wdrażać również w kolejnej perspektywie finansowej. Z tego względu, wartość łączną zidentyfikowanych projektów (wskazanych przez 36 gmin), ekstrapolowano na wartość odpowiadającą potrzebom łącznie 40 gmin (tj. z uwzględnieniem ww. 4 gmin).

Tym samym, całkowita (szacowana) wartość zapotrzebowania na projekty rewitalizacyjne w województwie warmińsko-mazurskim wynosi **1 407 827 777 PLN**.

Ze względu na konieczny do wniesienia poziom wkładu własnego (15%), wartość ta została ograniczona do 85% ogółu kosztów projektów oraz przeliczona na walutę EUR²⁵. Tak oszacowana kwota alokacji wyniosłaby **264 161 945 EUR**.

Poniżej przedstawiono podział szacowanej alokacji względem typów projektów oraz funduszu. Należy jednak podkreślić, że ewaluator oszacował przede wszystkim alokację na projekty rewitalizacyjne w zakresie EFRR. Wynika to z tego, że przedstawicielom jednostek samorządu terytorialnego bardzo trudno było wskazać możliwe projekty do finansowania z EFS. Problem ten zasygnalizowany został już w poprzednim podrozdziale. Analizując bowiem podejście gmin do procesu rewitalizacji (w tym do planów w zakresie realizacji przyszłych działań z tego zakresu) napotkano na stosunkowo niskie zainteresowanie realizacją projektów stricte społecznych. Wśród wskazywanych przez gminy działań dominują tym samym działania o charakterze infrastrukturalnym. Projekty społeczne są przez to w pewien sposób marginalizowane, bądź stanowią uzupełnienie względem większych projektów infrastrukturalnych. Oznacza to, że rzeczywista alokacja w przypadku EFS może być większa, co należy uwzględnić w przygotowaniach do RPO województwa warmińsko-mazurskiego.

Tabela 6. Szacowana alokacja na projekty rewitalizacyjne w województwie warmińsko-mazurskim względem perspektywy finansowej 2021-2027 w EUR

L.p.	Typ projektu	Szacowana wartość alokacji		
		Razem	EFS	EFRR
1.	Zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym terenów zieleni, kąpielisk, rzek, jezior, stadionów, skateparków	128 052 490	-	128 052 490

²⁵ Kurs z dnia 29.01.2021 r., tj. 1 EUR= 4,53 PLN.

L.p.	Typ projektu	Szacowana wartość alokacji		
		Razem	EFS	EFRR
2.	Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych i wodociągowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	30 439 048	-	30 439 048
3.	Remonty budynków, w tym termomodernizacja	23 395 327	-	23 395 327
4.	Modernizacje ulic, oświetlenia, ciągów pieszo-rowerowych oraz rozwój systemu dróg rowerowych (jako uzupełnienie działań związanych z rewitalizacją)	19 597 743	-	19 597 743
5.	Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, w tym tworzenie centrów przedsiębiorczości	18 346 824	-	18 346 824
6.	Ochrona zabytków i rozwój turystyki	15 052 735	-	15 052 735
7.	Zagospodarowanie budynków na cele społeczne	13 770 542	-	13 770 542
8.	Utworzenie centrów aktywizacji, organizacja zajęć dodatkowych dla młodzieży i seniorów	10 315 919	6 969 708	3 346 211
9.	Ochrona środowiska w tym wspieranie proekologicznych inicjatyw, wymiana źródeł ciepła	5 191 317	-	5 191 317
Razem		264 161 945	6 969 708	257 192 237

Źródło: Opracowanie własne

6.4. Identyfikacja źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych (zarówno zwrotnych jak i bezzwrotnych) poza środkami polityki spójności

Analiza dostępnych źródeł finansowania działań rewitalizacyjnych pozwoliła zidentyfikować szeroki zakres możliwości w tym zakresie. Biorąc pod uwagę przeprowadzoną analizę danych, zakłada się, że podstawowym źródłem finansowania zostaną środki pochodzące z funduszy unijnych. Z uwagi na brak informacji dotyczących ostatecznych założeń dla poszczególnych programów operacyjnych na lata 2021-2027, w tym RPO Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w momencie opracowania niniejszego dokumentu wyciąganie wniosków dotyczących konkretnych rozwiązań, które zostaną uwzględnione w planowanej perspektywie jest mocno utrudnione. Warto przy tym dodać, że same nabory dotyczące

nowego okresu programowania mogą się rozpocząć nawet w roku 2023. Desk research pozwolił jednak na wyróżnienie alternatywnych (względem środków Wspólnotowych) źródeł finansowania działań rewitalizacyjnych, w tym krajowych, jak i międzynarodowych. Warto jednak zauważyć, że w ramach nadchodzącej perspektywy finansowej planowane jest podniesienie wymaganego poziomu wkładu własnego, co może niekorzystnie wpłynąć na poziom wykorzystania środków. Dokonana analiza wskazała m.in. na możliwość finansowania działań rewitalizacyjnych ze środków JST (poprzez np. emisję obligacji przychodowych), jednakże biorąc pod uwagę dotychczasowe (wieloletnie) doświadczenia gmin w pozyskiwaniu środków bezzwrotnych, zainteresowanie tego rodzaju finansowaniem pozostanie prawdopodobnie na niskim poziomie.

Istotnym działaniem umożliwiającym pozyskanie dotacji na działania rewitalizacyjne jest prowadzenie systematycznego monitoringu naborów ogłaszanych przez poszczególne instytucje. Nabory ogłaszane są z różnym wyprzedzeniem, w różnych okresach w ciągu całego roku kalendarzowego. Z tego względu nie ma możliwości zaplanowania udziału w poszczególnych naborach w odgórnie zaplanowanym okresie. Rekomenduje się zatem bieżący monitoring i udostępnienie potencjalnym wnioskodawcom informacji dotyczących możliwości finansowania projektów rewitalizacyjnych, jak również zachęcanie wskazanych podmiotów do dywersyfikacji źródeł finansowania, które mogą potencjalnie zwiększyć zasięg wdrażanych inwestycji.

W poniższym zestawieniu przedstawione zostały możliwe do wykorzystania przez gminy źródła finansowania projektów rewitalizacyjnych wraz z ich krótką charakterystyką oraz wskazaniem głównych zalet i wad poszczególnych źródeł.

Tabela 7. Kwerenda źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych

Lp.	Nazwa źródła finansowania	Charakterystyka	Zalety	Wady
1.	Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2021-2027	W momencie opracowania niniejszego dokumentu nie został jeszcze sformułowany ostateczny kształt założeń dla RPO na perspektywę 2021-2027. Niemniej, podobnie jak Program obejmujący lata 2014-2020, RPO stanowić będzie jedno z istotniejszych źródeł finansowania dla przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Należy bowiem mieć na uwadze wpisywanie się tego rodzaju działań w cele polityki uwzględnione w założeniach do Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027 (CP4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym (EFRR i EFS+) CP5. Europa bliżej obywateli (EFRR)).	Realizacja projektów istotnych z punktu widzenia potrzeb gminy, tj. w oparciu o diagnozę potrzeb, identyfikację problemów i zidentyfikowany obszar problemowy (wyznaczony w ramach opracowanego LPR/GPR).	W momencie opracowania niniejszego dokumentu nie został jeszcze sformułowany ostateczny kształt założeń dla RPO na perspektywę 2021-2027, wobec czego niemożliwa jest identyfikacja wad planowanych rozwiązań.
2.	PO WER oraz POLiŚ w perspektywie 2021-2027	W momencie opracowania niniejszego dokumentu nie został jeszcze sformułowany ostateczny kształt założeń Programów względem perspektywy 2021-2027. Niemniej, w przypadku kontynuowania PO WER oraz POLiŚ, Programy te mogą ponownie stanowić istotne źródło finansowania działań o charakterze rewitalizacyjnym. Programy te zapewniały dotychczas wsparcie w zakresie zwiększenia możliwości zatrudnienia osób młodych czy wspierania rozwoju gospodarki niskoemisyjnej oraz ochrony dziedzictwa kulturowego.	Programy stanowią uzupełnienie względem pozostałych źródeł finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych.	W momencie opracowania niniejszego dokumentu nie został jeszcze sformułowany ostateczny kształt założeń dla perspektywy 2021-2027, wobec czego niemożliwa jest identyfikacja wad planowanych rozwiązań.
3.	Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)	Fundusze norweskie i EOG stanowią formę bezzwrotnej pomocy przyznawanej przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię. Obecna perspektywa finansowa obejmuje również 2021 r., wobec czego wciąż (w momencie opracowania niniejszego dokumentu) planowane są kolejne nabory wniosków. W kontekście rewitalizacji szczególnie istotne są działania z zakresu kultury, w tym zakresie planowany jest nabór wniosków w II kwartale 2021 r. "Współpraca kulturalna - projekty współpracy pomiędzy podmiotami z Polski i krajów-darczyńców".	Szeroki zakres możliwych do zrealizowania projektów (w tym organizacja wystaw, spektakli, koncertów, festiwali i innych wydarzeń artystycznych, wspieranie projektów dotyczących edukacji kulturalnej i artystycznej czy współpraca	Nie zidentyfikowano.

Lp.	Nazwa źródła finansowania	Charakterystyka	Zalety	Wady
		Ponadto, planowany jest również nabór w zakresie Programu <i>Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy</i> , w ramach którego ubiegać można się o wsparcie w zakresie 3 obszarów, tj. Angażowanie obywateli i obywaterek w sprawy publiczne i działania społeczne, Ochrona praw człowieka i równe traktowanie, Wzmocnienie grup narażonych na wykluczenie.	międzyinstytucjonalna instytucji kultury i archiwów).	
4.	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	MKiDN umożliwia wsparcie zachowania dziedzictwa kulturowego oraz rozwój oferty instytucji kultury dzięki współfinansowaniu działań w ramach Programów z zakresu dziedzictwa kulturowego czy Programów infrastrukturalnych (w tym Infrastruktura domów kultury, Infrastruktura kultury, Infrastruktura szkolnictwa artystycznego, Kultura ludowa i tradycyjna czy Ochrona zabytków)	Programy wsparcia oferowane przez MKiDN obejmują szeroki zakres działań, w tym przede wszystkim dot. potrzeby zachowania dziedzictwa kulturowego. Nabory w ich ramach mają charakter cykliczny i organizowane są corocznie.	Stosunkowo wysokie zainteresowanie aplikowaniem o wsparcie, co wpływa na zwiększoną konkurencję w pozyskaniu środków.
5.	Program wieloletni na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021–2025	Głównym celem Programu jest zwiększenie uczestnictwa osób starszych we wszystkich dziedzinach życia społecznego. Dofinansowanie przyznawane będzie w czterech obszarach: Aktywność społeczna, Partycypacja społeczna, Włączenie cyfrowe oraz Przygotowanie do starości. Program zakłada realizację 4 celów szczegółowych: 1) wzrost zaangażowania osób starszych w kontakty społeczne poprzez wzbogacenie oferty zagospodarowania ich czasu wolnego; 2) zwiększenie zaangażowania osób starszych w procesy partycypacyjne zachodzące w życiu publicznym; 3) podnoszenie kompetencji cyfrowych seniorów oraz kształtowanie postaw sprzyjających wykorzystywaniu nowych technologii w życiu codziennym; 4) budowanie pozytywnego wizerunku starości i starzenia się oraz rozwijanie kompetencji	Corocznie na realizację Programu przeznaczona jest kwota 40 mln PLN (łącznie budżet 200 mln PLN)	Wysokość dotacji ograniczona jest do wysokości 250 tys. PLN

Lp.	Nazwa źródła finansowania	Charakterystyka	Zalety	Wady
		społecznych (wiedzy, umiejętności, postaw) wobec starości u osób w każdym wieku ²⁶ .		
6.	Bank Ochrony Środowiska (BOŚ Bank)	Bank Ochrony Środowiska we współpracy z NFOŚiGW i WFOŚiGW, udziela kredytów na preferencyjnych warunkach, pozwalając na ubieganie się o dotację na realizację działań związanych z ochroną środowiska lub zwiększeniem efektywności energetycznej. W ramach współpracy z NFOŚiGW realizowany jest program "Mój prąd", dzięki któremu można uzyskać do 50% kosztów kwalifikowanych inwestycji polegającej na montażu instalacji fotowoltaicznych. Montaż sfinansować można poprzez EKO kredyt oferowany przez BOŚ Bank.	Realizacja działań w tym zakresie wpływa na ograniczenie zidentyfikowanych problemów środowiskowych gmin.	Program w dużej mierze zależy od decyzji poszczególnych mieszkańców, którzy decydują się na udział w nim. Tym samym, efekt środowiskowy obserwowany z punktu widzenia gminy jest stosunkowo niewielki.
7.	Bank Gospodarstwa Krajowego	BGK oferuje wsparcie w zakresie działań rewitalizacyjnych, w tym w postaci Funduszu Termomodernizacji i Remontów (premia termomodernizacyjna, remontowa oraz kompensacyjna) oraz Funduszu Dostępności (finansowanie działań mających na celu dostosowanie wielorodzinnych budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób mających trwałe lub czasowe ograniczenia w mobilności czy percepcji poprzez instalację wind) oraz innych udogodnień).	Atrakcyjne warunki finansowania w ramach Funduszu Dostępności: brak wymaganego wkładu własnego, niskie oprocentowanie, długi okres spłaty (20 lat), możliwość umorzenia do 40% kapitału pożyczki (po spełnieniu określonych warunków).	Jednym z warunków umorzenia części kapitału pożyczki w ramach Funduszu Dostępności jest spełnienie kryterium niezależnego od samego beneficjenta wsparcia, tj. odpowiedni poziom wskaźnika GUS: kwota zasiłków pielęgnacyjnych wypłaconych na 1000 mieszkańców danej gminy.
8.	WFOŚiGW – Program Czyste Powietrze	Program obejmuje system dopłat do wymiany starych pieców oraz docieplenia domów jednorodzinnych. Celem jest zmniejszenie lub uniknięcie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery przez domy jednorodzinne, co pozytywnie wpływa na rozwiązywanie gminnych problemów o charakterze środowiskowym.	Wysoki budżet Programu (ponad 100 mld PLN) oraz wysoki poziom finansowania (do 90% w przypadku osób najuboższych).	Obowiązujący regulamin uniemożliwia uzyskanie dofinansowania w przypadku budynków o nieuregulowanych sprawach spadkowych.

²⁶ Uchwała nr 167 Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2020 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego na rzecz Osób Starszych "Aktywni+" na lata 2021-2025.

Lp.	Nazwa źródła finansowania	Charakterystyka	Zalety	Wady
				Nawet w przypadku pozostawania jednym z właścicieli obiektu, występuje konieczność uzyskania zgody pozostałych współwłaścicieli widniejących w księdze wieczystej, co często (w wyniku trudnych do uregulowania spraw spadkowych) uniemożliwia skorzystanie z Programu.
9.	Instytut Szwedzki	Instytut Szwedzki finansuje realizację działań o charakterze kooperacyjnym powiązane z jednym lub kilkoma wyzwaniami określonymi w strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego (ratowanie morza, łączenie regionu i wzrost dobrobytu). Wśród dotychczas wspartych projektów znalazły się działania mające na celu rozwój obszarów wiejskich, stworzenie akceleratora przedsiębiorczości społecznej czy rozwój połączeń kulturowych pomiędzy krajami.	Szeroki zakres tematyczny możliwych do zrealizowania projektów.	Główny wnioskodawca musi mieć siedzibę w Szwecji, a wnioskowany projekt musi obejmować podmioty z co najmniej trzech krajów kwalifikujących się do wsparcia.
10.	Rada Państw Morza Bałtyckiego	Rada Państw Morza Bałtyckiego corocznie realizuje Instrument Wspierania Projektów (Project Support Facility). Edycja przewidziana na 2021 r. obejmuje wsparcie innowacyjnych rozwiązań wzmacniających odporność regionu poprzez promocję włączenia społecznego i ochrony grup społecznych szczególnie narażonych na negatywne skutki epidemii koronawirusa. Wspierane projekty dotyczyć mogą każdego z trzech długofalowych priorytetów RPMB, tj. tożsamość regionalna, zrównoważony i dobrze prosperujący region oraz bezpieczny i stabilny region ²⁷ .	Roczny budżet Funduszu wynosi 330 tys. EUR.	Maksymalna kwota dofinansowania wynosi 65 tys. EUR.

²⁷ <https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologie/nabor-wnioskow-w-ramach-instrumentu-wspierania-projektow-na-rok-2021-przez-rade-panstw-morza-baltyckiego>

Lp.	Nazwa źródła finansowania	Charakterystyka	Zalety	Wady
11.	Partnerstwo publiczno-prywatne w rewitalizacji	Wspólna realizacja inwestycji oparta na podziale zadań i ryzyk pomiędzy podmiot publiczny a partnera prywatnego, w oparciu o długoterminową umowę, mającą na celu stworzenie infrastruktury potrzebnej do świadczenia usług publicznych.	Wykorzystanie tejże formuły przez Gminę pozwala na ograniczenie zaangażowania kapitałowego środków publicznych oraz pozwala na efektywną weryfikację opłacalności projektu.	Stosunkowo skomplikowany proces zainicjowania i wdrożenia działań rewitalizacyjnych w oparciu o analizowaną formułę.
12.	Obligacje przychodowe	Zgodnie z Ustawą z dnia 15 stycznia 2015 r. o obligacjach (Dz. U. 2015 poz. 238 z późn. zm.) Gmina może wyemitować obligacje przychodowe. Obligacje te umożliwiając zaciągnięcie długoterminowych zobowiązań (z okresem spłaty do 25 lat). Poprzez to stanowią atrakcyjne źródło finansowania inwestycji charakteryzujących się długim okresem zwrotu, w tym tych, które nie są nastawione wyłącznie na wytworzenie zysku. Cechy te sprawiają, że obligacje mogą zostać wykorzystane do sfinansowania działań rewitalizacyjnych.	Brak zastosowania przepisów prawa zamówień publicznych, długi okres spłaty, możliwość dostosowania warunków emisji, brak uwzględniania należnych środków przy ustalaniu ograniczeń zadłużenia JST.	Finansowanie ma charakter zwrotny, wobec czego (w obliczu wielu dostępnych dotychczas źródeł o charakterze bezzwrotnym) cieszyło się dotychczas stosunkowo niskim zainteresowaniem władz lokalnych.

Źródło: Opracowanie własne.

**INFORMACJE SZCZEGÓLNE NT. POTENCJALNYCH ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA PROJEKTÓW
REWITALIZACYJNYCH**

Tabela 8. POIiŚ 2021-2027²⁸

Oś priorytetowa VIII Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury	
Typ wnioskodawców	instytucje kultury (państwowe oraz współprowadzone przez ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego); Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych oraz archiwa państwowe; szkoły i uczelnie artystyczne prowadzone i nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego; szkoły artystyczne prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego oraz jednostki samorządu terytorialnego na rzecz szkół artystycznych; jednostki samorządu terytorialnego oraz samorządowe instytucje kultury; organizacje pozarządowe; kościoły i związki wyznaniowe (tylko w zakresie ruchomych i nieruchomych obiektów zabytkowych); podmioty zarządzające obiektami indywidualnie wpisanymi na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO inne niż wymienione;
Wartość projektu	od 500 tys. do 10 mln EUR;
Wysokość wkładu własnego	minimum 20% w przypadku sektora spoza finansów publicznych; od 0% do 20% w przypadku sektora finansów publicznych;
Daty planowanych naborów	brak informacji nt. planowanych naborów w ramach programowania na lata 2021-2027 (w przypadku perspektywy na lata 2014-2020 nabory zostały uruchomione dopiero w roku 2016, można zatem przyjąć, że w nowym okresie programowania nabory zostaną uruchomione nawet w roku 2023);
Strona internetowa	https://www.pois.gov.pl/
Typy projektów	(1) prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy obiektach i na obszarach zabytkowych i zespołach tych obiektów oraz w ich otoczeniu; (2) rozbudowa, przebudowa i remont niezabytkowej infrastruktury na cele działalności kulturalnej, edukacji artystycznej, archiwów; (3) zakup trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej, w tym edukacji artystycznej oraz realizacji prac konserwatorskich; (4) tworzenie i modernizacja wystaw stałych; (5) ochrona i zachowanie zabytkowych ogrodów i parków; (6) konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych muzealiów ³²³ , starodruków, księgozbiorów, materiałów bibliotecznych, archiwalnych i zbiorów audiowizualnych (w tym filmowych) oraz ich ochrona i udostępnienie poprzez proces digitalizacji; (7) zabezpieczenie obiektów przed kradzieżą i zniszczeniem; (8) rozbudowa, przebudowa i remont pomieszczeń lub obiektów z przeznaczeniem na magazyny studyjne;
Pozostałe osie priorytetowe oraz działania	
OP 1 Zmniejszenie emisyjności gospodarki	Działanie 1.3 Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach
OP 2 Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu	Działanie 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego

Źródło: opracowanie własne.

²⁸ Z uwagi na brak dokumentów programowych dotyczących nowej perspektywy finansowania, tabela opracowana została w oparciu o informacje dotyczące POIiŚ na lata 2014-2020.

Tabela 9. Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)

Program Kultura	
Typ wnioskodawców	publiczne instytucje kultury; archiwa państwowe; publiczne szkoły artystyczne i publiczne uczelnie artystyczne; jednostki samorządu terytorialnego; organizacje pozarządowe aktywne na polu kultury; kościoły i związki wyznaniowe; podmioty zarządzające obiektami indywidualnie wpisanymi na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO lub uznane przez Prezydenta RP za Pomniki Historii;
Całkowita wartość dotacji	ok. 3 700 000 EUR;
Wysokość wkładu własnego	co najmniej 15% całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu z uwzględnieniem zasad pomocy publicznej;
Daty planowanych naborów	II kw. 2021
Strona internetowa	https://www.eog.gov.pl/ https://eogkultura.mkidn.gov.pl/pages/pl/strona-glowna.php
Typy projektów	(1) Restauracja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego; (2) Innowacyjne wykorzystanie infrastruktury do prezentacji dziedzictwa kulturowego;
Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy	
Typ wnioskodawców	stowarzyszenia, fundacje, związki stowarzyszeń, spółdzielnie socjalne, spółki non-profit, koła gospodyń wiejskich, kościelne osoby prawne;
Całkowita wartość dotacji	10 455 000 EUR;
Wysokość wkładu własnego	co najmniej 15% całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu z uwzględnieniem zasad pomocy publicznej;
Daty planowanych naborów	8 marca - 19 kwietnia 2021;
Strona internetowa	https://www.eog.gov.pl/ https://aktywniobywatele.org.pl/
Typy projektów	(1) Angażowanie obywateli i obywaterek w sprawy publiczne i działania społeczne; (2) Ochrona praw człowieka i równe traktowanie; (3) Wzmocnienie grup narażonych na wykluczenie;

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 10. Programy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego^{29, 30}

Infrastruktura szkolnictwa artystycznego	
Typ wnioskodawców	niepubliczna szkoła artystyczna prowadząca samodzielną księgowość; podmiot będący organem prowadzącym niepubliczną szkołę artystyczną, w przypadku szkoły nieprowadzącej samodzielnej księgowości; publiczna szkoła artystyczna prowadząca samodzielną księgowość (prowadzona przez ministra); placówka zapewniająca opiekę i wychowanie uczniom szkół artystycznych w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania (prowadzone przez ministra); uczelnia artystyczna; publiczna szkoła artystyczna prowadząca samodzielną księgowość (nieprowadzona przez ministra); jednostka samorządu terytorialnego – wyłącznie jako organ prowadzący publiczną szkołę artystyczną, w przypadku szkoły nieprowadzącej samodzielnej księgowości; kościół i związek wyznaniowy oraz ich osoba prawna, wyłącznie jako organ prowadzący szkoły artystyczne; placówka zapewniająca opiekę i wychowanie uczniom szkół artystycznych w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania (nieprowadzone przez ministra);

²⁹ Całkowita kwota dotacji przewidziana na rok 2021 wyniosła 225 977 500,00 zł.

³⁰ Z uwagi na zakończenie naborów na rok 2021 oraz brak informacji nt. Programów realizowanych w roku 2022, dane szczegółowe opracowano w oparciu o regulaminy naborów trwających od 28.10 do 30.11.2020.

Możliwa kwota dotacji	od 50 tys. do 2 mln zł;
Wysokość wkładu własnego	od 0% do 50% w zależności od rodzaju zadania;
Daty planowanych naborów	nabór na projekty dofinansowane w roku 2021 zakończył się 30 listopada 2020; nabór na projekty dofinansowane w roku 2022 realizowany będzie prawdopodobnie w II poł. 2021 r.;
Strona internetowa	https://www.gov.pl/web/kultura/infrastruktura-szkolnictwa-artystycznego3
Rodzaj zadania	(1) roboty budowlane, w tym rozbudowa, nadbudowa, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych, realizowanych wyłącznie w już istniejących obiektach budowlanych oraz zakup wyposażenia na potrzeby szkolnictwa artystycznego; (2) zakup wyposażenia na potrzeby szkolnictwa artystycznego; (3) przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analiz oddziaływania na środowisko;
Infrastruktura domów kultury	
Typ wnioskodawców	domy kultury, ośrodki kultury oraz centra kultury i sztuki posiadające status samorządowej instytucji kultury; biblioteki posiadające status samorządowej instytucji kultury, w skład których wchodzi domy kultury, ośrodki kultury lub centra kultury i sztuki; jednostki samorządu terytorialnego – wyłącznie jako organy prowadzące dla podmiotów wskazanych
Możliwa kwota dotacji	od 20 tys. do 1 mln zł;
Wysokość wkładu własnego	20%;
Daty planowanych naborów	nabór na projekty dofinansowane w roku 2021 zakończył się 30 listopada 2020; nabór na projekty dofinansowane w roku 2022 realizowany będzie w II poł. 2021 r.;
Strona internetowa	https://www.gov.pl/web/kultura/infrastruktura-domow-kultury3
Rodzaj zadania	(1) roboty budowlane, w tym rozbudowa, nadbudowa, przebudowa, remont, wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych, realizowane wyłącznie w już istniejących obiektach budowlanych oraz zakup wyposażenia na potrzeby prowadzenia edukacji kulturalnej; (2) zakup wyposażenia na potrzeby prowadzenia edukacji kulturalnej; (3) przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analizy oddziaływania na środowisko;
Infrastruktura kultury	
Typ wnioskodawców	organizacje pozarządowe; kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne; państwowe instytucje kultury w tym instytucje współprowadzone przez ministra i JST wpisane w rejestrze instytucji kultury, dla których organizatorem jest minister; samorządowe instytucje kultury w tym instytucje współprowadzone przez JST i ministra wpisane do rejestru organizatorów samorządowych; jednostki samorządu terytorialnego;
Możliwa kwota dotacji	od 50 tys. do 5 mln zł;
Wysokość wkładu własnego	20%;
Daty planowanych naborów	nabór na projekty dofinansowane w roku 2021 zakończył się 30 listopada 2020; nabór na projekty dofinansowane w roku 2022 realizowany będzie w II poł. 2021 r.;
Strona internetowa	https://www.gov.pl/web/kultura/infrastruktura-kultury3
Rodzaj zadania	(1) budowa, roboty budowlane, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych i wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej; (2) zakup

	wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej; (3) przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analiz oddziaływania na środowisko;
Kultura ludowa i tradycyjna	
Typ wnioskodawców	samorządowe instytucje kultury (które nie są współprowadzone przez ministra); organizacje pozarządowe; kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne; podmioty prowadzące działalność gospodarczą wpisane do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej lub do Krajowego Rejestru Sądowego;
Możliwa kwota dotacji	od 12 tys. do 300 tys. zł;
Wysokość wkładu własnego	od 0% do 20% w zależności od zadania;
Daty planowanych naborów	nabór na projekty dofinansowane w roku 2021 zakończył się 30 listopada 2020; nabór na projekty dofinansowane w roku 2022 realizowany będzie w II poł. 2021 r.;
Strona internetowa	https://www.gov.pl/web/kultura/kultura-ludowa-i-tradycyjna3
Rodzaj zadania	(1) dokumentacja, archiwizacja i jak najszersze udostępnianie unikalnych zjawisk z zakresu dziedzictwa kultur tradycyjnych; (2) przygotowanie ekspertyz, opinii oraz programów ochrony dotyczących zjawisk kultur tradycyjnych, w tym prowadzenia ewaluacji, konsultacji społecznych związanych z realizacją postulatów Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego; (3) publikacje związane z dokumentacją kultur tradycyjnych oraz współczesnych kontekstów ich funkcjonowania; (4) animacja kulturowa i społeczna prowadzona w oparciu o materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, wspomagająca lokalne społeczności w twórczych działaniach nawiązujących do miejscowych tradycji; (5) działania edukacyjne, w tym: warsztaty, kursy, szkolenia dotyczące zagadnień szeroko pojętej kultury tradycyjnej; (6) działania popularyzujące unikalne i żywe elementy kultur tradycyjnych, w tym konkursy, przeglądy, festiwale, wystawy, seminaria i konferencje; (7) zadania o charakterze artystycznym i użytkowym, inspirowane tradycyjną twórczością, o charakterze interdyscyplinarnym i międzyśrodowiskowym; (8) działania multimedialne, realizowane w całości on-line, prezentujące i popularyzujące zagadnienia szeroko pojętej kultury ludowej i tradycyjnej;
Ochrona zabytków	
Typ wnioskodawców	podmioty posiadające osobowość prawną oraz siedzibę, zakład lub oddział na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; osoby fizyczne; jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie;
Możliwa kwota dotacji	minimalna kwota dofinansowania wynosiła 25 tys. zł;
Wysokość wkładu własnego	minimum 50% ³¹ ;
Daty planowanych naborów ³²	nabór na projekty dofinansowane w roku 2021 zakończył się 30 listopada 2020; nabór na projekty dofinansowane w roku 2022 realizowany będzie w II poł. 2021 r.;
Strona internetowa	https://www.gov.pl/web/kultura/ochrona-zabytkow3
Rodzaj zadania	(1) prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania; (2) prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy

³¹ W przypadkach określonych w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dofinansowanie może być udzielone w kwocie do 100% nakładów koniecznych.

³² Zgodnie z informacją w Regulaminie Programu II nabór na projekty dofinansowane w roku 2021 miał zakończyć się 31 marca 2021, jednak zgodnie z informacją udostępnioną na stronie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego nabór został zakończony 30 listopada 2020.

	zabytku wpisanym do rejestru zabytków, planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznane za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych); (3) prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków); (4) prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków) dla zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za Pomnik Historii (dotyczy wpisów indywidualnych oraz obszarowych);

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 11. Program wieloletni na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021–2025

Typ wnioskodawców	organizacje pozarządowe działające na rzecz osób starszych, w tym organizacje pożytku publicznego; administracja państwowa; osoby działające w imieniu administracji rządowej (audytorzy, oceniający wnioski); podmioty ekonomii społecznej;
Możliwa kwota dotacji	od 25 tys. zł do 250 tys. zł;
Wysokość wkładu własnego	minimum 10% wartości dotacji;
Daty planowanych naborów	brak aktualnej informacji nt. kolejnych naborów;
Strona internetowa	https://www.gov.pl/web/rodzina/projekt-uchwaly-rady-ministrow-w-sprawie-ustanowienia-programu-wieloletniego-na-rzecz-osob-starszych-aktywni--na-lata-2021-2025
Priorytety i obszary działania	(1) aktywność społeczna (czas wolny, wsparcie dla samodzielności, wolontariat senioralny, wsparcie na rynku pracy); (2) partycypacja społeczna (samoorganizacja środowiska senioralnego, wpływ na lokalne działania); (3) kompetencje cyfrowe (kompetencje w zakresie posługiwania się nowymi technologiami, wdrażanie nowych technologii); (4) przygotowanie do starości (integracja międzypokoleniowa, kształtowanie pozytywnego wizerunku osób starszych, bezpieczeństwo);

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 12. Program „Mój prąd” BOŚ Bank i NFOŚiGW

Typ wnioskodawców	osoby fizyczne wytwarzające energię elektryczną na własne potrzeby, które mają zawartą umowę kompleksową (z Operatorem Sieci Dystrybucyjnej – OSD, zakładem energetycznym) regulującą kwestie związane z wprowadzeniem do sieci energii elektrycznej wytworzonej w mikroinstalacji;
Możliwa kwota dotacji	max. 5 tys. zł na instalację;
Wysokość wkładu własnego	min. 50%;
Daty planowanych naborów	II nabór zakończył się 6 grudnia 2020; brak aktualnej informacji nt. kolejnych naborów;
Strona internetowa	https://mojprad.gov.pl/
Typy projektów	montaż instalacji fotowoltaicznych;

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 13. Fundusz Termomodernizacji i Remontów Banku Gospodarstwa Krajowego

Premia termomodernizacyjna	
Typ wnioskodawców	O dofinansowanie projektu w ramach premii termomodernizacyjnej, mogą się ubiegać właściciele lub zarządcy;

	• budynków mieszkalnych, • budynków zbiorowego zamieszkania, • budynków użyteczności publicznej stanowiących własność jednostek samorządu terytorialnego służących do wykonywania przez nie zadań publicznych, • lokalnych sieci ciepłowniczych, • lokalnych źródeł ciepła.
Wysokość dofinansowania	• 16% kosztów przedsięwzięcia termomodernizacyjnego; • 21% kosztów przedsięwzięcia termomodernizacyjnego wraz z montażem mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii (OZE); • dodatkowe wsparcie w wysokości 50% kosztów wzmocnienia budynku wielkopłytowego przy realizacji termomodernizacji budynków z tzw. „wielkiej płyty” wraz z ich wzmocnieniem;
Strona internetowa	https://www.bgk.pl/programy-i-fundusze/fundusze/fundusz-termomodernizacji-i-remontow-ftir/premia-termomodernizacyjna-z-ftir/
Przeznaczenie środków	Premia termomodernizacyjna przysługuje inwestorowi z tytułu realizacji przedsięwzięcia termomodernizacyjnego i stanowi spłatę kredytu zaciągniętego przez inwestora.
Premia remontowa	
Typ wnioskodawców	O dofinansowanie projektu w ramach premii remontowej, mogą się ubiegać właściciele lub zarządcy budynków wielorodzinnych, których użytkowanie rozpoczęto: • przed dniem 14 sierpnia 1961 r. lub • co najmniej 20 lat przed dniem złożenia wniosku o premię remontową do banku kredytującego oraz: ○ 1. budynek ten należy do społecznej inicjatywy mieszkaniowej lub towarzystwa budownictwa społecznego, ○ 2. budynek ten został wybudowany przy wykorzystaniu kredytu udzielonego przez BGK na podstawie wniosków o kredyt złożonych do dnia 30 września 2009 r. lub przy wykorzystaniu finansowania zwrotnego w rozumieniu ustawy z dnia 26 października 1995 r. o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego;
Wysokość dofinansowania	Wysokość premii remontowej wynosi 15% kosztów przedsięwzięcia remontowego. Jeżeli spełnione są warunki art. 9 a ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów premia remontowa wynosi: • 50% kosztów przedsięwzięcia remontowego dla budynków komunalnych lub • 60% kosztów przedsięwzięcia remontowego dla budynków komunalnych zabytkowych.
Strona internetowa	https://www.bgk.pl/programy-i-fundusze/fundusze/fundusz-termomodernizacji-i-remontow-ftir/premia-remontowa-z-ftir/
Przeznaczenie środków	Premia remontowa przysługuje inwestorowi z tytułu realizacji przedsięwzięcia remontowego i stanowi spłatę kredytu zaciągniętego przez inwestora.
Premia kompensacyjna	
Typ wnioskodawców	O dofinansowanie projektu w ramach premii kompensacyjnej, mogą się ubiegać właściciele budynków mieszkalnych oraz właściciele części budynków mieszkalnych, w których w okresie między 12 listopada 1994 roku a 25 kwietnia 2005 roku znajdowały się lokale kwaterunkowe.
Wysokość dofinansowania	Wysokość premii kompensacyjnej jest równa iloczynowi wskaźnika kosztu przedsięwzięcia oraz kwoty wynoszącej 2% wskaźnika przeliczeniowego za każdy 1 m ² powierzchni użytkowej lokalu kwaterunkowego za każdy rok, w którym obowiązywały w stosunku do tego lokalu ograniczenia dotyczące wysokości czynszu za najem, w okresie od 12 listopada 1994 roku do 25 kwietnia 2005 roku, a w przypadku nabycia

	budynku albo części budynku po 12 listopada 1994 roku w sposób inny niż w drodze spadkobrania — od dnia nabycia do dnia 25 kwietnia 2005 roku ³³ .
Strona internetowa	https://www.bgk.pl/programy-i-fundusze/fundusze/fundusz-termomodernizacji-i-remontow-ftir/premia-kompensacyjna-z-ftir/
Przeznaczenie środków	Premię kompensacyjną mogą otrzymać ww. osoby fizyczne, które realizują przedsięwzięcie remontowe lub remont budynku mieszkalnego.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 14. Program Czyste Powietrze WFOŚiGW

Typ wnioskodawców	Beneficjentem Części 2 programu może zostać osoba fizyczna, która łącznie spełnia następujące warunki: jest właścicielem/współwłaścicielem budynku mieszkalnego jednorodzinnego lub wydzielonego w budynku jednorodzinnym lokalu mieszkalnego z wyodrębnioną księgą wieczystą, przeciętny miesięczny dochód na jednego członka jej gospodarstwa domowego wskazany w zaświadczeniu wydawanym zgodnie z art. 411 ust. 10g ustawy – Prawo ochrony środowiska, nie przekracza kwoty: 1 400 zł w gospodarstwie wieloosobowym, 1 960 zł w gospodarstwie jednoosobowym. Ponadto, w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej, roczny przychód osoby, o której mowa powyżej, z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej za rok kalendarzowy, za który ustalony został przeciętny miesięczny dochód wskazany w zaświadczeniu, nie przekracza trzydziestokrotności kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę określonego w rozporządzeniu Rady Ministrów obowiązującym w grudniu roku poprzedzającego rok złożenia wniosku o dofinansowanie.
Możliwa kwota dotacji	od 10 tys. do 25 tys. zł w zależności od zakresu przedsięwzięcia;
Wysokość dofinansowania	(1) do 100% faktycznie poniesionych kosztów audytu energetycznego, lecz nie więcej niż wskazano w Załączniku nr 2 do Programu; (2) do 50% faktycznie poniesionych kosztów podłączenia do sieci ciepłowniczej wraz z przyłączem, lecz nie więcej niż wskazano w Załączniku nr 2 do Programu; (3) do 50% faktycznie poniesionych kosztów zakupu i montażu mikroinstalacji fotowoltaicznej, lecz nie więcej niż wskazano w Załączniku nr 2 do Programu; (4) do 45% faktycznie poniesionych kosztów zakupu i montażu pompy ciepła typu powietrze-woda oraz gruntowej pompy ciepła, o podwyższonej klasie efektywności energetycznej (minimum A++) do celów ogrzewania lub ogrzewania i ciepłej wody użytkowej (dalej cwu), lecz nie więcej niż wskazano w Załączniku nr 2 do Programu; (5) do 45% faktycznie poniesionych kosztów zakupu i montażu kotła na pellet drzewny o obniżonej emisyjności cząstek stałych o wartości ≤ 20 mg/m ³ , lecz nie więcej niż wskazano w Załączniku nr 2 o Programu; (6) do 45% faktycznie poniesionych kosztów zakupu i montażu kotłowni gazowej w rozumieniu Załącznika 2 do Programu, lecz nie więcej niż wskazano w tym załączniku; (7) do 30% faktycznie poniesionych kosztów na pozostałe pozycje Załącznika nr 2 do Programu, lecz nie więcej niż wskazano w tym załączniku.
Daty planowanych naborów	nabór ma charakter ciągły i trwa od dnia 21.10.2020;
Strona internetowa	http://wfosigw.pl/czyste-powietrze/
Zakres przedsięwzięcia	(1) Przedsięwzięcie obejmujące demontaż nieefektywnego źródła ciepła na paliwo stałe oraz zakup i montaż pompy ciepła typu powietrze-woda albo gruntowej pompy ciepła do celów

³³ Link do kalkulatora premii kompensacyjnej: https://www.bgk.pl/files/public/Pliki/Fundusze_i_programy/FTiR/kalkulator_premii_kompensacyjnej.xls [dostęp na dzień: 29.01.2021].

	ogrzewania lub ogrzewania i cwu. Dodatkowo mogą być wykonane (dopuszcza się wybór więcej niż jednego elementu z zakresu): -demontaż oraz zakup i montaż nowej instalacji centralnego ogrzewania lub cwu (w tym kolektorów słonecznych), -zakup i montaż mikroinstalacji fotowoltaicznej,-zakup i montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła,-zakup i montaż ocieplenia przegród budowlanych, okien, drzwi zewnętrznych, drzwi/bram garażowych(zawiera również demontaż), -dokumentacja dotycząca powyższego zakresu: audyt energetyczny (pod warunkiem wykonania ocieplenia przegród budowlanych), dokumentacja projektowa, ekspertyzy. (2) Przedsięwzięcie obejmujące demontaż nieefektywnego źródła ciepła na paliwo stałe oraz:-zakup i montaż innego źródła ciepła niż wymienione w pkt 1 (powyżej)do celów ogrzewania lub ogrzewania i cwu albo-zakup i montaż kotłowni gazowej w rozumieniu Załącznika 2 do Programu. Dodatkowo mogą być wykonane (dopuszcza się wybór więcej niż jednego elementu z zakresu): -demontaż oraz zakup i montaż nowej instalacji centralnego ogrzewania lub cwu (w tym kolektorów słonecznych, pompy ciepła wyłącznie do cwu) -zakup i montaż mikroinstalacji fotowoltaicznej, -zakup i montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła,-zakup i montaż ocieplenia przegród budowlanych, okien, drzwi zewnętrznych, drzwi/bram garażowych (zawiera również demontaż), -dokumentacja dotycząca powyższego zakresu: audyt energetyczny (pod warunkiem wykonania ocieplenia przegród budowlanych), dokumentacja projektowa, ekspertyzy. (3) Przedsięwzięcie nie obejmujące wymiany źródła ciepła na paliwo stałe na nowe źródło ciepła, a obejmujące(dopuszcza się wybór więcej niż jednego elementu z zakresu):-zakup i montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła,-zakup i montaż ocieplenia przegród budowlanych, okien, drzwi zewnętrznych, drzwi/bram garażowych (zawiera również demontaż),-wykonanie dokumentacji dotyczącej powyższego zakresu: audytu energetycznego (pod warunkiem wykonania ocieplenia przegród budowlanych), dokumentacji projektowej, ekspertyz.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 15. Partnerstwo publiczno-prywatne w rewitalizacji

Typy partnerów	Zgodnie z art. 2 pkt 1 ustawy o PPP pojęcie podmiotu publicznego obejmuje: a) jednostki sektora finansów publicznych w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, b) inne, niż określone w lit. a, osoby prawne, utworzone w szczególnym celu zaspokajania potrzeb o charakterze powszechnym niemających charakteru przemysłowego ani handlowego, jeżeli podmioty, o których mowa w tym przepisie oraz w lit. a, pojedynczo lub wspólnie, bezpośrednio lub pośrednio przez inny podmiot: finansują ją w ponad 50% lub posiadają ponad połowę udziałów albo akcji, lub sprawują nadzór nad organem zarządzającym, lub mają prawo do powoływania ponad połowy składu organu nadzorczego lub zarządzającego, związki podmiotów, o których mowa w lit. a i b. W skład sektora finansów publicznych wchodzi: • organy władzy publicznej, w tym organy administracji rządowej, organy kontroli państwowej i ochrony prawa oraz sądy i trybunały; • jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki; • jednostki budżetowe; • samorządowe zakłady budżetowe; • agencje wykonawcze; • instytucje gospodarki budżetowej; • państwowe fundusze celowe; • Zakład Ubezpieczeń Społecznych i zarządzane przez niego fundusze oraz Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego i fundusze zarządzane przez Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego; • Narodowy Fundusz Zdrowia; • samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej; • uczelnie publiczne;

	• Polska Akademia Nauk i tworzone przez nią jednostki organizacyjne; • państwowe i samorządowe instytucje kultury oraz państwowe instytucje filmowe; • inne państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, banków i spółek prawa handlowego. Zgodnie z art. 2 pkt. 2 ustawy o PPP partnerem prywatnym może być przedsiębiorca lub przedsiębiorca zagraniczny. Kluczowym elementem definicji partnera prywatnego jest zatem status przedsiębiorcy, przy czym sama ustawa o PPP nie odsyła do żadnego innego aktu prawnego w zakresie interpretacji pojęcia przedsiębiorcy. Wydaje się, iż pojęcie przedsiębiorcy użyte w art. 2pkt 2 ustawy o PPP należy rozumieć zgodnie z definicją przedsiębiorcy zawartą w ustawie o swobodzie działalności gospodarczej. Partnerami prywatnymi mogą być zatem osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnym, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonujące we własnym imieniu działalność gospodarczą w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Przedsiębiorcami zagranicznymi są: • osoby fizyczne nieposiadające obywatelstwa polskiego, • osoby prawne z siedzibą za granicą, • jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi posiadające zdolność prawną z siedzibą za granicą wykonujące działalność gospodarczą za granicą oraz obywatele polscy wykonujący działalność gospodarczą za granicą.
Przedmiot współpracy	(1) budowę lub remont obiektu budowlanego; (2) świadczenie usług; (3) wykonanie dzieła, w szczególności wyposażenie składnika majątkowego w urządzenia podwyższające jego wartość lub użyteczność; (4) inne świadczenia – połączone z utrzymaniem lub zarządzaniem składnikiem majątkowym, który jest wykorzystywany do realizacji przedsięwzięcia publiczno-prywatnego lub jest z nim związany.
Potencjalne źródło finansowania	Środki bezzwrotne: budżet centralny, budżety lokalne, udziały kapitałowe inicjatorów projekty, dotacje UE; Środki zwrotne: obligacje komunalne i przychodowe, leasing, instrumenty pochodne i sekurytyzacyjne, kredyty i pożyczki multilateralnych instytucji finansowych, kredyty komercyjne;
Przykładowe modele PPP	(1) Buduj, eksploatuj, przekaz – partner prywatny buduje, eksploatuje obiekt i przekazuje go podmiotowi publicznemu, partner publiczny reguluje i nadzoruje, a także odpowiada za finansowanie i jest właścicielem obiektu; (2) Projektuj, buduj, finansuj, eksploatuj – partner prywatny projektuje, buduje, finansuje i jest właścicielem w okresie eksploatacji, partner publiczny reguluje i nadzoruje; (3) Buduj, posiadaj, eksploatuj – partner prywatny buduje, eksploatuje, jest właścicielem i stroną finansującą, partner publiczny reguluje i nadzoruje; (4) Buduj, przekaz, dzierżaw – partner prywatny odpowiada za finansowanie, budowę, przekazanie stronie publicznej oraz dzierżawi na mocy umowy dany obiekt, partner publiczny jest właścicielem, odpowiada za regulację i nadzór; (5) Buduj, eksploatuj, odnawiaj koncesję – partner prywatny odpowiada za budowę, finansowanie, eksploatację i utrzymanie, po okresie umownym ma możliwość zażądać odnowienia koncesji, z kolei partner publiczny pełni funkcję regulacji i nadzoru;

Źródło: opracowanie własne na podstawie A. Jadach-Sepiolo, K. Sobiech-Grabka, I. Herbst, „Partnerstwo publiczno-prywatne w rewitalizacji”, PARP, Warszawa 2015.

6.5. Identyfikacja dobrych praktyk (w Polsce i w Unii Europejskiej) w ramach projektów rewitalizacyjnych

Dobre praktyki w zakresie rewitalizacji, szczegółowo zostały wskazane w Ekspertyzie w zakresie analizy potrzeb i możliwości realizacji projektów rewitalizacyjnych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, gdzie przanalizowane zostały projekty realizowane w ramach sfery społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej. Ze wskazanej ekspertyzy wynika, że analizowane miasta podeszły w sposób kompleksowy do realizowanej rewitalizacji. W ramach analizy danych zastanych zidentyfikowano takie dobre praktyki jak:

- przygotowanie danej jednostki na wprowadzane zmiany (rewitalizacja Nałęczów) – powołanie zespołu urzędników odpowiedzialnych za proces przygotowania programu rewitalizacji;
- „Dom otwarty” (rewitalizacja Gdańsk Letnica) – w ramach realizacji projektów typowo infrastrukturalnych zaplanowany został projekt związany ze stworzeniem centrum aktywizacji społecznej, kulturalnej, edukacyjnej i zawodowej dla mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej;
- Punkt Informacji Obywatelskiej (rewitalizacja w Katowicach) – zapewnienie dostępu do prawnika, psychologa, doradcy zawodowego, itd., tj. miejsca dostępnego dla wszystkich mieszkańców;
- Centrum Zimbaro (rewitalizacja w Katowicach) – stworzenie miejsca dla młodych mieszkańców jednostki do organizowania spotkań, tworzenia relacji i budowania świadomości i tożsamości lokalnej.
- zaangażowanie interesariuszy rewitalizacji na każdym etapie prowadzonych prac (rewitalizacja w Płocku) – w ramach prowadzonych prac zaangażowano bardzo szerokie grono mieszkańców, właścicieli nieruchomości, organizacji pozarządowych w celu poznania ich opinii, problemów i potrzeb.
- powołanie miejskiego konserwatora zabytków oraz architekta (rewitalizacja w Chojnicach) – pozwoliło to na pełną koordynację i wprowadzenie nadzoru nad realizowanymi projektami w celu zachowania architektonicznego stylu w budynkach zabytkowych;
- zacieśnienie więzi lokalnych (rewitalizacja we Wrocławiu) – położenie bardzo dużego nacisku na możliwość zbudowania i zaciśnięcia więzi lokalnej społeczności poprzez zbudowanie wspólnej przestrzeni umożliwiającej integrację społeczną mieszkańców.
- streetworking (rewitalizacja w Ełku) – zaangażowanie przeszkolonych osób do zorganizowania czasu wolnego dla dzieci pochodzących z biednych rodzin.

Warto także zaznaczyć, że w ramach przeprowadzonej Ewaluacji projektów rewitalizacyjnych realizowanych w ramach RPO WiM na lata 2014-2020, tylko 14% respondentów zna dobre praktyki z zakresu projektów rewitalizacyjnych. Wynika to przede wszystkim z braku stworzenia katalogu dobrych praktyk w województwie warmińsko-mazurskim.

Również w ramach niniejszej ewaluacji zdiagnozowane zostały dobre praktyki, które opisane zostały w raporcie. W opinii ewaluatora, trudności w zdefiniowaniu dobrych praktyk w ramach realizowanych projektów w województwie warmińsko-mazurskim wynikają przede wszystkim z innego postrzegania procesu rewitalizacji. Co więcej, analizując poszczególne projekty zrealizowane w latach 2014-2020, również uczestnicy panelu delfickiego dostrzegli tylko niewielką komplementarność pomiędzy

realizowanymi projektami. Oznacza to, że brakuje opracowania wiązek projektów, tj. zaprezentowania szczegółowego powiązania wszystkich projektów wpisanych w programy rewitalizacji.

Modelowe rozwiązania zidentyfikowane zostały już na etapie raportu metodologicznego a ich wybór został uzgodniony z Wykonawcą. Wszystkie modelowe rozwiązania zostały wybrane w taki sposób, aby istniała możliwość ich zaimplementowania w województwie warmińsko-mazurskim. W opinii ewaluatora modelowe rozwiązania powinny być promowane na prowadzonych szkoleniach lub warsztatach, prowadzonych przez IZ. Bardzo duża część beneficjentów ma trudności w zdefiniowaniu czym są dobre praktyki i modelowe rozwiązania. W związku z tym, należy rozszerzyć zakres prowadzonych szkoleń w celu prezentowania dobrych i złych praktyk zidentyfikowanych w ramach prowadzonych rewitalizacji.

6.5.1. Studium Przypadku – Modelowa Rewitalizacja Miast w Słupsku

Proces identyfikacji obszarów wymagających rewitalizacji

Obszar wymagający rewitalizacji wyznaczony został na bazie sporządzonej w lutym 2016 roku delimitacji obszaru zdegradowanego. Delimitacja przeprowadzona została w granicach miasta, wyznaczono 39 jednostek urbanistycznych, z których następnie zbierano szczegółowe dane w podziale na wskaźniki obligatoryjne i wskaźniki fakultatywne. Proces ten obejmował przede wszystkim te jednostki urbanistyczne, które pełniły funkcje mieszkaniowe (łącznie 30 jednostek). Wskaźniki obligatoryjne wynikały ze wskaźników zaproponowanych przez Urząd Marszałkowski, a dodatkowo wybrano jeszcze 8 wskaźników fakultatywnych, tak, by w każdej kategorii wskaźników, dotyczących sfery społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej czy technicznej, możliwe było wykazanie zróżnicowania wewnętrznego Słupska w stosunku do danych dla całego miasta, a następnie porównać zebrane informacje w skali województwa Pomorskiego i kraju. Na bazie tego został wyznaczony obszar zdegradowany, a w najbardziej problematycznym obszarze zaproponowano wyznaczenie obszaru rewitalizacji.

Trudności napotkane w trakcie procesu delimitacji obszaru problemowego

W trakcie delimitacji obszaru zdegradowanego natrafiono na trudność związaną z mnogością danych i brakiem ich usystematyzowania. Jak wskazano, dane dla miasta były rozproszone, opisywane w różny sposób. Na samym początku stworzono matrycę, według której poszczególne wydziały, urzędy, jednostki podległe lub podmioty zewnętrzne, do których zwracano się z prośbą o przekazanie danych, miały opracować dane zagadnienia. Jednak ze względu na rozproszenie danych dla miasta i ich niejednorodność, już na tym etapie pojawił się problem ich opisu. Uspójnienie zebranych informacji zajęło dużo czasu – na potrzebę delimitacji zebrano łącznie ok. 70 tys. danych cząstkowych.

Partycypacja społeczna

W procesie opracowywania projektu zasada partycypacji społecznej zapewniona została dzięki szerokiemu spektrum narzędzi, od standardowych, jak konsultacje w przestrzeniach publicznych, poprzez wysłuchania czy spacerki badawcze, a także zbieranie uwag w formie elektronicznej czy w formie formularzy uwag. Warsztaty czy spotkania kierowane były do osób w różnym wieku – nawet dla przedszkolaków, co, jak się okazało, było bardzo dobrym pomysłem,

Wśród uczestników konsultacji społecznych większość stanowiły kobiety w starszym wieku, które, jak wskazano, od lat są bardziej aktywne niż mężczyźni.

Jak wskazano, w początkowym okresie wyznaczania obszaru przeznaczonego do rewitalizacji aktywność społeczna mieszkańców była na niskim poziomie. Nie wykazywali oni zainteresowania tematem i nie dostrzegali szansy na realną zmianę sytuacji, a jeśli nawet, były to zwykle kobiety bądź przedstawiciele organizacji pozarządowych.

Natomiast przy drugim etapie realizacji, czyli przy opracowywaniu GPR, zainteresowanie mieszkańców było większe, m.in. ze względu na odmienny charakter dokumentu (wpisane lokalizacje, terminy, kwoty itp.).

Kluczem do zwiększenia aktywności interesariuszy w zakresie partycypacji społecznej jest wskazanie konkretnych działań, które mogą zostać zrealizowane oraz efektywne wywiązanie się z danego zadania. Mieszkańcy muszą być świadomi, że ich zdanie ma znaczenie i mogą mieć realny wpływ na zmianę sytuacji w gminie.

Działanie Komitetu Rewitalizacji lub innych Zespół zadaniowych

W Słupsku funkcjonuje Komitet Rewitalizacji, w którego skład wchodzi przedstawiciel Urzędu Miasta, jako ciało zewnętrzne, oraz wewnętrzny Zespół do spraw rewitalizacji, będący ciałem decyzyjnym.

Jak zaznaczono, działania Komitetu Rewitalizacyjnego z pewnością były korzystne dla procesu rewitalizacji, choć nierzadko jego spotkania polegały na burzliwej wymianie zdań. Współpraca w jego ramach znacznie lepiej układała się w przypadku, gdy opracowany był już temat i przygotowane propozycje – wówczas praca Komitetu przynosiła większe efekty. Wskazano natomiast na problem małej liczby inicjatyw oddolnych, wynikający być może z dużego zaangażowania większości członków w inne działania społeczne, co utrudnia możliwości co do poprowadzenia zaproponowanego pomysłu.

Źródła finansowania działań rewitalizacyjnych i plany związane z przyszłymi projektami

Blisko połowa środków na finansowanie realizacji projektów pochodzi z dofinansowań Unijnych, zarówno na poziomie programu regionalnego czy też programów krajowych. Drugą połowę stanowią środki pomocowe pochodzące od ośrodków miejskich i podmiotów działających w jego granicach.

Działania o charakterze innowacyjnym – dobre praktyki i modelowe rozwiązania

Za działanie o charakterze innowacyjnym, wyróżniające projekt rewitalizacyjny miasta Słupska na tle pozostałych, uznać należy stworzenie kompleksowego systemu wsparcia w zakresie zdrowia, włączając w to teleopiekę oraz opaskę na rękę z opcją śledzenia funkcji zdrowotnych, ale także czujnik czadu, czujnik upadku itp. System obejmuje nie tylko usługi opiekuńcze, od dowożenia posiłków, poprzez usługi „złotej rączki”, ale również mieszkania terapeutyczne czy szkoleniowe, mieszkania chronione, poradnie i pracownie warsztatowe mające wesprzeć funkcje prozdrowotne.

Konieczność kontynuacji działań rewitalizacyjnych

W opinii przedstawiciela beneficjenta, który zrealizował projekty rewitalizacyjne, kontynuacja działań rewitalizacyjnych jest niezbędna, zwłaszcza w miastach takich jak Słupsk, gdzie, mogłoby się wydawać, nic się nie dzieje. Ponadto, dzięki realizacji działań rewitalizacyjnych miasto staje się łatwiejsze i tańsze w utrzymaniu, lepiej funkcjonujące i, dzięki większemu zaangażowaniu ludności, ten proces nabiera tempa.

Charakterystyka obszaru objętego rewitalizacją przed podjęciem wdrożonych rozwiązań

Przed wdrożeniem działań rewitalizacyjnych, do głównych problemów występujących na wyznaczonym obszarze należały trudności w sferze społecznej, w tym demograficzne. Ze względu na odpływ osób młodych, pozostali mieszkańcy osiągnęli w większości zaawansowany wiek, w związku z tym byli to często ludzie samotni. Występowały jednak również obszary bardzo młode, gdzie brakowało działań nastawionych na zapewnienie oferty czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, a także przeciwdziałanie dziedziczeniu negatywnych wzorców zachowań, m.in. marazmu społecznego i niechęci do pracy.

Występowały również – choć na mniejszą skalę – problemy natury technicznej w poszczególnych obszarach, w tym zły stan techniczny budynków.

Efekty działań rewitalizacyjnych

Do efektów z przeprowadzonego procesu rewitalizacji zaliczyć należy, ze względu na ich największą widzialność i namacalność, zmiany w przestrzeni publicznej, w tym odnowienie parków, ulic i infrastruktury okołodrogowej. Natomiast znacznie trudniejszym do osiągnięcia, ale i zmierzania efektem było wybicie części mieszkańców z marazmu, zwiększenie ich zaangażowania w działania społeczne i emocjonalnego związania z miastem.

Wskazane rozwiązania innowacyjne

Ogółem, do najbardziej innowacyjnych rozwiązań wykorzystywanych w ramach projektu rewitalizacyjnego, zaliczono kompleksowy system usług opiekuńczych, usługi „złotej rączki” czy pomocnika, dowożenie posiłków itd., a także zapewnienie mieszkań, gdzie zapewniona jest profesjonalna opieka nad osobą niepełnosprawną.

6.5.2. Studium Przypadku – Modelowa Rewitalizacja Miast w Koninie

Proces identyfikacji obszarów wymagających rewitalizacji

Podjęte prace analityczne skoncentrowane na identyfikacji obszarów wymagających rewitalizacji obejmowały całe miasto Konin, które podzielono na precyzyjnie wyznaczone jednostki – obręby geodezyjne. Diagnoza przeprowadzona została w układzie prowadzącym od danych ogólnych dla miasta, a kolejno analizy szczegółowych wskaźników dla poszczególnych jednostek statystycznych, co w efekcie pozwoliło na delimitację obszaru zdegradowanego.

W ramach prac nad LPR przeprowadzona została analiza następujących wskaźników dotyczących sfery społecznej: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, poziom edukacji oraz kapitału społecznego i ludzkiego, występowanie patologii społecznych, jak również wskaźników ze sfer: gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej i technicznej. Przeprowadzenie diagnozy pozwoliło na wyznaczenie obszaru zdegradowanego składającego się z poszczególnych obrębów geodezyjnych.

Podczas delimitacji obszaru przeznaczonego do rewitalizacji natrafiono na trudności związane z pozyskaniem danych niezbędnych do określenia wskazanych wskaźników.

Partycypacja społeczna

Na każdym z etapów realizacji działań rewitalizacyjnych zapewniona została zasada partycypacji społecznej. W ramach prac nad opracowaniem LPR, Urząd Miejski organizował spotkania mające na celu włączenie interesariuszy w proces przygotowywania dokumentu, wraz z jego aktualizacją. Zasady zaangażowania wszystkich grup interesariuszy w prace nad aktualizacją dokumentu, wraz ze wskazaniem

wykorzystanych form partycypacji, terminów i zakresu podejmowanych czynności, opisane zostały w *Raporcie z Partycypacji Społecznej Aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Konina na lata 2016-2023*, dostępnym na stronie internetowej poświęconej rewitalizacji: www.rewitalkonin.pl.

Ponadto w ramach konkursu Modelowa Rewitalizacja Miast realizowano projekt *Rewitalizacja konińskiej Starówki – opracowanie lokalnego programu rewitalizacji na lata 2016-2023 wraz z modelowym pilotażem*, w którym również uwzględnione zostały działania partycypacyjne.

Efektom wskazanej współpracy były odmienione i zadbane podwórka, odpowiadające potrzebom mieszkańców. Zadanie pozwoliło wzmocnić lokalne więzi i poczucie odpowiedzialności za wspólną przestrzeń.

Partycypacja społeczna towarzyszyła również zadaniu „Zestaw narzędzi ożywienia gospodarczego obszaru rewitalizacji <<Starówka>> w Koninie – pilotaż”, w ramach którego mieszkańcy, zwłaszcza młodzież i społeczność studencka, wzięli udział w konkursie na nazwę i logo dla budynku dawnego Sądu Rejonowego, w którym planowano utworzenie Centrum Aktywizacji Społeczno-Gospodarczej, jako miejsca wsparcia dla młodych przedsiębiorców, służącego integracji społecznej. Mieszkańcy uczestniczyli ponadto w cyklu spotkań poświęconych powstaniu Centrum Aktywizacji Społeczno-Gospodarczej i rozszerzeniu oferty inwestycyjnej dla obszaru rewitalizacji „Starówka”, na których wskazywano usługi, które powinny być preferowane, by miasto stało się bardziej atrakcyjne dla przedsiębiorców i osób.

Spotkania poświęcone były również ustaleniom warunków preferencyjnego wynajmu lokali użytkowych mieszczących się na obszarze rewitalizacji. Wykorzystano również spacer badawczy tj. wizję lokalną z udziałem mieszkańców i architekta, co pozwoliło na doprecyzowanie pożądanych funkcji w planowanym Centrum Aktywizacji Społeczno-Gospodarczej. Dzięki zaangażowaniu mieszkańców powstały analizy i opracowania wskazujące kierunki i potrzeby rozwoju Starówki.

Prócz tego na obszarze rewitalizacji działa Centrum Organizacji Pozarządowych, stanowiące ogólnodostępne miejsce dla osób, które chcą zrobić coś dla społeczności lokalnej, gdzie mieszkańcy mogą się spotykać, szkolić i zdobywać nowe umiejętności, jak również realizować swoje pasje. Służy to budowaniu więzi między mieszkańcami i rozwojowi przedsiębiorczości III sektora. Centrum Organizacji Pozarządowych jest także miejscem spotkań m.in. młodzieży, seniorów, dyżurów np. Urzędu Skarbowego, MOPR-u, dyżurów dla kobiet z problemami zdrowotnymi, konsultacji czy wydarzeń organizowanych przez różne podmioty. Wśród realizowanych cyklicznie wydarzeń wymienić można m.in.:

- Lekcję obywatelską, mającą na celu zapoznanie dzieci i młodzieży z tematem samorządności, podnoszenie świadomości obywatelskiej i przekazanie wiedzy o regionie;
- Kampanię „Bądźmy lokalni – zostawmy 1% w Koninie”, w ramach której rozwieszane są plakaty i banery promujące, organizowana jest konferencja prasowa i spotkania z przedstawicielami mediów, odbywają się dyżury pracowników Urzędu Skarbowego pomagających w wypełnianiu zeznań podatkowych. Celem kampanii jest zachęcanie mieszkańców do przekazania 1% podatku na rzecz działających lokalnie organizacji pozarządowych;
- Warsztaty „Jak poprawić i zadbać o swoje bezpieczeństwo?”;
- Planszówki (Planszowy Konin).

Jak wskazano, proces partycypacji społecznej towarzyszy każdemu z etapów realizacji procesu rewitalizacyjnego, a wszelkiego rodzaju zadania konsultowane są z mieszkańcami

Działanie Komitetu Rewitalizacji lub innych Zespółów zadaniowych

Zespół ds. rewitalizacji, powołany został zarządzeniem Prezydenta Miasta Konina, którego zadaniem jest wspieranie procesu rewitalizacji. Zespół powołano w celu współpracy i wymiany poglądów interesariuszy i uprawniony jest do wyrażania opinii, rekomendowania rozwiązań dotyczących przebiegu procesu rewitalizacji i jego oceny. Zespół pracuje w ramach 2 podzespołów: podzespołu ds. wdrażania i monitoringu LPR i podzespołu opiniodawczo-doradczego. Skład Zespołu, zasady naboru i tryb pracy określa regulamin stanowiący załącznik nr 1 do *Zarządzenia Nr 58/2018 Prezydenta Miasta Konina z dnia 27.04.2018 roku w sprawie przyjęcia regulaminu Zespołu ds. rewitalizacji*. Zgodnie z regulaminem, ogłoszono otwarty nabór w celu wyboru:

- 3 mieszkańców, w tym min. 2 mieszkańców obszaru rewitalizacji;
- 1 przedstawiciela zarządcy budynków wielorodzinnych z obszaru rewitalizacji;
- 1 przedstawiciela szkoły/placówki oświatowej z obszaru rewitalizacji,
- 1 przedstawiciela wspólnoty wyznaniowej z obszaru rewitalizacji.
- Pozostali członkowie Zespołu wybrani zostali w następujący sposób:
 - Przedstawiciele Rady Miasta Konina wskazani przez Radę, która podjęła stosowną uchwałę;
 - Przedstawiciele organizacji pozarządowych wybrani przez Centrum Organizacji Pozarządowych w Koninie poprzez Konińską Radę Działalności Pożytku Publicznego;
 - Przedsiębiorcy wybrani przez Konińską Izbę Gospodarczą.

Źródła finansowania działań rewitalizacyjnych i plany związane z przyszłymi projektami

Realizację LPR i przedsięwzięć rewitalizacyjnych finansowano ze środków pochodzących z budżetu miasta, uzupełnionych środkami zewnętrznymi, pozyskanymi m.in. ze źródeł takich jak:

- Środki Unijne (m.in. Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Fundusz Spójności);
- Środki samorządowe i krajowe;
- Inne środki publiczne, w tym dotacje, granty czy fundusze celowe;
- Środki organizacji pozarządowych itp.;
- Środki spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych;
- Środki podmiotów prywatnych, w tym również w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.

Dotychczasowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizowano ze środków Unijnych. Obecnie natomiast starano się realizować je również ze środków własnych.

Charakterystyka obszaru objętego rewitalizacją przed podjęciem wdrożonych rozwiązań oraz efekty działań rewitalizacyjnych

W czasie realizacji badania case study miasto Konin nie zakończyło jeszcze procesu rewitalizacji. Nadal realizowano działania przyczyniające się do rozwoju i poprawy warunków życia na wyznaczonym obszarze. Co więcej, jak wskazano, przed konińskim samorządem stoi wiele wyzwań związanych z tym procesem, w tym konieczność stworzenia nowoczesnej, dostosowanej do potrzeb oferty aktywizacji i organizacji czasu wolnego. Drugim obszarem wymagającym wsparcia jest sfera gospodarcza – obszar rewitalizacji „Starówka” posiada potencjał do rozwoju różnego typu działalności, również naukowej

i technicznej. Jak podkreślono, ożywienie gospodarcze oraz rozwój funkcji symbolicznych pozwoli na zdynamizowanie lokalnego rynku pracy. Trzeci obszar, który wymaga wsparcia, związany jest z ogółem prac modernizacyjnych, infrastrukturalnych i remontowych, których celem jest dostosowanie obiektów i przestrzeni publicznej do potrzeb wynikających ze zdiagnozowanych problemów.

Wskazane rozwiązania innowacyjne

W ramach działań z zakresu rewitalizacji realizowane były takie przedsięwzięcia o charakterze nowatorskim, jak wskazane już „Podwórko – nasza wspólna przestrzeń”, w ramach którego wdrażano wybrane koncepcje zagospodarowania podwórek przy aktywnym zaangażowaniu mieszkańców, opracowano regulaminy, plany i harmonogramy korzystania z zagospodarowanych wspólnie przestrzeni dla 2 podwórek, ponadto zorganizowane zostało spotkanie podsumowujące, opracowano reportaże filmowe z realizacji zadania, a także przygotowano i opublikowano raport z przebiegu realizacji zadania, wraz z rekomendacjami dla miasta Konina i lokalnych NGO.

Ponadto zrealizowano działanie pn. „Smacznie na Starówce”, polegające na spopularyzowaniu usług gastronomicznych na obszarze rewitalizacji w mediach lokalnych, poprzez opracowanie i publikację wywiadów z przedsiębiorcami, materiałów promocyjnych i reklam. W projekcie uczestniczyło 12 lokali gastronomicznych z obszaru rewitalizacji. Prócz tego opracowana została broszurka informacyjno-promująca o obszarze rewitalizacji „Starówka”, przybliżająca wiedzę o zabytkach i atrakcjach obszaru, zawierająca mapkę z zaznaczonymi zabytkami i lokalami gastronomicznymi mieszczącymi się na obszarze rewitalizacji.

Wprowadzone zostały dodatkowo indywidualne usługi doradcze dla przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji, których celem było rozwiązanie czy przedstawienie rozwiązania konkretnego problemu, a efektem – opracowanie lub wdrożenie określonych działań czy usprawnień w obszarze objętym usługą doradztwa (np. rozszerzenia działalności czy wdrożenia nowych metod sprzedaży). W przedsięwzięciu uczestniczyło 5 przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji, którzy skorzystali głównie z doradztwa w zakresie marketingu, coachingu, finansów i mentoringu.

6.5.3. Studium Przypadku – Modelowa Rewitalizacja Miast w Lublinie

Proces identyfikacji obszarów wymagających rewitalizacji

Podczas delimitacji obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji, analizie poddane zostały najistotniejsze zjawiska społeczne, które w możliwie syntetyczny sposób ilustrowały złożoność problemów społecznych. Na tym etapie do analizy, jako podstawowe wyznaczniki kryzysu w sferze społecznej wybrano zjawiska ubóstwa, wykluczenia społecznego i bezrobocia, a dodatkowo, jako zjawiska uzupełniające, wyniki egzaminów w szkołach podstawowych i frekwencję w ostatnich wyborach parlamentarnych. Prócz tego do analizy włączono również zmiany demograficzne, które zaszły na przestrzeni ostatniej dekady. Drugą część analizy dotyczyła innych zjawisk negatywnych, występujących w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Ostatni etap analizy stanowiło podsumowanie stopnia występowania różnych rodzajów zjawisk negatywnych w poszczególnych jednostkach urbanistycznych i wskazanie obszaru zdegradowanego na podstawie uzyskanych wyników.

Do trudności występujących w trakcie procesu delimitacji obszaru zdegradowanego należało zbieranie danych. Problemem była również niechęć mieszkańców bądź ograniczone zaufanie.

Partycypacja społeczna

W celu zapewnienia realizacji zasady partycypacji społecznej odbyto szereg warsztatów i spotkań, w których uczestniczyli mieszkańcy zamieszkujący dany obszar, jak również przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą w jego granicach. Ogłoszenia o spotkaniach zamieszczano w lokalnej prasie, na stronie internetowej miasta Lublin, a także na profilu na portalu społecznościowym Facebook.

Działanie Komitetu Rewitalizacji lub innych Zespołów zadaniowych

W mieście Lublin funkcjonuje zarówno Komitet Rewitalizacji, jak i Zespół zadaniowy ds. rewitalizacji. Nabór do Komitetu odbywał się poprzez zgłaszanie kandydatur, zgodnie z *Zarządzeniem nr 55/11/2018 Prezydenta Miasta Lublin z dnia 30 listopada 2018 r. w sprawie powołania Komitetu Rewitalizacji Miasta Lublin*. Natomiast do Zespołu zadaniowego nabór odbywał się poprzez wskazanie przez dyrektora biura czy wydziału, zgodnie z *Zarządzeniem nr 26/3/2018 Prezydenta Miasta Lublin z dnia 14 marca 2018 r. w sprawie powołania zespołu zadaniowego ds. rewitalizacji*.

Jak wskazano, zarówno Komitet Rewitalizacji, jak i Zespół zadaniowy ds. rewitalizacji, czynnie uczestniczyli w opracowaniu projektu GPR. Do zadań Zespołu należą: nadzór nad wdrażaniem działań czy projektów rewitalizacyjnych oraz współpraca z Komitetem.

Źródła finansowania działań rewitalizacyjnych i plany związane z przyszłymi projektami

Za realizację projektów wskazanych w Programie Rewitalizacji z 2017 roku oraz w GPR odpowiadały różne wydziały bądź biura Urzędu Miasta. Zgodnie z regulaminem, za monitorowanie procesu rewitalizacji odpowiedzialne było Biuro Rewitalizacji.

Realizowane przez gminę projekty finansowane były zarówno ze środków Unijnych, jak i własnych.

Charakterystyka obszaru objętego rewitalizacją przed podjęciem wdrożonych rozwiązań

Przed podjęciem działań rewitalizacyjnych główny problem badanego obszaru stanowił proces odpływu mieszkańców, a co za tym idzie funkcji miejskich, tj. usług podstawowych i mieszkalnictwa, oraz koncentracja problemów społecznych, w tym demograficznych i związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa, jak również gospodarczych, a także niska jakość przestrzeni publicznych i niezadowalający stan techniczny budynków.

Projekt zakładał podjęcie zintegrowanych działań pilotażowych dla wyznaczonego obszaru w celu ożywienia go pod względem gospodarczym. Temu zadaniu służyć miało wypracowanie podstaw dla utrzymania oraz poprawy jakości tradycyjnych funkcji usługowych i wzmocnienia ich poprzez działania inwestycyjne, a także rozwoju nowych funkcji we wschodniej części obszaru. Projekt obejmował m.in. inwentaryzację zabudowy, szczegółową diagnozę społeczno-gospodarczą, opracowanie koncepcji podnoszenia konkurencyjności i rozwoju działających w obrębie obszaru rewitalizacji przedsiębiorstw, opracowanie programu pobudzania rynku pracy i podniesienia stopnia zatrudnienia, wykonanie opracowań projektowych służących poprawie wybranych przestrzeni publicznych. W ramach projektu zakładano opracowanie szczegółowego planu zarządzania zasobami komunalnymi na potrzeby usług, zwłaszcza rzemiosł i usług tradycyjnych oraz tzw. przemysłów kreatywnych.

Działania rewitalizacyjne finansowano ze środków własnych oraz z projektu „Modelowa Rewitalizacja”.

Efekty działań rewitalizacyjnych

Zdaniem przedstawiciela beneficjenta, który zrealizował projekty rewitalizacyjne: Skuteczny i prowadzący do sukcesu proces rewitalizacji musi opierać się na realnej partycypacji w nim wszystkich zainteresowanych interesariuszy, w tym zwłaszcza lokalnej społeczności. Warunkiem koniecznym tej partycypacji jest szczerzy, otwarty i konsekwentnie prowadzony dialog między interesariuszami, a zwłaszcza między „stroną publiczną” a „stroną społeczną”.

Drugim z warunków koniecznych jest to, by uczestnicy dialogu mieli poczucie, że zmierza on do osiągnięcia jakichś konkretnych rezultatów, np., że część zgłaszanych postulatów zostanie uwzględniana w planowanych do realizacji projektach. Całemu procesowi towarzyszyć powinny działania informacyjne, integracyjne oraz edukacyjne, służące budowaniu świadomości dotyczącej istoty rewitalizacji. Ważne jest również, by poszczególne grupy interesariuszy zrozumiały sytuację pozostałych, ich aspiracje, potrzeby, uwarunkowania i ograniczenia. Wskazane działania pozwolą stworzyć szansę dla zaistnienia rzeczywistego partnerstwa i nadania głębszego znaczenia pojęciu „partycypacji”.

6.5.4. Studium Przypadku – Modelowa Rewitalizacja Miast we Włocławku

Proces identyfikacji obszarów wymagających rewitalizacji

Przy wyznaczaniu obszaru rewitalizacji wykorzystano metodę heksagonów – miasto zostało podzielone na wiele małych, sześciokątnych obszarów, dla których agregowano dane. Na początku były to dane społeczne, kolejno techniczne, przestrzenne i funkcjonalne, środowiskowe oraz gospodarcze. W celu skorzystania ze wskazanej formy diagnostycznej, zakupiono w ramach Modelowej Rewitalizacji Miast system analityczny, w ramach którego zbierano dane.

Obszary, które okazały się najtrudniejsze pod względem społecznym, analizowano następnie w oparciu o wskaźniki z pozostałych sfer i na tej podstawie wyznaczono wstępny obszar zdegradowany, który następnie, po przeprowadzeniu konsultacji społecznych, został rozszerzony.

Trudności napotkane w trakcie procesu delimitacji obszaru problemowego

Trudności napotkane w trakcie wyznaczania obszaru przeznaczonego do rewitalizacji dotyczyły przede wszystkim wskazanej kwestii części danych, jak informacje dotyczące niebieskiej karty czy przestępstw kryminalnych, których, ze względu na ich specyfikę, nie uzyskano po punktach adresowych.

Dodatkowo mapa wykupiona dla celów delimitacyjnych, intuicyjnie, w ostatecznym odbiorze, dzięki 6-poziomowej gradacji kolorystycznej pokazywała poziom nasilenia danego zjawiska. Ponadto wszystkie badane obszary zostały zagregowane do wspólnego indeksu, wskaźnika wielowymiarowej deprivacji z podejścia brytyjskiego. Na każdy z 5 indeksów składała się grupa wskaźników, a ostateczny obraz złożony ze wszystkich wskaźników dał obraz najtrudniejszej w obszarze przestrzeni.

Partycypacja społeczna

Do interesariuszy procesu rewitalizacji nie zaliczają się jedynie mieszkańcy, ale szeroki zakres osób zainteresowanych całym procesem. W ramach projektu w mieście Włocławku zdecydowano się na szeroki udział interesariuszy, w bardzo zróżnicowanych formułach angażowania.

Jednym z etapów angażowania mieszkańców w proces rewitalizacji było utworzenie w samym sercu śródmieścia kawiarni obywatelskiej, w której każdy, czy mieszkaniec obszaru, miasta, czy spoza miasta, czy przedstawiciele różnych instytucji mogą przyjść, skorzystać, napić się darmowej kawy, herbaty, poczęstować się ciastkiem i wziąć udział w różnego rodzaju wydarzeniach. Tam właśnie rozpoczął się proces partycypacyjny, poprzez organizowanie konsultacji społecznych, spotkań grup warsztatowych, radnych, czy też dyżurów przedstawicieli różnych instytucji.

Sam proces partycypacji został poprzedzony wymaganymi ustawowo obwieszczeniami i ogłoszeniami, dodatkowo przygotowywano plakaty, które zostały rozwieszane w całym mieście. Poza plakatami w instytucjach publicznych, prywatnych, placówkach oświatowych czy jednostkach samorządowych, były również informacje w prasie, na stronie internetowej rewitalizacji włocławskiej bądź na stronie Urzędu Miasta. Ponadto została utworzona strona kawiarni obywatelskiej na portalu społecznościowym Facebook.

Poza kawiarnią obywatelską, organizowano otwarte spotkania z mieszkańcami, szereg konsultacji społecznych, spacerów badawczych, spotkań dyskusyjnych, indywidualnych wywiadów otwartych, spotkań z mieszkańcami, o spotkaniach z klubami radnych. Dodatkowo sam GPR współtworzony był z grupami osób zainteresowanych w ramach tzw. grup tematycznych. W trakcie spotkań wypracowywane były potrzeby danej grupy społecznej, które powinny się znaleźć ostatecznie w programie.

Działanie Komitetu Rewitalizacji lub innych Zespół zadaniowych

We Włocławku funkcjonuje Komitet Rewitalizacji, który został utworzony po uchwaleniu GPR. W okresie 3 miesięcy od przyjęcia GPR określono przekonsultowane również z lokalną społecznością, zasady naboru do Komitetu, zgodnie z ustawą o rewitalizacji.

Nabór do Komitetu Rewitalizacji został ogłoszony w mediach, w Internecie. Ogłoszenia rozwieszano również w mieście i w kawiarni obywatelskiej, w jednostkach administracyjnych, również w placówkach oświatowych. Wskazano minimalne i maksymalne wskaźniki reprezentacji osób z różnych grup, w tym mieszkańców obszaru, spoza obszaru, osób reprezentujących organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, przedsiębiorców, Skarb Państwa. Z powodu braków chętnych w części grup, przeprowadzono nabór uzupełniający, dzięki czemu skład Komitetu Rewitalizacji został uzupełniony. Jak wskazano, wykorzystanie Komitetu Rewitalizacji w procesie rewitalizacyjnym było bardzo użyteczne.

Źródła finansowania działań rewitalizacyjnych i plany związane z przyszłymi projektami

W przypadku miasta proces rewitalizacji w zdecydowanej większości finansowany jest ze środków własnych. Ponadto starano się również pozyskiwać środki przewidziane w ramach RPO województwa kujawsko-pomorskiego czy grantów. Włocławek posiadał również pulę środków w ramach polityki terytorialnej województwa, w mieście dodatkowo funkcjonowała lokalna grupa działania miasta Włocławek, w ramach której realizowane są projekty społeczne. Proces przygotowania GPR był finansowany w ramach Modelowej Rewitalizacji Miasta, choć sam program tworzony był przez pracowników urzędu.

GPR miasta Włocławek został przyjęty na okres od 2018 do 2028 roku. Na rok 2021 zaplanowana jest pierwsza jego ewaluacja, która wykaże ewentualne braki czy nowe problemy. Mimo, że program nadal

jest i będzie wdrażany, już na tym etapie realizacji wykonywano dodatkowe, nieprzewidziane w GPR działania.

Działania o charakterze innowacyjnym – dobre praktyki i modelowe rozwiązania

Innowacyjnym działaniem w mieście Włocławku było otwarcie opisanej wcześniej kawiarni obywatelskiej. Kolejnym z innowacyjnych rozwiązań były mikro granty, skierowane przede wszystkim do grup społecznych, również nieformalnych czy organizacji społecznych. W ich ramach zorganizowano ponadto kino letnie, wspólne sadzenie drzew i obchody świąt Bożego Narodzenia, ubieranie choinek, zajęcia artystyczne dla dzieci o charakterze edukacyjnym. Maksymalną kwotą dofinansowania pomysłu w ramach mikro grantów jest kwota 2,5 tys. zł.

Zgodnie z programem przewidziano dofinansowania poszczególnych elementów wspólnych nieruchomości, jak dach czy klatka schodowa. W 2019 roku z dotacji do remontów skorzystało łącznie 6 właścicieli bądź użytkowników wieczystych nieruchomości w różnym zakresie, a w roku 2020 – 10.

Konieczność kontynuacji działań rewitalizacyjnych

Zdaniem przedstawiciela beneficjenta realizującego projekt rewitalizacyjny, kontynuacja tego typu działań jest zdecydowanie potrzebna, zwłaszcza pod względem społecznym.

Charakterystyka obszaru objętego rewitalizacją przed podjęciem wdrożonych rozwiązań

W obszarze wyznaczonym jako obszar zdegradowany proces rewitalizacji realizowany był również w ramach LPR, przed podjęciem GPR. LPR obejmował większy obszar i stanowił podstawę do przeprowadzenia różnego typu działań. Natomiast największym problemem, z jakim spotkano się przy wyznaczaniu obszaru zdegradowanego, była kwestia wysokiego bezrobocia oraz wysokiego udziału osób korzystających z pomocy społecznej.

W dalszej kolejności nakładały się na to problemy pozaspołeczne, m.in. udział osób prowadzących działalność gospodarczą, zdegradowana tkanka techniczna czy też niska jakość przestrzeni publicznej.

Efekty działań rewitalizacyjnych

Jak wskazano, po przeprowadzeniu dotychczasowych działań rewitalizacyjnych m.in. zmniejszył się udział osób bezrobotnych i osób korzystających z pomocy społecznej. Wzrósł ponadto odsetek mieszkańców prowadzących własną działalność gospodarczą, rozpędu nabrał również rynek obrotu nieruchomościami itp.

Natomiast zakładanym efektem procesu rewitalizacji jest społeczne i gospodarcze ożywienie śródmieścia.

Początkowy etap realizacji działań rewitalizacyjnych finansowany był z Modelowej Rewitalizacji Miast. W okresie wdrażania działań przewidzianych w GPR w zdecydowanej większości korzystano ze środków własnych samorządu, wspartych dofinansowaniem z RPO województwa kujawsko-pomorskiego i środkami grantowymi z lokalnej grupy działania. W związku z sytuacją epidemiologiczną w kraju korzystano również ze środków dedykowanych samorządom w ramach Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych oraz Krajowego Planu Odbudowy. Miasto starało się również o środki z funduszy norweskich. Nie były to jednak źródła finansowania jedynie dla projektów rewitalizacyjnych, ale dla całego miasta.

Wskazane rozwiązania innowacyjne

Jako zastosowane rozwiązania innowacyjne ponownie wskazano kawiarnię obywatelską i oferowane w niej dyżury radnych, a także mikro granty oraz dofinansowania do remontów. Ponadto, jak zaznaczono, aktywnie uczestniczono w pracach nad zmianą ustawy, wspomniano również o społecznym budownictwie czynszowym i konkursach urbanistyczno-architektonicznych na różne przestrzenie publiczne. Ponadto w ramach rewitalizacji śródmieścia został utworzony posterunek straży miejskiej, co miało wpływ na zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

Kolejnym z innowacyjnych rozwiązań jest gazeta śródmiejska, comiesięcznie prezentująca działania realizowane w ramach procesu rewitalizacji.

Ponadto na początku 2020 roku przyjęta została odrębna uchwała, dająca preferencyjne warunki najmu lokali mieszczących się w obszarze rewitalizacji na prowadzenie działalności w ramach wybranych grup działalności gospodarczej.

Kolejne z działań to współpraca z powiatowym inspektorem nadzoru budowlanego w celu zachęcenia mieszkańców i właścicieli nieruchomości, by zdecydowali się na remont budynków.

6.5.5. Studium przypadku – Newcastle Quayside

Wyznaczanie obszarów rewitalizowanych

W przypadku opisywanego projektu obszar wymagający poprawy zagospodarowania terenu nabrzeża (Quayside IA) obejmował zasięgiem rozległy teren. W związku z tym podjęto decyzję, aby podzielić go na trzy podobszary (A, B i C) z uwzględnieniem struktury oraz charakter zabudowy istniejącej na tych terenach: w podobszarach A i C dominowały obiekty przemysłowe i poprzemysłowe (w tym przede wszystkim liczne składy i magazyny), z kolei podobszar B (stanowiący dawniej rdzeń miasta) posiadał przede wszystkim zabudowę zabytkową (głównie mieszkania oraz budynki biurowe).

Na sposób wyznaczania terenu rewitalizowanego miały wpływ działania rewitalizacyjne podejmowane w poprzednich latach na tym samym obszarze. Ostatnie próby w tym zakresie odbyły się w latach 60. XX wieku, jednak nie udało się uzyskać wszystkich zakładanych rezultatów.

Trudności napotkane w trakcie procesu delimitacji obszaru problemowego

Istotnym problemem, który wystąpił w projekcie, było połączenie nabrzeża z centrum miasta, czyli Grainger Town. Dotyczyło to przede wszystkim ruchu pieszego, z powodu niesprzyjającej topografii tego terenu. Problem ten rozwiązano przy rewitalizacji ulicy Pilgrim Street, która stała się głównym łącznikiem Quayside z centrum.

Partycypacja społeczna

Lokalna społeczność stanowiła ważnego partnera dla władz lokalnych. Proces planowania strategii rewitalizacji obszaru poprzedzały wielokrotne i wieloletnie konsultacje społeczne. W celu uzyskania stałej współpracy, a także akceptacji ze strony lokalnej społeczności agencja TWDC powołała również do życia tzw. Quayside Monitoring Panel. W ramach stworzonej jednostki monitorującej co miesiąc spotykali się przedstawiciele mieszkańców, władz miasta oraz agencji i deweloperów, aby nadzorować wdrażanie inwestycji i na bieżąco rozwiązywać wszelkie pojawiające się problemy czy konflikty.

Instytucje odpowiedzialne za realizację projektu

Projekt rewitalizacji zainicjowany był przez władze lokalne. To one zajmowały się pozyskiwaniem dofinansowania oraz zarządzały uzyskanymi środkami. Kontrolę nad planem oraz realizacją strategii rewitalizacji Quayside w latach 1987 – 1997 sprawowało TWDC, tj. Tyne and Wear Development Corporation. Była to agencja rządowa odpowiedzialna za rozwój i rewitalizację obszarów miejskich. Agencja ta kładła w swojej pracy duży nacisk na zaangażowanie w realizowane działania społeczności lokalnych. Do głównych celów TWDC zaliczało się m.in.: rozwijanie nowych działalności o charakterze ekonomicznym, prowadzenie kampanii informacyjnych i promocyjnych, nastawionych na pozyskiwanie inwestorów, pozyskiwanie wsparcia społeczności lokalnych.

Źródła finansowania działań rewitalizacyjnych

Działania rewitalizacyjne wdrażane były dzięki pozyskaniu przez władze miejskie Newcastle środków finansowych z wielu źródeł. Podstawowym z nich było finansowanie z Funduszu Partnerstwa dla Śródmieścia (ICPF), które pochodziło z rządowego u miejskiego (UP – Urban Programme). Środki te zostały przekazane zarówno w postaci specjalnego grantu oraz pożyczek dla prywatnych inwestorów, jak również w formie finansowania działań rewitalizacyjnych, które podejmowały władze lokalne. Wśród innych środków wykorzystanych w projekcie znalazły się środki z funduszy Departamentu Środowiska, które przeznaczone były na konserwację zabytków, dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (ERDF – European Regional Economic Funds), a także z funduszu English Tourist Board Fund, wspierającego inwestycje nakierowane na rozwój turystyki. Koszt całego projektu rewitalizacji wyniósł ponad 100 mln funtów.

Działania o charakterze innowacyjnym – dobre praktyki i modelowe rozwiązania

Najważniejszym działaniem było uwzględnienie potrzeb wielu grup odbiorców projektu – nie tylko mieszkańców dzielnicy oraz miejscowych przedsiębiorców, ale mieszkańców całego miasta i regionu. Cele projektu obejmowały bowiem stworzenie nowych miejsc pracy i pobudzenie rozwoju ekonomicznego, a także stworzenie atrakcyjnej przestrzeni pozwalającej na spędzanie czasu wolnego i rozwój turystyki.

Drugim ważnym działaniem było wykorzystanie istniejącego potencjału zabudowy oraz nadanie im funkcji – mieszkalnej, gospodarczej, rozrywkowej.

Trzecie działanie warte wymienienia, to włączenie w proces rewitalizacji prywatnych inwestorów, którzy uczestniczyli zarówno w odnawianiu dawnej zabudowy, jak i tworzeniu nowej.

Charakterystyka obszaru objętego rewitalizacją przed podjęciem wdrożonych rozwiązań

Przed wdrożeniem opisywanego projektu rewitalizacyjnego Quayside ulegało powolnemu upadkowi już od połowy XIX wieku, z uwagi na powstanie nowego centrum miasta (Grainger Town), wzrost znaczenia kolei, a także pożaru, który spowodował ogromne zniszczenia. Na przestrzeni lat upadł również tradycyjny przemysł, skutkujący opuszczeniem i zrujnowaniem dzielnicy. Zabytkowe budynki nie były używane, więc niszczały. Podejmowane działania rewitalizacyjne nie były wystarczające, obszar był położony peryferyjnie, dlatego nie cieszył się dużym zainteresowaniem inwestorów prywatnych.

Efekty działań rewitalizacyjnych

W ramach projektu rewitalizacji utworzony został obszar rekreacyjny na nadrzecznym terenie przemysłowym w historycznej części miasta, dzięki czemu przywrócono do życia całą dzielnicę, zwiększono ruch turystyczny oraz utworzono przestrzeń dla artystów. Do najważniejszych efektów zrealizowanego projektu należy zaliczyć m.in.:

- Uporządkowanie istniejących terenów dzielnicy – wymiana nawierzchni, małej architektury,
- Odrestaurowanie zabytkowych budynków (w tym np. remonty kościoła Wszystkich Świętych, wieży Corner Tower, zespół Trinity House),
- Sprzedaż odnowionych powierzchni biurowych,
- Stworzenie siedziby teatru Live Theatre w odnowionych budynkach magazynowych i składach celnych – pozwoliło to dodatkowo na aktywizację lokalnych mieszkańców poprzez sztukę,
- Pozyskanie inwestorów prywatnych, którzy samodzielnie dokonywali części działań rewitalizacyjnych w dzielnicy (głównie odnowienie budynków),
- Przeniesienie siedziby sądu koronnego do jednego z magazynów,
- Stworzenie nowych parkingów publicznych,
- Rozwój funkcji usługowych i turystycznych oraz poprzez oczyszczanie i wyburzenie najbardziej zniszczonej zabudowy nie posiadającej walorów zabytkowych,
- Odrestaurowanie pozostałości murów miejskich, zabezpieczenie stromych zboczy przed osuwaniem,
- Zwiększenie dostępności nabrzeża, m.in. poprzez remonty ciągów pieszych,
- Organizowanie imprez międzynarodowych (np. zlot żaglowców Cutty Sark Tall Ships Race, festiwal morski),
- Odnowienie wiktoriańskiego zespołu zabudowy przy ulicy Queen Street, którą przeznaczono na cele mieszkalne oraz działalność komercyjną,
- Budowa hotelu, rozwój infrastruktury otaczającej – zmiana nawierzchni, budowa chodników i promenady, budowa wiszących ogrodów, budowa restauracji i barów,
- Przebudowa wschodniej części nabrzeża – przebudowa techniczna, realizacja projektów artystycznych (rzeźby i instalacje),
- Budowa nowych budynków biurowych, apartamentowców (mieszkań pod wynajem, oraz lokali użytkowych),
- Organizacja niedzielnego targu na promenadzie.

6.5.6. Studium przypadku – Überseestadt

Wyznaczanie obszarów rewitalizowanych

Przygotowując koncepcję zagospodarowania obszaru rewitalizowanego uwzględniono profil działalności przedsiębiorstw zlokalizowanych w porcie Überseestadt, dzięki czemu udało się uniknąć trudności w zakresie łączenia istniejących i planowanych funkcji tego terenu. Ponadto, w celu sprawnej realizacji projektu podjęta została decyzja, aby cały obszar portu podzielić na mniejsze kwartały, którym przypisano określone funkcje.

Prace rewitalizacyjne rozpoczęto w 1998 roku, a ich zakres wpisywał się w strategiczne założenia dotyczące rozwoju Bremy.

Trudności napotkane w trakcie procesu delimitacji obszaru problemowego

W trakcie przygotowywania projektu rewitalizacyjnego nie natrafiono na trudności, które wpływały na przeprowadzany proces delimitacji obszaru. Tworząc koncepcję rewitalizacji uwzględniono wszelkie kwestie istotne, takie jak konieczność objęcia ochroną konserwatorską dawnej zabudowy i zabytków mających szczególną wartość historyczną (np. Dworzec Weser, obszar Portu Europa, spichlerze). W tym celu Urząd ds. Ochrony Zabytków opracował spis wszystkich zabytków, który służył jako wsparcie w planowanych pracach dotyczących zagospodarowania terenu.

Partycypacja społeczna

Przez cały okres trwania projektu prowadzona była otwarta dyskusja z mieszkańcami, ale też z potencjalnymi inwestorami, których zachęcano się do współpracy z miastem w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego. Z uwagi na fakt, iż działania rewitalizacyjne wciąż trwają (wstępne założenia wskazywały na to, że będą one realizowane do 2030 roku), dialog ten jest nieustannie prowadzony.

Mieszkańcy biorą udział w badaniach, w których oceniają jakość życia na terenie Bremy. Władze lokalne prowadzą również liczne ewaluacje w celu precyzyjnego określenia problemów istniejących w mieście (w tym na obszarach rewitalizowanych) oraz zaproponowania możliwych środków przeciwdziałania tym problemom.

W mieście działa także Okręgowa Rada Doradcza (Überseestadtausschuss des Beirats Walle), która zajmuje się rozwojem publicznym, dzięki której zachodzi komunikacja z mieszkańcami, a także Rada doradcza Überseestadt, w skład której wchodzi mieszkańcy, lokalni przedsiębiorcy, inwestorzy, eksperci zewnętrzni, jak również przedstawiciele instytucji z sektora kultury, turystyki i rekreacji. Członkowie Rady odgrywają istotną rolę zarówno w zakresie projektowania działań związanych z rewitalizacją obszaru, jak i ich późniejszej realizacji.

Instytucje odpowiedzialne za realizację projektu

Za rozwój przestrzenny miasta, w tym realizowane procesy rewitalizacyjne, przebudowę i odbudowę odpowiada Urząd Senatora ds. Środowiska, Budownictwa, Transportu i Europy miasta Bremy. Odpowiada on m.in. za wysoki standard życia oraz dobrych warunków mieszkaniowych ludności, rozwój i rozbudowę infrastruktury miejskiej, ale też wspieranie gospodarki lokalnej i pozyskiwanie inwestorów.

Źródła finansowania działań rewitalizacyjnych

Działania rewitalizacyjne finansowane są z różnych źródeł. Znaczna ich część pochodzi z budżetu miasta, ale też od prywatnych inwestorów. Poszczególne inwestycje są dofinansowane z funduszy zewnętrznych rządu federalnego oraz Unii Europejskiej (projekt jest współfinansowany m.in. w ramach EFRR na lata 2014- 2020). Uzyskano także środki z Federalnego Ministerstwa Budownictwa w ramach „Krajowych projektów rozwoju obszarów miejskich”.

Koszty przeprowadzenia inwestycji na obszarze dawnego portu Überseestadt w latach 1998-2018 oszacowane zostały na poziomie 230-400 mln euro.

Działania o charakterze innowacyjnym – dobre praktyki i modelowe rozwiązania

Raporty dotyczące postępów we wdrażaniu projektu mówią o długofalowej perspektywie rozwoju miasta. Dotychczas nie wskazywano w nich na działania o charakterze innowacyjnym, jednak w planach znajduje się wykorzystanie takich rozwiązań jak elektromobilność, usługi inteligentnej mobilności i systemy sterowania czy też dynamiczna nawigacja, a także ich wpływu na planowanie urbanistyczne. Drugim obszarem zainteresowania jest wykorzystanie inteligentnych systemów rozwoju wewnątrz, ze względu na rosnącą liczbę mieszkańców miasta. Aktualne prognozy demograficzne Bremy sugerują, że konieczne będzie tworzenie nowej przestrzeni życiowej w istniejących dzielnicach miasta, do czego mają się przyczynić innowacyjne rozwiązania technologiczne. Rozwój Überseestadt jest z kolei jednym z głównych kluczowych projektów w strategii Senatu Bremy, dlatego kwestie te dotyczyć będą również obszaru rewitalizowanego w ramach omawianego projektu.

Charakterystyka obszaru objętego rewitalizacją przed podjęciem wdrożonych rozwiązań

Przed podjęciem działań związanych z rewitalizacją wskazywano na konieczność poprawienia sytuacji społecznej oraz przeciwdziałania problemom społecznym, takim jak wysoki wskaźnik bezrobocia, wysoki odsetek migrantów czy niski poziom integracji mieszkańców różnej narodowości w Bremie. Widoczny był również brak ożywienia gospodarczego, niewystarczający poziom wykorzystania potencjału gospodarczego, niski poziom innowacyjności gospodarki, niewystarczająca jakość życia mieszkańców czy konieczność uzyskania trwałego rozwoju w oparciu o nowe technologie. Wskazywano także na potrzebę optymalnego wykorzystania przestrzeni w Überseestadt. Działania te wymagały realizacji zintegrowanych i kompleksowych koncepcji rozwoju, takich jak strategia zagospodarowania i rewitalizacji dawnego portu w mieście.

Efekty działań rewitalizacyjnych

Projekt obejmował koncepcję rewitalizacji i zagospodarowania obszaru dawnego zabytkowego portu handlowego i zachowania marynistycznego charakteru terenu. Była to największa inwestycja rewitalizacyjna w Bremie. Głównym jej celem było podniesienie atrakcyjności całego obszaru, w tym przyciągnięcie nowych inwestorów oraz mieszkańców, a także stworzenie ważnego centrum biznesowego i usługowego.

Raporty z rozwoju projektu wskazują, że Überseestadt od momentu rozpoczęcia rewitalizacji w roku 2005 wyraźnie zyskał na znaczeniu, stając się integralną częścią miasta. Powstała nowa infrastruktura (w tym społeczna, obejmująca np. nowe przedszkola i szkoły), rozwinęło się budownictwo mieszkalne, wzrosła liczba mieszkańców, wzrosła liczba inwestycji, podniósł się poziom integracji dzielnicy z pozostałymi obszarami miasta, wzrosła liczba turystów. Wdrażane działania obejmowały kompleksowe zagospodarowanie obszaru – porządkowanie i tworzenie terenów zielonych, ścieżek rowerowych, placów zabaw, ale też pobudzanie biznesu lokalnego – poszukiwanie inwestorów, tworzenie nowych miejsc pracy w handlu i usługach.

Wśród zrealizowanych działań znalazły się np.:

- Rewitalizacja portu poprzez odnowienie i uporządkowanie terenów obejmujących Targ Centralny, spichlerze oraz wybrzeże portowe (otwarcie hal targowych, utworzenie siedzib instytucji, w tym Wyższej Szkoły Artystycznej, przekazanie budynków na cele usługowe, tworzenie budynków mieszkalnych),

- Budowa parku Überseepark oraz terenów sportowych dla dzieci i młodzieży (plac zabaw, boiska, parkiet taneczny, strefa skateboard, tor parkour),
- Stworzenie parku na plaży (Die Weiche Kante) wraz z infrastrukturą towarzyszącą (w tym restauracje, kawiarnie),
- Budowa nowych osiedli mieszkaniowych.

6.6. Identyfikacja planów gmin województwa warmińsko-mazurskiego w zakresie rewitalizacji

6.6.1. Funkcjonowanie programów rewitalizacji w poszczególnych gminach

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe, integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji³⁴. W perspektywie finansowej 2014-2020 istniała możliwość wybrania ścieżki programów rewitalizacji w oparciu o:

- Ustawę o rewitalizacji;
- Ustawę o samorządzie z uwzględnieniem zapisów Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020;
- Ustawę o samorządzie bez uwzględnienia Wytycznych (tryb ten nie pozwala jednak na skorzystanie ze środków europejskich).

Na tej podstawie mogły zostać przygotowane: Lokalne Programy Rewitalizacji, Miejskie Programy Rewitalizacji, Zintegrowane Programy Rewitalizacji. Jednak od roku 2024 realizowanie projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie możliwe tylko według zasad Ustawy o rewitalizacji (Gminny Program Rewitalizacji). Różnice, wady i zalety różnych ścieżek rewitalizacji szczegółowo opisane zostały w Ekspertyzie w zakresie analizy potrzeb i możliwości realizacji projektów rewitalizacyjnych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

W 66% badanych gmin (nominalnie 33 JST) funkcjonował Lokalny Program Rewitalizacji, a w 8% gmin – Gminny Program Rewitalizacji. Udział ten przypada nominalnie na 4 gminy, które potwierdziły posiadanie GPR. Jak wykazała jednak analiza desk research, odpowiedzi te nie są prawidłowe, bowiem tylko gminy Frombork oraz Susz posiadają tego rodzaju dokument (przy czym tylko Gminny Program Rewitalizacji Gminy Susz znajduje się na wykazie pozytywnie zweryfikowanych programów rewitalizacji w ramach RPO WiM 2014-2020). Tym samym, pozostałe dwa wskazania (przypadające na gminy Orneta oraz Dobre Miasto) okazały się być błędne (wobec czego wg stanu faktycznego należałoby wskazać, że wśród respondentów 35 JST posiadało w LPR momencie przeprowadzonego badania). Tym samym, pozostałe 13 gmin potwierdziło, że nie posiada programu rewitalizacji.

Gminy przygotowują częściej lokalne programy rewitalizacji, ponieważ łączny czas przygotowania dokumentów na podstawie wytycznych jest zdecydowanie krótszy niż w przypadku ustawy o rewitalizacji. Zdaniem ewaluatora, przedstawiciele gmin posiadają niepełną wiedzę na temat

³⁴ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020

możliwych do wprowadzenia narzędzi wynikających z funkcjonowania gminnych programów rewitalizacji. Proces konsultacji społecznych jest zdecydowanie dłuższy w przypadku wybrania ścieżki na podstawie ustawy o rewitalizacji. Co więcej, w gminnych programach rewitalizacji obowiązkowy jest także element opiniowania dokumentu, co znacznie wydłuża proces uchwalenia dokumentów. Jednostki samorządu terytorialnego zdają się jednak nie dostrzegać korzyści wynikających z przygotowania gminnych programów rewitalizacji. Należy pamiętać o tym, że lokalne programy rewitalizacji przestaną obowiązywać po 2023 r. Wówczas wszystkie gminy będą zobowiązane do przygotowania dokumentów, zgodnie z ustawą o rewitalizacji. Wymaga to zaplanowania wszystkich działań, ze względu na długi czas opracowania takich dokumentów. Na początku przyszłej perspektywy finansowej należy przeprowadzić szkolenia/warsztaty/spotkania lub przygotować broszury informacyjne dla wszystkich typów beneficjentów, którzy będą mogli ubiegać się o dofinansowanie w ramach rewitalizacji w zakresie funkcjonowania lokalnych i gminnych programów rewitalizacji oraz zaprezentowania zalet wyboru ścieżki na podstawie ustawy o rewitalizacji oraz przedstawienia etapów przygotowania gminnych programów rewitalizacji.

Zdaniem ewaluatora wszystkie jednostki powinny zaplanować opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji, jeżeli chcą mieć możliwość ubiegania się o dofinansowanie w dedykowanych konkursach. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, od 2024 r. będą mogły funkcjonować programy rewitalizacji przygotowane tylko w oparciu o ustawę o rewitalizacji. Należy oczywiście podkreślić, że posiadanie programu rewitalizacji nie jest obowiązkiem gminy, ale z jego uchwalenia wynikają m.in. takie możliwości jak.: zestaw narzędzi w postaci SSR, MPR, bonifikaty przy sprzedaży nieruchomości gminnych na cele służące rewitalizacji³⁵. Jak wynika z analizy wyników badań, tylko 10 gmin miejskich (Bartoszyce, Ostróda, Ełk, Działdowo, Braniewo, Górowo Iławeckie, Iława, Elbląg, Giżycko, Kętrzyn) i 8 gmin miejsko-wiejskich (Reszel, Morąg, Biała Piska, Pieniężno, Gołdap, Kiszelice, Miłomłyn, Olecko) zaplanowało opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji.

Z analizy wyników badań wywnioskować można także, że tylko 6 gmin (Ostróda, Ełk, Górowo Iławeckie, Iława, Elbląg, Kętrzyn) i 6 gmin miejsko-wiejskich (Morąg, Orzysz, Jeziorany, Susz, Pasłęk, Orneta) planuje przeprowadzić aktualizację obszaru zdegradowanego. Zdaniem ewaluatora, stosunkowo niewielki odsetek przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego przewiduje taką możliwość. Aktualizacja jest szczególnie ważna w przypadku oddziaływania czynników wewnętrznych i zewnętrznych z otoczenia na daną jednostkę.

W opinii ewaluatora, przedstawiciele gmin miejskich i miejsko-wiejskich nie do końca widzą różnicę między lokalnymi programami rewitalizacji a gminnymi programami rewitalizacji lub sprowadzają ją tylko do dwóch czynników: dłuższego czasu niezbędnego do przygotowania programów w oparciu o ustawę o rewitalizacji i większych kosztów z tym związanych. Potwierdzają to wyniki badań ankietowych, gdzie uwarunkowania dla realizacji inwestycji rewitalizacyjnych są zdecydowanie zrozumiałe tylko dla 13,7% reprezentantów gmin miejskich i 26,5% gmin miejsko-wiejskich.

³⁵ Gminny Program Rewitalizacji. Praktyczny poradnik dla mieszkańców i władz lokalnych, red. A. Jadach-Sepiolo, s. 30.

6.6.2. Wsparcie informacyjno-szkoleniowe

Zdaniem ewaluatora, wsparcie informacyjno-szkoleniowe jest bardzo ważnym elementem i powinno być kontynuowane w przyszłości. Potwierdza to analiza wyników badań, gdzie wskazano, że 91,3% przedstawicieli gmin miejskich i 35,2% przedstawicieli gmin miejsko-wiejskich wskazują na potrzeby związane ze wsparciem informacyjno-szkoleniowym (suma odpowiedzi: „zdecydowanie tak”, „raczej tak”). W opinii eksperckiej, gminy miejskie wykazują większą potrzebę wsparcia szkoleniowego i informacyjnego, ponieważ mają większą wiedzę w zakresie możliwości wykorzystania narzędzi w ramach rewitalizacji.

Wsparcie niezbędne będzie przede wszystkim względem takich trudności jak: opracowanie diagnozy problemów (po ok. 92% wskazań), opracowanie analityczno-techniczne dokumentu (blisko 85% przedstawicieli gmin miejskich i 100% gmin miejsko-wiejskich) oraz opracowanie wskaźników (odpowiednio niemal 77% i 92% odpowiedzi). Reprezentanci gmin miejskich częściej wskazywali na problem z wyznaczeniem obszaru rewitalizacji, gmin wiejskich natomiast z procesem uchwalania dokumentu. W opinii ekspertów szczególny nacisk należy położyć także na komplementarność działań inwestycyjnych i społecznych, wyznaczanie specjalnej strefy rewitalizacji, promocja konsultacji społecznych oraz zgodność dokumentu z wymaganiami i z programami unijnymi.

Odnosnie do formy wymaganego wsparcia najczęściej wskazywano na możliwość bieżącego otrzymywania praktycznego wsparcia (np. poprzez przesyłanie dokumentu lub jego fragmentów do roboczej analizy poprawności zapisów) – odpowiedź tą zaznaczyli wszyscy respondenci z obu grup. Stosunkowo często wskazywano również na szkolenie o charakterze teoretycznym, warsztaty praktyczne oraz możliwość bieżącego uzyskiwania porad (np. online lub telefonicznie). Wśród innych odpowiedzi udzielonych przez przedstawicieli gmin miejskich znalazły się: graficzna wizualizacja analiz i konsultacje z ekspertami, a gmin miejsko-wiejskich: moderacja całego procesu oraz doradztwo indywidualne.

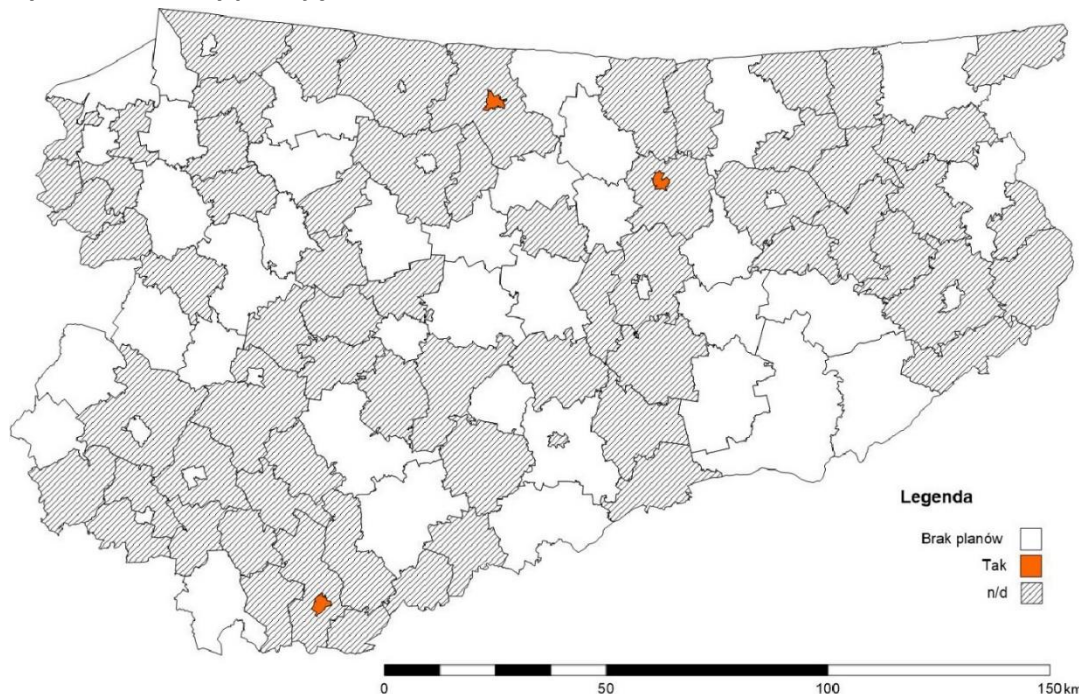
6.6.3. Narzędzia ułatwiające prowadzenie procesów rewitalizacji

Bardzo duży odsetek przedstawicieli gmin miejskich i miejsko-wiejskich nie zna przewidzianych w Ustawie o rewitalizacji specjalnych narzędzi ułatwiających prowadzenie procesów rewitalizacji (43,7% przedstawicieli gmin miejskich i 35,3% przedstawicieli gmin miejsko-wiejskich). Informacje nt. Specjalnej Strefy Rewitalizacji miała połowa reprezentantów gmin miejskich i 58,8% gmin miejsko-wiejskich, natomiast nt. miejscowego planu rewitalizacji – po 50% badanych. Wśród odpowiedzi: „inne” udzielonych przez przedstawicieli gmin miejskich znalazły się: prawa pierwokupu oraz umowa urbanistyczna i dotacje na prace konserwatorskie, a miejsko-wiejskich – komitet rewitalizacji.

Zgodnie z wynikami badania CATI, ustanowienie **Specjalnej Strefy Rewitalizacji** planowano jedynie w 18,7% gmin miejskich (Bartoszyce, Działdowo, Kętrzyn). Żadna z gmin miejsko-wiejskich nie miała w tej kwestii jasno zdefiniowanych planów, a średnio w co czwartej w ogóle nie planowano podjęcia takich działań (Orzysz, Bisztynek, Biała Piska, Korsze, Olsztynek, Ruciane-Nida, Tolkmicko, Dobrze Miasto, Młynary). W niespełna 6% gmin miejsko-wiejskich Specjalna Strefa Rewitalizacji była już zdaniem respondentów określona (Jeziorany, Biskupiec). Analiza desk research wykazała jednak, że odpowiedzi te były błędne, gdyż Gminy te nie posiadają GPR. W obu grupach najczęściej było wskazań

na odpowiedź: „trudno powiedzieć” (odpowiednio 81,3% w grupie gmin miejskich i 67,6% gmin miejsko-wiejskich).

Rysunek 8. Gminy planujące ustanowienie SSR

Źródło: Opracowanie własne EU-Consult Sp. z o.o. na podstawie badania CATI przeprowadzonego z przedstawicielami gmin miejskich i miejsko-wiejskich z województwa warmińsko-mazurskiego

Jeśli chodzi o plany dotyczące uchwalenia **miejscowego planu rewitalizacji**, odpowiedzi dla obu typów gmin układały się podobnie. W zdecydowanej większości badani nie byli w stanie udzielić jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie. Co czwarty reprezentant gmin miejskich wskazywał, że uchwalenie tego rodzaju dokumentu nie jest planowane, podobnie 26,5% przedstawicieli gmin miejsko-wiejskich. Załedwie w 2,9% gmin miejsko-wiejskich zakładano uchwalenie miejscowego planu rewitalizacji.

Wśród przyczyn niepodejmowania tego typu działania przedstawiciele gmin miejskich wskazywali na brak takiej potrzeby (4 wskazania), podobnie przedstawiciele gmin miejsko-wiejskich (7 wskazań), a ponadto na brak inwestycji na tych terenach oraz na posiadanie LPR, którego nie można było uchwalić (po 1 odpowiedzi).

Jeśli chodzi o specjalne narzędzia przewidziane w ustawie o rewitalizacji, ułatwiające prowadzenie procesów rewitalizacyjnych, jak Specjalna Strefa Rewitalizacji czy miejscowy plan rewitalizacji, respondenci obu grup biorący udział w badaniu jakościowym często wskazywali, że nie wiedzą na ten temat zbyt wiele. Wśród wypowiadających się, badani reprezentujący gminy miejskie, oceniali je raczej negatywnie. Wskazywano na małą ich użyteczność, a nawet problematyczność, jeśli ich wykorzystanie zostanie narzucone przez regulamin.

W części przypadków natomiast uczestnicy badania twierdzili, że na tym etapie projektowania nie są w stanie stwierdzić ani stopnia użyteczności wskazanych narzędzi, ani określić, czy zostaną one wykorzystane w danym projekcie czy nie. Reprezentanci gmin miejsko-wiejskich również zaznaczali, że

na danym etapie planowania trudno powiedzieć, czy narzędzia te znajdą zastosowanie. Pojawiało się wiele wątpliwości co do ich zasadności i możliwości wykorzystania.

6.6.4. Formy konsultacji społecznych

Najczęściej stosowanymi formami konsultacji społecznych w gminach miejskich i miejsko-wiejskich były spotkania konsultacyjne oraz ankiety bądź formularze w wersji papierowej i online. Wykorzystywano w nich również warsztaty w formie zdalnej, co nie było praktykowane w przypadku gmin miejsko-wiejskich. W gminach miejskich częściej prowadzono również warsztaty i spacerowe badania, a także punkty konsultacyjne, konsultacje online czy innego typu formy komunikacji z mieszkańcami. Tylko niewielka część podmiotów posiadających programy rewitalizacji, wykorzystywała inne formy konsultacji, tj.: badania fokusowe, geoankieta, planowanie w przestrzeni i planowanie metodą *planning for real* oraz warsztaty metodą *world ceffe*.

Najczęściej procesowi konsultacji poddawano w badanych gminach LPR (75% gmin miejskich i 41,2% gmin miejsko-wiejskich), a także Strategie Rozwoju Miasta i/lub Gminy (odpowiednio 56,2% i 35,3%) i plan zagospodarowania przestrzennego (18,7% gmin miejskich i 38,2% gmin miejsko-wiejskich). Plan gospodarki niskoemisyjnej był przedmiotem konsultacji w niespełna co drugiej gminie miejskiej i 26,5% gmin miejsko-wiejskich. Stosunkowo często wskazywano również na program współpracy z organizacjami pozarządowymi (12,5% gmin miejskich i 17,6% miejsko-wiejskich). Za prowadzenie konsultacji społecznych w badanych gminach miejskich najczęściej odpowiadał Urząd Miejski (18,7% wskazań), a w gminach miejsko-wiejskich – zespół lub jednostka powoływana w razie potrzeby (11,8%). Co ważne jednak, w zdecydowanej większości gmin nie było odpowiedzialnych za to jednostek. Na taką odpowiedź wskazywał co drugi przedstawiciel gmin miejskich i blisko ¾ reprezentantów gmin miejsko-wiejskich.

W opinii eksperckiej, konsultacjom poddawane są przede wszystkim gotowe dokumenty lokalne, co wiąże się z koniecznością zapewnienia odpowiedniej partycypacji społecznej mieszkańców. Potwierdzili to przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, którzy wskazali, że konsultacje dotyczyły Lokalnego Programu Rewitalizacji (75% gmin miejskich i 41,2% gmin miejsko-wiejskich), a także Strategie Rozwoju Miasta i/lub Gminy (odpowiednio 56,2% i 35,3%) i plan zagospodarowania przestrzennego (18,7% gmin miejskich i 38,2% gmin miejsko-wiejskich). Plan gospodarki niskoemisyjnej był przedmiotem konsultacji w niespełna co drugiej gminie miejskiej i 26,5% gmin miejsko-wiejskich. Stosunkowo często wskazywano również na program współpracy z organizacjami pozarządowymi (12,5% gmin miejskich i 17,6% miejsko-wiejskich).

Za prowadzenie konsultacji społecznych w badanych gminach miejskich najczęściej odpowiadał Urząd Miejski (18,7% wskazań), a w gminach miejsko-wiejskich – zespół lub jednostka powoływana w razie potrzeby (11,8%). Co ważne jednak, w zdecydowanej większości gmin nie było odpowiedzialnych za to jednostek. Na taką odpowiedź wskazywał co drugi przedstawiciel gmin miejskich i blisko ¾ reprezentantów gmin miejsko-wiejskich.

W przypadku gmin miejskich pojawiały się również odpowiedzi takie jak wydział merytoryczny Urzędu Miejskiego, wydział komunikacji społecznej czy biuro prezydenta miasta i dialogu obywatelskiego, natomiast wśród przedstawicieli gmin miejsko-wiejskich: referat promocji, referat wewnętrzny urzędu,

wydział planowania przestrzennego i gospodarki nieruchomościami oraz wydział promocji kultury i sportu.

Zdecydowana większość badanych z obu grup nie była w stanie wskazać, jakie średnie nakłady finansowe przeznaczane są na proces konsultacji społecznych w gminie (odpowiednio 87,5% przedstawicieli gmin miejskich i 94,1% gmin miejsko-wiejskich). Wśród kwot wskazanych przez przedstawicieli gmin miejskich, którzy odpowiedzieli twierdząco, było 1 000-2 000 zł oraz ok. 30 000 zł, natomiast przez przedstawicieli gmin miejsko-wiejskich: 20 000 zł i "brak poniesionych kosztów". Różnice w tym zakresie wynikają w dużej mierze ze ścieżki, którą wybrały gminy w ramach opracowania programów rewitalizacji. Opracowanie GPR wymaga bowiem bardziej kompleksowego podejścia do kwestii konsultacji społecznych, niż w przypadku LPR. Biorąc pod uwagę wymóg opracowania GPR od 2024 r., koszty konsultacji społecznych będą wyższe, niż w przypadku dotychczas prowadzonych działań (tj. na potrzeby opracowania LPR).

7. Aneksy

- 7.1. Wykaz projektów zidentyfikowanych przez poszczególne gminy, wraz z wynikami weryfikacji**
- 7.2. Szczegółowy opis zastosowanej w badaniu metodyki**
- 7.3. Wzory wykorzystanych narzędzi badawczych**
- 7.4. Raport z przeprowadzonych wywiadów pogłębionych i badań ilościowych**
- 7.5. Bibliografia**
- 7.6. Lista respondentów, którzy wzięli udział w poszczególnych metodach**
- 7.7. Baza danych z wywiadów ankietowych**
- 7.8. Mapy opracowane w trakcie realizacji badania**
- 7.9. Zestawienia danych zebranych z poszczególnych metod badawczych**
- 7.10. Transkrypcje/notatki z przeprowadzonych wywiadów pogłębionych**
- 7.11. Prezentacja multimedialna wyników**
- 7.12. Analiza problemów wynikających z programów rewitalizacji**
- 7.13. Analiza problemów wynikających z innych dokumentów strategicznych**
- 7.14. Zestawienie problemów poszczególnych gmin**
- 7.15. Zdjęcia z obserwacji uczestniczącej**
- 7.16. Weryfikacja zasadności realizacji projektu w oparciu o przeprowadzoną obserwację uczestniczącą**
- 7.17. Wykaz podmiotów posiadających strategię**

8. Spis tabel

Tabela 1. Najważniejsze problemy występujące w gminach	17
Tabela 4. Ocena planowanych do realizacji projektów rewitalizacyjnych – badanie CAWI ..	30
Tabela 6 Zestawienie problemów występujących w poszczególnych gminach (legenda: T – Tak, N – Nie, B/A – Brak przygotowanej analizy, Nd – Nie dotyczy, T/P – Trudno powiedzieć.....	39
Tabela 8. Analiza ekspercka zgłoszonych projektów	49
Tabela 9 Typy projektów rewitalizacyjnych planowanych do realizacji przez gminy miejskie oraz miejsko-wiejskie z obszaru województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2021-2027 wraz z ich szacowaną wartością w PLN	80
Tabela 10. Szacowana alokacja na projekty rewitalizacyjne w województwie warmińsko-mazurskim względem perspektywy finansowej 2021-2027 w EUR	81
Tabela 11. Kwerenda źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych.....	84
Tabela 12. POIŚ 2021-2027	89
Tabela 13. Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG).....	90
Tabela 14. Programy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,	90
Tabela 15. Program wieloletni na rzecz Osób Starszych „Aktywni+” na lata 2021–2025.....	93
Tabela 16. Program „Mój prąd” BOŚ Bank i NFOŚiGW.....	93
Tabela 17. Fundusz Termomodernizacji i Remontów Banku Gospodarstwa Krajowego	93
Tabela 18. Program Czyste Powietrze WFOŚiGW.....	95
Tabela 19. Partnerstwo publiczno-prywatne w rewitalizacji	96

9. Spis wykresów

Wykres 1. Kumulacja negatywnych zjawisk - czy wskazane problemy (wszystkie sfery łącznie) występują głównie na dotychczas wyznaczonym obszarze zdegradowanym, czy poza nim?.....	41

10. Spis rysunków

Rysunek 1. Problemy społeczne zidentyfikowane na obszarze gmin miejskich i miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego.....	20
Rysunek 2. Problemy gospodarcze zidentyfikowane na obszarze gmin miejskich i miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego.....	21
Rysunek 3. Problemy środowiskowe zidentyfikowane na obszarze gmin miejskich i miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego.....	22
Rysunek 4. Problemy techniczne zidentyfikowane na obszarze gmin miejskich i miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego.....	23
Rysunek 5. Problemy przestrzenno-funkcjonalne zidentyfikowane na obszarze gmin miejskich i miejsko-wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego	24
Rysunek 6. Lokalizacja liczby zgłoszonych projektów (wszystkie zgłoszone w badaniu projekty)	47

Rysunek 7. Wartość zgłoszonych projektów wg ich lokalizacji (wszystkie zgłoszone w badaniu projekty) w PLN	48
Rysunek 8. Gminy planujące ustanowienie SSR	117